

№. 13/14

9. IV 1932

SÔDUR

Keskkütte - ahjusid

„NATIONAL“

ja spetsiaalterasest **radiaatoreid**

valmistab ehitusehooajaks

A.-S. ILMARINE

Tallinn, Rannavärava 21.

Telefon 426-40.

A.-s. Vennad Kimberg

Kontor: **Nunne 16.**

Telef. 448-17.

Vabrik: **Katusepapi 35.**

Telef. 304-34.

Suur väljavalik:

KÕIKSUGU E HITUSE TARBEID, nagu: naelad, traat, tsingitud ja must plekk, katusepapp, seinapapp, isoleerpapp, lukud, hinged, sharniirid, puukruvid, aknakreemoonid ja haagid, praeahjud, ahjuksed, pliitad, siibrid, värnits, tsinkvalge, tinavalge j. n. e.

TÕÕRIISTAD: saed, viilid, pöitled, hõövlirauad, tangid, kirved j. m.

TARBEASJAD: panged, triikmasinad, priimused, labidad, hargid, aia-rehad, piimakannud, okastraat, ketid, sahaninad ja -hõlmad, hobuserauad j. n. e.

Soodsad hinnad.

Soodsad hinnad.

Väekoondis ja operatiivgrupp.**Mõtteid organisatsiooni ja juhtimise alalt.**

A. Traksmann.

Väekoondis ja operatiivgrupp — need kaks mõistet „Lahingueeskirjaga“ on saanud nõnda ütelda ametliku sanktsiooni. Enne seda neid mõisteid, uurimise ja katsetamise otstarbel, kasutati küll Kõrgemas Sõjakoolis ja mitmesugustel taktikalistel õppustel. Selle ettevalmistava töö eesmärgiks oli nende uute mõistete konkreetse sisu selgitamine nii organisatsiooniliselt kui taktikaliselt ja operatiivselt. Seega kujunemisprotsess siin on olnud samasugune mis alati: Ametlik eeskirjafikseerib vaid seda, mille tarvilikkus ja sisu on juba selgunud praktikas.

„Väekoondis“ ja „operatiivgrupp“ ilmuvad seega LE-ga meie juhtkonna laiemal ringkonnal ette. Komisjoni ettekandes Kaitseministrile tähendatakse, et „Lahingueeskirja“ vaatleb lahingutegevust peamiselt väekoondise tegevuse seisukohalt.“ Järelikult, et mõista meie uut eeskirja, peab omama kõigepealt selge ettekujutuse sellest, mis on meie väekoondis ja ta lähem kaaslane lahingus — operatiivgrupp.

LE oma §§ 11—12 loeb väekoondiseks diviisi ja brigaadi. Operatiivgruppi kohta ta tähendab § 13-s, et see „teotseb samadel põhimõtetel kui brigaad.“ Operatiivgrupp on seega mõiste, mis oma sisult on väga lähedane väekoondisele. Seepärast püüame kõigepealt selgusele jõuda, mis on meie väekoondis, ning hiljem katsume iseloomustada operatiivgruppi erinevusi temast.

Asudes väekoondise mõiste selgitamisele, peame kõigepealt tähendama, et see mõiste oma sisult ei ole ometi mitte meie täiesti omapärane leiutus, vaid et tal on siiski palju ühist välisriikides maksvate sellelaadiliste organisatsiooniliste mõistetega.

Kõigile erinevustele vaatamata, mida lä-

hemalt puudutame hiljem, meie „väekoondis“ seisab siiski väga lähedal niisugustele ühikutele, nagu:

- prantsuse „grande unité“ (suur üksus),
- vene „voiskovoje soedinenie“,
- inglise „large unity“ (kasutatakse harva).

Sakslastel vastav organisatsiooniline mõiste vähemalt ametlikult puudub, kuid sisult sellele väga lähedal seisab nendelt tarvitata „Truppenverband der verbundenen Waffen“ (ühendatud väeliikide koondis). Siin saksa keel ütleb otskohe välja, mida selles mõistes õieti on olulist. See oluline nimelt on väeliigid.

Sõdade kogemustel on kujunenud universaalseks, väljaspool rahvaid ja aegu seisvaks, põhimõte, et „edu lahingus saavutatakse kõikide väeliikide koostööga“ — põhimõte, mida ka LE oma § 14-s väljendab rasvase trükiga. See põhimõte omab domineeriva tähtsuse. Järelikult kõik organisatsioonilised, juhtimise ja tagala korraldamise küsimused lahinguväljal tulevad lahendada nii viisi, et lahingus oleks maksimaalselt tagatud kõikide väeliikide koostöö ühise ülesande täitmisel.

Universaalseks on kujunenud ka see viis, kuidas tagada kõige paremini mitmesuguste väeliikide koostöö lahingus. Nimelt on kõikjal, nii suur kui väikeriikides, loodud selleks otstarbeks alalised, kindlakujulised organisatsioonilised ühikud, mis oma kooseisu mahutavad kõik need väeliigid, mis peavad lahingus töötama koos üksteisega. Selliste ühikute algtüüpideks pärast Maailmasõda on kujunenud:

- enamikus riikides — diviis,
- üksikus vähemas riigis (Šveits, Eesti) — brigaad.

Meie brigaad taotleb olla seega sama, mis on mujal maailmas diviis, ilma et pruugiksime sealjuures täiel määral aimata järele teisi sõjavägesid. Diviisi koosseis ja ülesanded välisriikides on välja kujunenud enam-vähem rahvusvaheliselt pikkade sõjakogemuste alusel. Sealjuures peab alla kriiputama, et diviis väekoondisena on järjekindlalt tugevnenud, kujunedes ikka rohkem iseseisvaks ühikuks. Tunduvalt muutus diviisi koosseis kõigis riikides Maailmasõjas, kusjuures jalaväe osade arvu diviisis kõikjal vähendati (nelja rügemendi asemel — kolm), kuna sellevastu suurendati suurtükiväe, mitmesuguste tehniliste vägede ja tagala osade arvu.

Praegu diviis kõikides sõjavägedes koosneb:

- juhtimisorganist, kuhu kuulub staap ja väeliikide juhid;
- võitlevaist vägedest: 3 jalaväe rügementi ühes tankidega, 1—2 suurtükiväe rügementi, kerged osad, inseneriväe osad, õhuvaatlusvall;
- tagalaoadest, kuhu kuulub: diviisi suurtükiväe park — suurtükiväe ja jalaväe varustamiseks laskemoonaga, inseneriväe park, voorid — auto- ja hobuvoor, sanitar- ja veterinarosad, post.

N. Vene diviis, peale ülalnimetatut, omab diviisi politosa, mille organisatsioon on paralleelne juhtimisalale.

Diviisi organisatsiooni iseloomulikuks tunnuseks välisriikides on see, et ta omab permanentse iseloomu, s. o. kõik ta organid funktsioneerivad juba rahuajal ning sõjaajal seda koondist kunagi ei lahutata. Diviisi kõvendatakse, kuid tema koosseisust ei võeta kunagi osi teiste väeliikide kasuks. Selles permanentisuses peitubki diviisi kui väekoondise peamine väärtus ja jõud. Temaga tagataksegi see, milleks diviis õieti on loodud, nimelt sisemine moraalne side kõikide väeliikide vahel ja harjumus töötada koos kõigile tuntud juhtide juhatusel. Lahingus tehakse vaid seda, millega oldakse harjutud rahuajal ning väeliikide koostöö harjutamine modern lahingus kuulub kõige raskimate probleemide hulka rahuaja töös. Diviisi mõte olla seisab selle probleemi ettevalmistamises rahuajal ja ta lahendamises lahingus.

Kõike eeltoodut püüavad šveitslased teostada ka oma brigaadi suhtes, niivõrra muidugi, kui see üldse on mõeldav miilitsa sõjaväes. Sealjuures Šveitsis rahuajal brigaad eksisteerib küll, kuid puht jalaväe koondisena (2 rügem.), kuna väeliikide ettevalmistus nende koostöö seisukohalt sünnib vaid diviisi piirides.

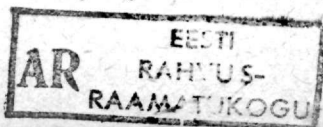
Kuidas on selles suhtes lugu meie brigaadiga? LE § 12 brigaadi koosseisuna näeb ette „2—3 jalaväe rügementi või üksikut jalaväe pataljoni, suurtükiväe, ratsaväe ja teiste väeliikide osi, mis brigaadile ajutiselt või alaliselt juure antud“.

Brigaadi tagalaoade kohta on öeldud, et „nad moodustatakse brigaadi koosseisu kuuluvate väeosade vooridest, selleks eriti määratud vooriosadest ja tagalaoadest“.

See redaktsioon ise juba näitab, et brigaad meil ei ole permanentne väekoondis. Ta ei eksisteeri kõigepealt mitte rahuajal ning sõjaajal ta koosseis võib ka muutuda vastavalt olukorrale. Muidugi talitame hästi, kui seda teeme võimalikult harvemini.

Mis puutub juhtimisorgani, siis eeskiri seda ei maini, kuid, teatavasti, selles suhtes meie brigaad sarnaneb diviisile välisriikides, välja arvatud vast see, et meil puudub brigaadis jalaväe juht.

Pole vast huvitusetä märkida, et brigaad sellisel kujul meie kaitseväge organisatsioonis pole mitte päris uudisnähe, vaid midagi selletaolist meie omasime juba Vabadusesõja päevil, vähemalt lõunarindel. Täheandan meelega, midagi selletaolist, sest päriselt võrreldav tolleaegne brigaadi organisatsioon siiski ei ole sellega, mida tahame näha tulevikus. Vabadusesõja ajal „brigaadi“ moodustas vanem juht, kelle käsutuses staabina olid mõned ohvitserid ning kes siis teatud rinde osas operatiivselt ja taktikaliselt koordineeris seal asuvate väeosade tegevust. Niiviisi teotses, näiteks, kolonel Pinding Pihkvas selle raiooni kaitsmisel 1919. a. suvel. Väeliikide, eriti jalaväe ja suurtükiväe tegevuse kokkukõlastamisest brigaadi masstaabis tol ajal muidugi ei võinud olla juttugi — see sündis jalaväe rügementides, kuid veel sagedamini koguni jalaväe pataljoni des, kelle käsutuses reeglina teotses suurtükivägi. Kõige rohkem, mida võis teha brigaadi ülem oma võrdlemisi nõrga juhtimisaparaadiga, see oli jalaväe enda ning jalaväe rügementide ja soomusrongide tegevuse koordineerimine ühiselt antavate ülesannete näol.

Varustamise ja muude tagala korraldamist puutuvate küsimuste alal brigaadi juhatus tegevus piirdus miinimumiga, sest nende küsimuste lahendamiseks tal puudusid inimesed ja abinõud. Tagala korraldamine Vabadusesõjas ka seal, kus funktsioneeris brigaadi juhatus, lasus seega peaaegu täiel määral diviisi ja väeosade juhatuste õlul, kes sellega harilikult tulidki toime päris rahuldavalt.

Oma brigaadilt tulevikusõjas meie tahame nõuda rohkem kui see sündis Vabadusesõjas. Tahame sellepärast, et on tõenäoline, et tulevikus kaitseväge tegevus lahinguväljal vähemalt paljudel juhtudel nõuab meilt tihedamat koostööd väeosade ja väeliikide vahel kui see sündis Vabadusesõjas. Selle koostöö tagamine teatava laiema rindeosa piirides peabki jääma brigaadi ülema ülesandeks. Brigaadi ülem on seega meilgi põhimõttelikult eeskätt taktikaline juht, nagu seda on ka diviisi ülem välisriikides. Ka väeosade varustamise ja muude tagala korraldamist puutuvate küsimuste lahendamisel brigaadi juhatusel tulevikus on näha ette rohkem ülesandeid kui see oli Vabadusesõjas. Seepärast brigaad omab ka vastavald töötajate nende küsimuste lahendamiseks — brigaadi arst, insener j.n.e. Tarvilikke abinõusid selleks ta saab diviisist või määrab neid väeosadest.

On selge, et brigaad väekoondisena selisel kujul kannab oma kehas suurel määral improvisatsiooni idusid. Meie brigaadi ebasabiilne iseloom raskendab kahtlemata selle väekoondise juhtimist ja tegevust, kuid ta on paratamatu ja sõltuv täiel määral meie oludest. Kuid meie brigaadi organisatsiooniga seotud raskused ja puudused on kahtlemata kõrvaldatavad teiste abinõudega, milledest tähtsamad oleksid järgmised:

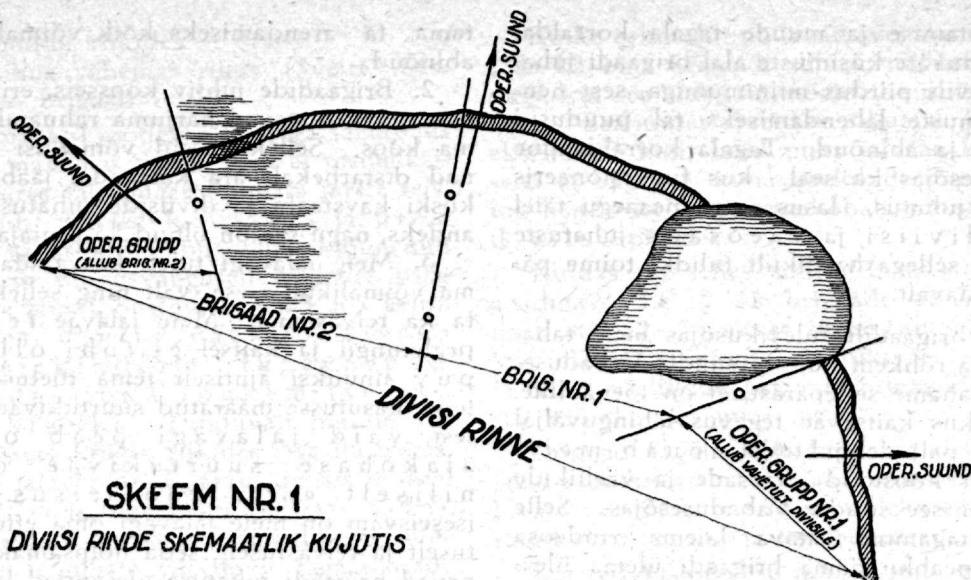
1. Rahuaegne ettevalmistus väeliikide koostöö alal, brigaadi puududes peab võtma oma peale diviis, kavstaabi kaasaabil, nagu see ongi sündinud seniajani. Meie diviis rahuajal omab enda koosseisus kõik väeliigid. Diviis rahuajal kujuneb meile selles alusväekoondiseks, mille piirides teostub kõikide väeliikide ettevalmistus nende koostöö seisukohalt lahinguväljal. Kavstaap organiseerib ideeliselt ja aitab kaasa sellele ettevalmistusele. Võttes arvesse meie väikesi olusid, on kõik põhjused eeldada, et töö sellisel kujul võib anda täiesti rahuldavaid tagajärgi. Ainult selle koostöö tähtsust meie ei tohi silmade vahele jätta oma rahuaaja pitsitöös, vaid peame otsima ja ära kasu-

tama ta arendamiseks kõik võimalused ja abinõud.

2. Brigaadide juhtiv koosseis, eriti juhtimisorganid, peavad harjuma rahuajal teotsema koos. Sellekohaseid võimalusi luua ja nad otstarbekalt ära kasutada, jääb tulevikuski kavstaabi ja diviiside juhatuste ülesandeks, nagu see on olnud ka seniajani.

3. Meie jalavägi tuleb kasvatada teotsema võimalikult iseseisvalt ning sellekohaselt ta ka relvastama. Meie jalaväge tegevus pealtungil ja kaitseil ei tohi olla ripuv ainuüksi ajutiselt tema toetuseks või tema käsutusse määratud suurtükiväe üksustest, vaid jalavägi peab omama ajakohase suurtükiväe orgaaniliselt enda koosseisus. Mida iseseisvam on meie jalavägi oma ettevalmistuselt ja relvastuselt, seda hõlpsamaks kujunevad brigaadi juhatuse ülesanded lahingus. Ja tundub, et meie laiadel, vägedega hõredasti garneeritud rinnetel, paljudes kohtades väeliikide koostöö organiseerijaks ja teostajaks kujuneb mitte brigaadi ülem, vaid jalaväge rügemendi, võib olla kogu niipataljoni ülem.

Meie näeme seega, et kuigi põhimõttena väeliikide koostöö organiseerijaks lahingus on brigaadi juhatus, viimasel sageli teatavalt rindeosades selle ülesande täitmine tuleb loovutada brigaadi koosseisu kuuluvatele väeosade ülematele. Kui sealjuures väeosa teotseb suunas, mis on enam-vähem eraldatud brigaadi üldisest rindest (v. skeem nr. 1), siis ta tegevus kujuneb taktikaliselt peaaegu täiesti iseseisvaks ning see väeosa koos temale juureantud osadega teistest väeliikidest nimetatakse siis operatiivgruppiks (LE § 13). Nagu määrab LE § 13, „operatiivgrupp koostatakse harilikult mõnest väeosast (minu harvenduse A. T.), mida kõvendatakse teiste väeliikide ja mitmesuguste abinõudega“. Pikemalt eeskiri peatub operatiivgrupi staabi moodustamisel, mis endast on väga delikaatne küsimus. Eeskiri määrab, et „staabi moodustab staap sellest väeosast, mille ülem on määratud operatiivgrupi juhiks“. Süvenedes ülaltoodud redaktsiooni, näeme, et operatiivgrupp on improviseeritud koondis puhtal kujul, määratud lahendama lahingutegevusel ajutiselt esiletõusvaid ülesandeid. Seda koondist meil tuleb siiski kasutada juhtimisel — tegelik elu on seda näidanud. Operatiivgrupi moodustamisel väldime võimalikud raskused siis, kui ta alusüksuseks määrame ühe suurema väeosa (jalaväge rügemendi, üksiku jalavägeataljoni, ratsarügemendi, soomusrong-

SKEEM NR.1

DIVIISI RINDE SKEMAATLIK KUJUTIS

gide divisjoni j.n.e.), mille kõvendame vähe-
mate osadega teistest väeliikidest. Harili-
kult see niiviisi vististi meil kujunebki, kuna
mitme väeosa koondis annab juba brigaadi.
Organisatsiooniline vahe brigaadi ja opera-
tiivgrupi vahel on seega peamiselt ainult
nende suuruses ja moodustamise hetkes.

Mis puutub meie diviisi organisatsi-
ooni, siis LE § 11 märgib sellekohta järg-
mist: „Diviis koosneb brigaadidest, mitme-
sugustest osadest väeliikide järgi, tagalaosa-
dest ja asutistest.“ Siin on mõeldud muidugi
sõjagaegset organisatsiooni. Selliselt määra-
tuna meie diviisi organisatsioonilt on võrrel-
dav teatava määrani armeekorpus-
tega teistes riikides. Kuid ta erineb
ühtlasi viimastest sellega, et meie diviisi
koosseisu määratavate brigaadide arv on
muutuv, kuna korpustes diviiside arv kõi-
gub väga väikestes piirides. Rahuajal meie
diviis omab organisatsiooni, mis on lähe-
dane hariliku diviisi koosseisule teistes riiki-
des. Igal juhul diviis on, nagu
nägime, meie ainuke permanent-
ne väekoondis, mis on aluseks
meie rahuaja õppetöös eriti
just väeliikide koostöö ette-
valmistamise alal. Sellevastu sõja-
ajal diviisi juhatusel vahetult ei ole enam
peaegu mitte midagi võimalik teha väeli-
kide koostöö teostamiseks lahinguväljal.
Kõik, mis ta sel alal teeb, sünnib normaalselt
brigaadide või operatiivgruppide kaudu.
Teatavaks erandiks sellest üldisest reeglist
on vaid lennuväe tegevuse kokkukõlas-
tamine teiste väeliikide tegevusega, millest
diviisi juhatusel kahtlemata tuleb vahetult
osa võtta. Lennuväe luureüksuste suhtes

LE § 46 märgib: „Brigaadi ülema käsutusse
antakse määratud operatsiooni läbiviimiseks
tarvilik arv luureüksusi või luurelende.“
Meie teeme kahtlemata targasti, määrates
igakord, kui see osutub võimalikuks, brigüli
käsutusse mitte teatav arv lende, vaid just
üksusi, kes need lennud peab
sooritama. Sest üksustega koos tulevad
siis brigüli KP lähedusse ka eelaerodroo-
mid ja maandumiskohad (LE § 48), mille-
dega sidepidamine muidu kujuneb väga
problemaatiliseks. Sel juhul muidugi juba
brigül on see ülemus, kes peab tagama luure-
üksuste koostöö teiste väeliikidega niivõrra,
kui see üldse osutub vajalikuks neile anta-
vate ülesannete piires.

Kuid lennuväe, eriti ta hävituse- ja pom-
mituseüksuste kasutamise alal võib ette tulla
palju juhtumeid, kus nende üksuste koostöö
teiste väeliikidega lahinguväljal, antud het-
kel ja kohas, võib tagada ainult diviisi juha-
tus, kelle käsutuses need üksused asuvad.
Lennuväe kiire liikumisvõime tõttu see teh-
niliselt on täiel määral teostatav siis, kui
neile üksustele antakse täpsad, ajas ja ruumis
piiratud ülesanded ning lendav koosseis ise
on tuttav maastikuga ja olukorraga.

Kui nüüd lõpuks küsida, mis on siis
õieti meie diviis, millise väekoondisega ta
võiks olla võrreldav teistes riikides ning mil-
les seisab ta erinevus brigaadist, siis peab
küll tähendama, et sellele küsimusele vastuse
leidmine on seotud tõesti teatavate raskus-
tega. Vastust raskendab just asjaolu, et ta-
hame oma diviisiga taotleda paljusid ees-
märke, millede saavutamiseks teistes riikides
on loodud eriorganisatsioonid.

LE § 11 defineerib diviisi kui „väekoondis-“

dist, mis temale määratud rindel võib iseseisvalt ja kestvalt pidada lahingut mitmes operatiivsuunas“.

Sellevastu brigaad (§ 12) määratakse kui „hõlpsasti manövreeriv väekoondis, mis võib kestvalt pidada lahingut ühes operatiivsuunas. Erakordselt ta võib teosteda kahes operatiivsuunas“.

Mis on iseloomulikku neis määranguis? Diviisi suhtes eeskirjas kõneldakse „temale määratud rindest“. See ongi iseloomustav.

Meie diviisi pole õieti muud kui üks osa Vabariigi rindest ja territooriumist, mille piirides teotsevate vägede juhtimine on koondatud ühe juhi kätte. Diviisi oma orgaanilise koosseisuna omab õieti ainult juhtimisorgani, tagala osad ja asutised, kuna võitlevad väed tema koosseisus vahelduvad vastavalt olukorrale. Nii see sündis Vabadusesõjas, nii sünnib see kahtlemata tulevikuski. Diviisile määratud rindeosa omab harilikult mitu operatiivsuunda (v. skeem nr. 1), milles diviis kestvalt peab lahingut täiesti iseseisvalt. Diviisi juhatuse ülesandeks sealjuures on koordineerida mitmes suunas teotsevate brigaadide ja operatiivgruppide tegevust diviisi, et oleks saavutatud diviisile ülemjuhatuselt antud ülesanne. Brigaadide tegevuse koordineerimine peab olema tihedamini ja lähemalt teostatud seal, kus ühes suunas teotseb rohkem kui üks brigaad (skeemil 1. ja 2. brigaad), kusjuures maastik nõuab nende brigaadide koostööd. Maastikult rohkem eraldatud suundades brigaadide ja operatiivgruppide tegevus kujuneb iseseisvamaks. Diviisi ülem teostab temale alluvate väekoondiste juhtimist harilikult direktiivide andmisega (LE § 105).

Selliselt määratuna meie diviisi ei ole ideeliselt võrreldav ei välisriikides maksva diviisi ega armeekorpusse mõistetega. Diviis ja armeekorpus välismaal (väljaarvatud Šveits) kujutavad endast kindla ja alalise organisatsiooniga väekoondist, mis ei ole orgaaniliselt seotud ühegi rindeosaga. Nii diviise kui armeekorpusi Maailmasõjas paigutati ümber terves koosseisus ühelt rindelt teisele, järelikult need väekoondised manövreerisid vabalt vastavalt olukorrale. Meil sellise „hõlpsasti manövreeriva“ väekoondisena on nähtud ette brigaad. Sageli sealjuures meil kahtlemata tuleb manövreerida väeosadega, et tagada manöövrile vajalik paindumus ja ta vastavus olukorrale.

Kõige rohkem meie diviisi mõistele vastavaks väekoondiseks välisriikides on vististi küll armee. Erandina selles suhtes

esineb Šveits, kus armeele vastava väekoondisena on ette nähtud armeekorpus.

Armee mõiste on ametlikult kõige täpsamalt määratud prantsuse eeskirjas (Instr. Prov. Gr. Un. § 54), kus tähendatakse:

„Armee on strateegiline väekoondis.

Armee juht kombineerib ja juhib paljude armeekorpusse, ratsaväe koondiste ja lenn väe üksuste manöövrit, temale antud üldise ülesande piirides.

Armee on ainult juhtimise organ. Põhimõttelikult oma orgaanilises koosseisus ta omab ainult staabi, erimeeskondi ja teenistusi; kuid ta võib saada oma koosseisu armeekorpusi ja jala väe diviise, ratsakorpusi ja diviise, suur tükiväe, inseneriväe, lenn väe ja tankide üksusi — arvul, mis vastab ta ülesannetele.

Armee allub ülemjuhatajale, kas otseselt või armeede grupi juhi kaudu.“

Ülaltoodud definitsioonis tähtsamad põhimõtted, mis iseloomustavad armeed, on väga sarnased meie diviisi kohta maksvate põhimõtetega:

— nii diviisi kui armee on operatiivne (strateegiline) väekoondis;

— nii diviisi kui armee omavad oma orgaanilises koosseisus vaid juhtimise organid, kuna võitlev koosseis vaheldub vastavalt olukorrale. Sealjuures meie diviis on püsivalt seotud kindla rindeosaga ja territooriumiga, kus asuvad ka ta alalised tagala osad ja asutised. Kuid seda ei saa ütelda armeede juhatuste kohta välisriikides, keda Maailmasõjas paigutati ümber ühest rindeosast teise. Näiteks vabastati 1916. a. alul rindelt Põhja-Prantsusmaal II armee juhatus kindral Pétain'iga eesotsas ning 24. veebruaril määrati juhtima Verdun'i kindlustatud raiooni kaitset sakslaste pealetungi vastu.

Kokkuvõttes meie väekoondiste — diviisi ja brigaadi — ning operatiivgrupi suhtes peaks kriipsutama alla järgmised mõtted:

1. Diviis on osa Vabariigi kaitserindest ja ta territooriumist, mis koondab enda kätte operatiivse juhtimise ühes tagala korraldamisega kõikide tema raionis teotsevate väekoondiste ja väeosade suhtes. Ühtlasi diviis on alusväekoondiseks, mille piirides teostub rahu ajal kõikide väeliikide ettevalmistus nende koostöö seisukohalt lahinguväljal.

2. Brigaad on hõlpsasti manövreeriv väekoondis, enam-vähem stabiilse koosseisuga, mis antud operatiivsuunas peab tagama tema koosseisu kuuluvate väeliikide koostöö ja väe

osade kokkukõlastatud tegevuse. Ühtlasi brigaad aitab kaasa diviisile tagala korraldamise töös.

3. Operatiivgrupp on improviseeritud

vägede koondis, mis antud operatiivsuunas teotseb samadel põhimõtetel kui brigaad, alludes sealjuures kas brigaadi või diviisi juhatusle.

Inglismaa uue ajajärgu lävel.

Georg Meri.

Möödunud aastakümnetel on Briti impeerium arenenud omapäraseks Rahvasteliiduks. Temal on Genfi organisatsiooniga mitu ühist joont. „Sõduris“ mullu avaldatud artiklis „Briti riigi võimuasend“ väitsin, et Briti maailmariigi üldiseks põhiseaduseks pole midagi muud, kui Rahvasteliidu põhikiri. Sealsamas näitsin, et selle põhikirja vahetegemine „aktiivsete“ ja „passiivsete“ sanktsioonide vahel on saanud 1922. aasta Türgi kriisist saadik, kus Kaanada keeldus Inglismaale Türgi vastu aktiivset abi andmast, mõõduandvaks ka Briti impeeriumi ühistes aktsioonides. See areng on uus. Ta sunnib Inglismaad suuremal määral kui kunagi varem huvi tundma igasuguste rahvusvaheliste konfliktide ärahoidmise vastu.

Kas Briti maailmariigi põhiseadusliku arengu omapärad röövivad riigilt seda määratud võimu, mis Inglismaad Napoleoni sõdadest saadik oli teinud maailma esiriigiks? Üleliigne on tähendada selle küsimuse tähtsusele. Maailm on harjunud Britiga, kui tähtsa poliitilise teguriga. Viimased aastakümned on eriti tõestanud Briti tasakaalustava mõju otsustavust. Selle mõju alused põlnud mitte eeskätt sõjalised ja poliitilised: Briti ekspansiooni aluseks oli ta majandus. Seda alust on pärastsõjaaegsed aastad tunduvalt muutnud. Eriti otsustavad olid need muutused viimastel kuudel. Nende ulatus on nii suur, et nad võivad avaldada mõju ka vahetule impeeriumi üksikute osade vahel. Vastuse andmine meie küsimisele eeldab seepärast nende muutuste käsitlemist.

Üldise surutise udus möödus k. a. 1. märtsiks teostunud Inglise tollireform pooltählepanemata. Isegi Inglismaal ta pole suutnud äratada seda kirglist huvi, millega suhtuti küsimusse möödunud aastakümnetel. Sellest hoolimata võib kinnitada, et 1932. aasta omab Briti ajaloo sama tähtsuse, nagu see aasta, mil Trafalgari lahing lõplikult otsustas Inglise-Prantsuse ajaloolise tüli ja tumestas saatusliku paratamatusega Aus-

terlitzi päikese sära. Sai teoks see, millest veel aasta eest Inglismaal võidi kõnelda ainult kui kaugema tuleviku teoreetilisest võimalusest. Põline vabakaubanduslik Inglismaa oli äkki asunud tollikaitse alusele. Briti imperialism, millel vabakaubanduse ajajärgul puudus majanduslik tagapõhi, oli eelistuste sisseseadmise võimalusega saanud uut sisu. See välgukiirusel sündinud ümberorienteerumine on uus näide Briti parlamentarismi elujõust. Nende nähete uurimist teostab käesolev kirjutis neljas osas:

- 1) Briti protektsionismi kaugemad põhjused;
- 2) naelsterlingi kriis;
- 3) kriisi vältimine poliitilise uuestisünniga;
- 4) kriisi vältimine uue majanduseorientatsiooni abil.

Lõpuks püüame leida vastust oma küsimisele: milleks kujuneb kriisist tekkinud oludes Inglismaa, kui rahvusvaheline võimetus oma impeeriumi põhiseaduslikus räämistikus.

I.

Briti senine majanduslik kord on tekkinud alles möödunud sajandi keskpaigas. 1846. a. kaotati vabameelsete kihutustöö tagajärjel nisutollid. Järgneva 25 aasta jooksul oli Briti vabameelsete valitseda. Üks tolliklaas sel teise järele kadus Briti eelarvest. 1846 kuulus tolli alla ümmarguselt 1100 sisseveetavat kaupa. 1861. aastaks oli see arv vähenenud 48-ni. Samaaegse Inglise-Prantsuse kaubalepinguga kanti vabakaubandus Euroopasse. Suur vabameelne riigimees Gladstone rajas palveliku hardusega vabakaubanduse aatelisi aluseid. Tema kuulsad riigieelarved olid kantud hüüdsõnast: Vabaks kõik väärtuste vahetus ostja ja müüja vahel. Riik rajagu oma rahaasjanduse otsekohestele maksudele; tema finantsmoraal avaldugu kokkuhoius ja vastutusetundes: kui valitsus ei oska vältida sõdu, siis tasugu ta nende kulud

oma jooksvatest tuludest. Järeitulevate põlvede koormamine võlgadega on kõlblusevastane. Kuldsed põhimõtted, eriti hinnatavad praegusel ajal!

Neis põhimõtetes ja vabakaubanduse süsteemis Briti arvas leidnud olevat oma kestva jõukuse ideelisi ja tegelikke aluseid. Meie teame praegu, et see oli illusioon. Aga Gladstone'i kaasaegsetel polnud põhjust ja gada meie pessimismi. Majandustsükli perioodilistest surutistest hoolimata oli möödunud sajand Britile üllatava stabiilsuse ja majandusliku tõusu aeg. Oli aastaid, kus Inglise pank jooksis rahast tühjaks, kuid alati järgnes kriisidele pikk tsükliline õitseng. Rahamahutused olid kindlad. Kuna laenu protsent vahetpidamata langes, tõusis samal ajal vastavas võrreldis aastasissetulekute kapitaliseeritud väärtus. Kapitalist, kes 1826. aastal ostis Inglise 3% konsolideeritud laenu obligatsioonid kursiga 79, sai seitsme kümne aasta pärast 2½% protsendilisteks muudetud obligatsioonid müüa kursiga 101. Tema aastasissetulekute ostujõud oli samal ajal tõusnud hindade languse mõjul 50%. Teiste sõnadega, inimene rikastus magades, muretult, mingi looduseeaduse põhjal, mis näis olevat vankumatu: tollivaba sissevedu vähendas elamiskulud, järelikult ka tootmiskulud; vahetusmajandusse kistud maailmaosad otsid järjest enam Inglise kaupu. Naelsterling kujunes rahvusvaheliseks valuutaks, London maailma rahaturuks, millest uhkusega kinnitati: iga riik võib sealt saada laenu; kas ta väärrib usaldust või mitte, seda näitavad ainult laenuprotsendid.

Vabakaubanduse kuldsel ajajärgul olid isegi vanameelsed muutunud vabakaubanduse pooldajaks. See nähtus osutus ajutiseks. Juba 1880-tes aastates hakkas paistma, et vabakaubandus põhjeneb ajalikkudel eeldustel. 1846. aastal hävinenud põllumajandusliku protektsionismi asemele ilmus tööstuslik protektsionism, kõvendades oma kihutus tööd sedamööda, kuidas olud eksportööstuses muutusid kitsamaks. 1885—86. aastal töötanud kuninglik uurimiskomisjon tegi põhjused kindlaks: hinnad langevad, välismaail on tekkinud võistlusevõimeline konkurents, välisriikide tollimüürid kasvavad. Abinõude otsimisel läks komisjon lahku; tema enamus jäi truuks vabakaubanduse aatele.

See aade oli vahepeal tunginud rahva verre. „Tollivaba einelaud“ oli muutunud hüüdsõnaks, mille vastaseid varitses valimistel alaline lüüasaamise hädadoht. Asjatult manitses Joseph Chamberlain: „Vabakaubandus on teid petnud, sest ta on ainult siis vaba, kui ta on ülemaailmne.“ Tema protek-

sionistlik kava nurjus ja ühes sellega nurjus ka tema kavatsus uuendada Briti impeeriumi, sidudes tema üksikuid osi vastastike eelistustollidega. Seda olukorda ei muutnud isegi Maailmasõda. Kahel korral, 1923. ja 1929. asuvad vanameelsed üldvalimistele protektsionistliku programmiga, mõlemal korral nad kaotavad oma endise enamuse. Pööret võis tuua ainult mingi rahvast hingepõhjani vapustav sündmus. Selleks osutus naelsterlingi kriis.

II.

Saatuslikul päeval, 21. septembril 1931, mil Inglise pank ioobus oma tähtede tasumisest kullas, tõlgitseti seda sündmust mitmel viisil.

Mõnelt poolt tähendati, et naelsterlingi on langetanud ainuüksi välised põhjused, Ühendriikide ja Prantsusmaa ühekiilne võlausaldaja positsioon, heaksteigemisküsimuse otsustamatus, rahvusvahelised kaubanduse tõkked.

Teiselt poolt — ja neid häälid tuli kuulda — vale eriti Prantsusmaal — peeti Briti raskuste põhjuseks Briti oma kohanematust maailma majanduse uutele oludele. Kumb arvamine on õigem?

Õigust asub keskteel. Briti majanduslik olukord oli viimastel aastakümnetel muutunud. Briti põdes vaikset kriisi. Kriis muutus ägedaks, kui temale seltsis rahvusvaheline depressioon. Kahesugusele survele ei suutnud Briti majandus ilma pikema kohanemisprotsessita vastu panna.

Briti oma, „vaikse“ kriisi tundemärgid tulid ilmsiks 1920. aasta kesksuvel, kui Ameerikas alanud hindade langus tegi lõpu püüetud kõrgele hoogsale konjunktuurile. Kõrge konjunktuuri laine veeres ajamerde, jättes kuivale üks miljon töötuid. Et Inglise maal praegu töötuid kaugelt üle kahe miljoni, on traagiline, kuid praegusel surutisajal on kõigis suurriikides miljonite kaupa töötuid. Kaugelt tõsisem on see, et Briti ka parematel püüetud kõrgele hoogsusel aastatel ei suutnud ühele miljonile elanikest enam tööd pakkuda. Inglise tööstuse arenemistempo lubas iga aasta absorbeerida ainult töölistikonna loomuliku juurekasvu — suuremat pingutust ei lubanud ekspordi võimalused, mis muutusid järjest kitsamaks.

Väljavedu jäi maailmamajanduse arenemise tempost maha mitmel põhjusel. Vastandiks olukorrale kaheksakümne aasta eest, Briti polnud enam tööstussaaduste ainuvalmistaja. Tema noorematel võistlejatel, Saksamaal, Ühendriikidel, Jaapanil oli isegi moodsam tehniline varustus. Tooresained,

millele tugenes Briti tööstus, ei omanud maailmajanduses enam nii ainumääravat kohta kui enne. Kivisöele olid tekkinud tugevad võistlejad naftas ja valges söes. Ja lõpuks — pärast Maailmasõda polnud Euroopa enam see, mis ta oli varem — maailmajanduse ainuvalitseja. Euroopa oli vaesestunud ja Briti tähtsam trump — võrratu geograafiline asend — kahanes oma väärtuselt.

Lisaks nendele teguritele, mis olid paratamatud, halvas Inglise ekspordi tõusu pärast Maailmasõda ka üks tegur, mis seda mitte ei olnud. See tegur oli Briti finantspoliitika.

Möödunud sajandi lõpust saadik tüübiline inglane ei kujutanud end enam töösturina. Raskuspunktide ümberpaigutuse mõjul Briti majandusharudes tõusis Briti majanduselu sümboliks ja ka tema tõsiseks valitsejaks Londoni City. City on teatavasti kontoritest koosnev Londoni ärikvartaal. Tööstus omas endiselt Briti majanduses tähtsa koha, kuid tema eluliseks tsentrumiks hakati pidama panku, kinnituseselset, laevaaristid, kes City'ist reguleerisid Inglise vahekorra välismaailmaga ja otsisid Briti kapitalile kasulikke väljapääsu. Kui pärast sõda kerkis päevakorrale küsimus, millisel kõrgusel stabiliseerida naelsterlingit, siis vanameelne varakantsler Churchill, endine liberaal, ei võtnud arvesse tööstust, kus sooviti odavamat rahaüksust. Ta pidas meeles, et Briti välismahutused on naelsterlingites ja et need välismahutused annavad Britile keskmiselt 300 miljonit naela aastasissetulekuid. See on määratu summa — ainult kaks korda vähem sellest suurest kullahulgast, mis praegu puhkab Prantsuse panga võlvalustes, ja võrdne umbes poolele sõjaeelsete aastate väljaveo üldsummast. Naelsterling stabiliseeriti sõjaeelsetel kõrgusel.

Sellest võitsid kõik need, kelle raha oli mahutatud sterlinglaenudesse — ja kaotas tööstus, sest Briti, kelle jõukus olenes tootmiskulude madalusest, oli korraga kujunenud kõrgete elamiskulude ja paindumata palgakade maaks.

Briti väliskaubanduse bilanss muutus järjest passiivsemaks. 1931. aastal arenes see protsess nii kaugele, et sissetulekud rahamahutustest välismaail ning laevandusest ei suutnud enam tasakaalustada kaubabilansi passiivsust. Muutus 110 miljoni naelaga passiivseks ka Briti maksubilanss. Maa ette kerkis eelarve puudujäägi ja inflatsiooni hädaoht. London, kui rahaline tsentrum oli oma rahaliste ülejääkide puudumisel kasutanud välismaade lühikeseajalisi krediite, neid

edasi laenates. Viimaste omanikud hakkasid naelsterlingi saatuse vastu hirmu tundma. Algas põgenemine naelast kulla väljavoolu näol ja saabus 21. september.

III.

Vana vabameelne majanduseõpetus, millega tavaliselt, kuigi ebateaduslikult seotakse vormelit „laissez-faire“ (labastatult umbes: lasse käia!), eitas riiklist vahelesegamist pakkumise-nõudmise seadusele ja laiendas seaduse maksvust meeleldi ka tööandja ja töölise vahekordile. Headel aegadel nõutakse tööjõudu rohkem, vastavalt nõudmise suurenemisele suureneb tööliste palk. Halbadel aegadel, kui tööjõudu nõutakse vähem, peaks töötasu vastavalt langema. Kuid ammu juba pandi tähele, et töötasu langemine viimasel juhul sünnib väga visalt. Selle asemel, et ajaraskust veeretada solidaarselt kõigile töölislile, veeretatakse see ainuüksi osale töölis-konnast — sellele, kes kannatab tööpuuduse all ja ei saa ühtegi tasu. Ametiühisuste arenguga muutus palgade automaatne kohanemine oludele veel raskemaks — kui see kohanemine põhjustas palgade alandamist. Vaatamata hindade langusele, ei julenud ükski pärast sõjaaegne Inglise valitsus töötasu alla surumist laiemas ulatuses omaks võtta. Töötute toetusmaks, mis ammugi ei tulnud kinnitusesummadest vaid riigikassast, aitas samuti palgade soomustamiseks kaasa, moodustades just kui mingi minimaalpalga, millest allapoole palgad ei võinud langeda.

Kui möödunud aasta augustikuul hakati jõudma äratundmisele, et nii asjad edasi minna ei või, et palku tuleb alla suruda, kviteeris ametisolev tööerakondlik kabinett seda äratundmist 24. augustil oma lahkumisega. Inglise rahva ette tõusis uus probleem. Majanduselu uuendamine eeldas poliitilist uuenemist.

Viimase välkkiires läbiviimises Briti parlamentarism tõestas uuesti oma jõulist üleoletkut ükskõik millisest teisest riigikorrast, näidates end elastilisena, kiirena, otsustavana. Uuenemine sündis järgmiselt:

Kuninga algatusel moodustati (ühe päevaga) rahvuslik koondusvalitsus.

8. oktoobril saadeti laiali alamkoda (millesse kuulus: 265 tööerakondlast, 263 vabameelset, 58 vabameelset, 29 mitmesug.).

27. oktoobril korraldati uued valimised. Rahvuslikule valitsusele anti 11,6 miljonit häält, tema ainumale suurele vastasele — tööerakonnale — 6,9 miljonit. Briti — mitte-eeskujuliku, kuid otsustava — mashoritaarse ja üksikringkondade valimisviisi juures oli

selle tulemusena järgnev saadikutekogu koosseis:

Valitsuse erakonnad:

Vanameelsed	471
Rahvusvabameelsed (Simoni grupp)	35
Vabameelsed (Samueli grupp)	33
Rahvuslikud tööerakondl. (Macdonald)	13
Natsionaliste	2
Kokku	554

Vastasrind:

Tööerakondlased	52
Iseseisvad vabameelsed (Lloyd George).	4
Iseseisvad	2
Kokku	58
Valitsuse enamus	496

Need arvud räägivad iseenese eest. Ühelgi varajasemal Briti valitsusel pole olnud säärast enamust. See valitsus on kõikvõimne.

Kas ta seda tõesti on? Häältega, mis on antud Macdonaldi rahvuslikule valitsusele, pääsis parlamenti määratu vanameelne enamus — 471 saadikut. Kas see enamus lepib rahvusliku valitsuse programmiga? Kas ei tule tema peale kiusatus olukorda kasutades kaugeemale minna?

See kiusatus pole jäänud tulemata. Vanameelsed viisid läbi tollikaitse hoolimata oma vabameelsetest koalitsioonisõpradest — mille tagajärjel murti üks Briti põhiseaduslik printsiip — kabinetiliikmete solidaarsus valitsusega. Sir Herbert Samuel alamkojas, kuigi siseminister, lord Snowden ülemkojas, kuigi kabinetiliige, arvustasid kibedalt valitsuse tollipoliitikat. See on pragu, mis üksildasse opositsiooni jäänud Lloyd George'i osavates kätes võib kujuneda lõheks. Kui rahvuslik valitsus tunneb kord oma jalgealust kõikuvat, siis võib tagasipööramine Inglise traditsioonilise parteisüsteemi juure kujuneda õige tülikaks protseduuriks.

Esialgu ollakse neist muredest kaugel. Kui varakantsler Neville Chamberlain esitas alamkojas paari nädala eest uue tollitariifi, võis ta põhjendavas kõnes pühitseda oma suure isa mälestust kindla teadmisega, et vastandiks aastale 1903, võit ei libise nüüd enam käest.

IV.

Vanameelsetel ja juba ammu protektsionismi poole kaldunud Simoni vabameelsetel on protektsionismi kasuks tuua rida häid põhjendusi. Tollikaitse piirab sissevedu, järelikult ta kaitseb naelsterlingit. Ta kaitseb

siseturgu ja hoiab seda Briti oma tööstusele. Ta on abinõu palkade hoidmiseks kui mitte igakord senisel, siis vähemalt sobival kõrgusel. Ta võimaldab kaubelda välisriikidelt tollisoodustusi.

Kasulikud, kui kõik need argumendid, on protektsionismile olnud hindade püsiv langemine maailma turul. See takistas ja takistab ka edaspidi Inglismaal märgatavat elukalliduse tõusu, mis koondaks protektsionismile vastaseid. Sissetuleku mõttes oli Inglismaa juba vabakaubanduse ajajärgul maksustanud mõned rohkelt tarvitatavad toidud ja maitseained: suhkrut, tubakat, puuvilja, veine, kakaod. Maailmasõja ajal ja hiljem maksma pandud „Key Industries Act“ ja „Safeguarding of Industries Act“ olid oma vahel maksustanud ligi 10% Briti sisseveost neil aladel, mis kuulusid kaitse alla (pakkimispaber, orgaanilised kemikaalid, kindad, nõöbid, õlid, siidiriie, autod, tuletikud, kinofilmid, taskukellad j.n.e.). 17. detsembril 1931, s. o. juba rahvusliku valitsuse ajal, võeti kuueks kuuks vastu „Ebanormaalse sisseveo seadus“, mille põhjal kuni märtsini 1932 maksustati jällegi umbes 7—8% sisseveost. Kokkuvõttes kuulus maksustamise alla enne 1. märtsi vastuvõetud „Import Duties Act“ maksmapanemist umbes veidi üle viiendiku Briti sisseveost. Viimase „Act'i“ tähtsus seisab selles, et ta paneb tollimaksude alla veel ühe kolmandiku Briti sisseveost. Maksust vabastatud on ainult seaduses nimetatud ained. Nende ainete üldsissevedu oli 1930. aastal umbes 45%. Nende hulgas tuli 22% Briti dominioidest, kelle sissevedu Inglismaale on ajuti nii kui nii maksuvaba. Välisriikide sisseveole langetab seega ainult 23% üldsisseveost. Eesti väljaveosaadustest jäävad maksuvabaks liinad, ajalehepaber, puumass ja propsipuid. Meie tähtsam eksportaine, või, on seevastu maksustatud, nagu kõik „Act'i“ põhjal tolli alla kuuluvad saadused, esialgu 10 protsendiga.

„Act'i“ tollitulud moodustavad käesoleval eelarveaastal arvatavasti 20 miljoni naelalise summa, mis on varjatud preemia Briti tööstusele ja ühtlasi väga kasulik lisand riigikassa tuludele eelarve tasakaalustamise mõttes. Naelsterlingi langus mõjub tööstusele samuti kui eksportpreemia. Tema mõju ei võinud kaubabilanssis avalduda otsekohe pärast naelsterlingi langust; ta pääseb arvatavasti maksvusele käesoleva aasta kevadel. Juba nüüd on oodatav tasakaalustatud eelarve ja riigikassa tugev positsioon, mis teeb üleliigseks kõik inflatsiooni kartused, levitanud Briti majanduseväljavaadete kohta ül-

dist optimismi. Kui Inglise pank oleks päri, võiks ta tõususpekulatsiooni turjal ratsutada naela endise kullapariteedini. See oleks muidugi meeletu Briti tööstusliste huvide seisukohalt: Inglise naela stabiliseerimine peab sündima tööstusele kandevõimelises kõrguses, mis nõuab arvestamist maailmaturu hindadega. Maailmamajandus pole aga praegu mitte nii stabiliseerunud, et ta pakuks alust fikseeritud hindadele. Rahvusvahelise seisukorra kindlustamise ootel viibib naela stabiliseerumine — ja kestab edasi praeguse rahvusliku kabineti mandaat.

Inglismaa ei ole kõdunenud — see järgneb selgesti viimaste kuude sündmustest.

Tõsi, tollikaitset võib käsitleda kui majandusliku pessimismi kaasnähtust. Briti kaasaegne protektsionism pole täis elurõõmsat usku oma jõududesse, mis oli omane Briti klassilisele vabakaubandusele.

Kuid tollikaitse programmil on olemas ka optimistlik kaasnähtus: selleks on Briti uusimperialism. Vool, mis nõuab Briti majanduslikku lähenemist oma dominiioonidele, mis nõuab impeeriumi mõiste teostamist majanduslikul alal.

Vabakaubanduse ajajärgu alul, kui Briti muutus kõikidele riikidele tollivaba sisseveo jaoks, dominiioonide saadused kaotasid Briti turul eelistuskäsitluse. Omalt poolt Briti liberaalsed riigimehed ei pidanud tarvilikuks kindlustada Briti saadustele eelistuskäsitlust dominiioonides. Nad uskusid kindlasti vabakaubanduse levimisse ülemaailmlise ulatuseni, mis oleks igasugu eelistuskäsitluse teinud üleliigseks.

Kuid vabakaubandus ei levinud üle maailma ja esimestena pöörasid temale selja just majanduslikku autonoomiat saavutanud Inglise asumaa. Liberaalsed riigimehed suhtusid sellesse kui paratamatusesse. Tee majandusliku impeeriumi juure polnud neile käidav: et dominiioonidele vastutasuks tollialandustele pakkuda tollialandusi, selleks vajati kõigepealt tolle — ja see ei sobinud vabameelse ideoloogia põhilausetega.

Neid raskusi mõistis paremini kui ükski teine see politikamees, kelle mälestust pühitses tolliseaduse esitamisel varakantsler Neville Chamberlain — tema isa Joseph Chamberlain, radikaalne vabameelne, kes oli muutunud imperialistiks ja keda imperialism oli viimaks muutnud protektsionistiks. Tema mõttekäigud kajastusid kihutustöös „riikliku vabakaubanduse“ kasuks, mida kolme aasta eest alustasid mõjuvate lehtede omanikud, „presselordid“ Rothermere ja Beaverbrook. Üldise tariifi vastuvõtmisega on ta-

sandatud tee majandusliku imperialismi poole. Briti impeeriumi majandusekonverents, mis algab k. a. juulis Kaanada pealinna Ottavas, võib kujuneda esimeseks versjastapostiks sellel teel. Sidemed dominiioonide ja emamaa vahel, mis olid, tarvitanes Burke'i kuulsaid sõnu, „kergemad kui õhk“, võivad, tänu protektsionismile, ka majanduslikul alal kasvada „kõvemaks kui raudahelad“.

1776. aastal põhjustas tollikoorem Ühendriikide lahkumist Briti riigist. Nüüd võib Inglise tollikoormatus põhjustada praeguste dominiioonide suhtes vastupidist nähet. Nii lähedalt on seotud politika ja majandus.

1931. aasta kriis tõestas, et Briti impeeriumil on olemas äraproovimata, kuid kasutamisvalmeid konsolideerimisvõimalusi. Ta tõestas samuti Briti igivana parlamentarismi nooruslikkust ja kõdunematust. Riigikorda hinnatakse tulemuste põhjal. Briti toibumise kiirus näitab, et tema parlamentarism ei vaja mingisuguste teiste „ismide“ korrektiivivi. Ükski autoritaarne kord, ei fašism ega enamlus, ükski presidendivalitsus poleks suutnud maad paari nädalaga tõsta vanadelt rööbastelt uutele. Selle sündmuse moraal on nii tähtis, et on vabandatav pühendada paar sõna tema põhjustele.

Iga „vaba“ riigikord on teatava määrani riigis mänglevate sotsiaalsete jõudude resultant. Oli aeg, kus Inglise parlamenti valis maaaristokraatia. Praegu valib parlamenti valijaskond samas laias ulatuses, nagu meilgi. Kuid esinduskogu on säilitanud oma aristokratismi ja autoritaarsuse vaimu, kuigi ajakohaste pehmenustega. Parlament on endiselt parem, valitsemisvõimelisem, andekam, poliitiliselt ettenägijam osa rahvast. Rahva enamus on proletariaat; aga Inglise töölise poliitilisi huvisid parlamendis ei esinda enamikus tööline, põllumehe huvisid ei esinda põllumees. Egoistlikud kutsehuvied kaitstakse kutseorganisatsioonide poolt. Parlament on rahva ja riigi üldiste huvide sulastisahi.

Millest on tekkinud see kuulmatu rahvuslik ühtlusetunne, mis Inglismaad päästab „rakuskäte“ ja „valgete kraede“ horitsontaalsest jaotusest? Selle põhjuseks on Inglise valitsevate kihtide põline sotsiaalne realism. Meie vaesestunud Toompeal on aadlikud perekondi, kes ei pea seisusekohaseks seltskondlikku läbikäimist isegi rikastunud alllinna saksasoost pürjeritega, teistest rääkimata. See halb eeskuju leiab järeleaimmist ka mujal, kus polegi seisuslisi vahesid. Inglismaal on sotsioloogid leidnud vastupidise nähte. Seal säilutavad valitsevad kihid oma mõju, tõmmates oma poole rahvamas-

sist järjest paremaid elemente. Meile tundub koomilisena, kui eluaegne sotsialist Snowden asub lordina ülemkotta või kui praegune vaimukas opositsiooni juht Lansbury, kes ajuti oli enamlane, sooritab oma veekendi põlise aristokraatia lossides. Mõlemad nähted on lähedases seoses Inglise riigikorra algtingimustega.

Aristokratismi kõrval on üldise valimisõiguse korrektiiviks vanade ja kogenud juhtide autoriteet. Inglise parlament on poliitiline kool, mille õpilased on jagatud vanusklassidesse. Noortest tuntakse rõõmu, keskmiseid kuulatakse tähelepanuga, vanadele järgnetakse. Eksamiaineteks on erakondlik distsipliin, lojaalsus juhi vastu, üldine andekus poliitiliseks tegevuseks. Ülemasse klassi pääsevad ainult need, kes ilma ettetükkimata, võites healoomuliselt raskusi, on suutnud sooritada kõik vahepealsed katsed. Nii toi-

mub alalise sotsiaalse selektsiooni kõrval ka alaline poliitiline selektsioon. Nii kujunevad võimalikuks uskumatud pingutused katsu- misaegadel, riigipäästmise tingimuste loomi- ne 24 tunni jooksul — eeskujud, millistele mujal ei osata järgneda eelduste puudumisel.

„Briti kriis“ on katsunud rahva aju, sü- dame ja seedimise ja on tõestanud kõikide oluliste elundite jõulist terveolekut. Kriis on toonud tagajärgi, mis võivad kaasa mõju- da Briti impeeriumi seesmiste sidemete kind- lustamisele. Mõnel pool arvatakse, et Briti isoleerub selle järeldusel muust maailmast. See on võimatu, sest Briti saarte valitsev koht Briti impeeriumis on tingitud selle riigi osa võrratust tähtsusest üldises rahvusvahe- lises elus. Inglise lõplik kohanemine 20. sa- jandi oludele ja loobumine eelmise sajandi pärandusest võib selle osa tähtsust ainult tõsta.

Raskekuulipildujate kasutamine lahingus.

Ühes eelmises „Sõduri“ numbris¹⁾ avati diskussioon meie jalaväe vähemate üksuste organisatsiooni ja võitlusviiside kohta, et seega kaasa aidata JM I ja JE II ümbertõ- tamisel üleskerkivate küsimuste igakülgsele selgitamisele. Käesolev kirjutis tahab käsit- leda üht osa ülestõstetud küsimustest ja ni- melt neid, mis seotud rk üksuste organisat- siooni ja kasutamisega lahingus.

Küsimused, mida võtan lähemale kaalu- misele, on järgmised:

1. Missuguses olukorras on võimalik rk tsentraliseeritud juhtimine patüli ja rk kompüli poolt ja kas pealetungi ja taandu- mislahingus meie praeguse rk üksuste or- ganisatsiooni juures, kus rk rühmad koos- nevad kolmest kuulipildujast, on võimalik rk kiire, otstarbekohane tegevusse aseta- mine.

2. Kuivõrt otstarbekohane on meie JE II näidatud rk kasutamise viis kaitsel, mille järgi kujuneb nii, et enamik rk asetatakse võrdlemisi kitsasse ribasse vastupanupositi- siooni eelserva otsekohesesse lähedusse flankeerivate tulitõkete loomiseks kindla- tesse tuleruumidesse vastupanupositsiooni ees.

3. Kuivõrt otstarbekohane ja teostatav on JE II § 574. esinev normaalnõue, et kaitsel „suurem osa kuulipildujaid (nii rasked, kui ka kerged, K. M.), mis võtavad osa tulitõk- ke loomisest vastupanupositsiooni eelserva ees, tegevusse astumiseni vaikiksid ja avaksid oma tule ainult kõige lähematelt dis- tantsidelt.“

4. Kas kaitsel üksikute tuleülesannete täit- miseks tuleb määrata vähemalt terve rk rühm — 3 rk (JE II § 575 nõue²⁾), või vas- taval olukorrale ka kaks või ainult üks rk.

5. Kas suurte väekoondiste juures ei oleks vajalikud erilised varu rk üksused.

Enne kui asuda käsitlema ülevaltähendatud küsimusi meie oludes, vaatlen kuidas rk üksuste organisatsiooni ja kasutamise küsimused on lahendatud saksa ja belgia sõjaväes.

Saksa rk kasutamise põhimõtted võtan vaatluse alla seepärast, et need üldjoontes sarnanevad meie JE II esinevatele, kuid üksikasjus on kaunis suuri erinevusi.

Belgia rk kasutamise viisid erinevad aga tunduvalt mujal tarvitusel olevatest, mis- pärast on ka kasulik nendega tutvuda.

I. Saksa sõjaväes maksivad põhimõtted rk kasutamiseks.

A. Rk üksuste organisatsioon.

Saksa jalaväes on rk ainult jalaväepa- taljonide rk kompanides; erilisi rk pa- taljone rahuajal ei ole ette nähtud.

¹⁾ „Mida peaksime muutma meie jalaväe vä- hemate üksuste organisatsioonis ja võitlusviisides?“ „Sõdur“ nr. 7/8. 1932. a., lhk. 150.

²⁾ JE II koostamise ajal olid meil tarvitusel kahe-raskekuulipildujalised rühmad; siis võis see nõue otstarbekohane olla.

Saksa sõjaajakirjanduses aga on mitmete autorite poolt rõhutatud rk varude vaja- dust.¹⁾

Maailmasõja ajal sakslastel olid varu rk üksused. Näiteks 1916. a. lõpul oma- sid nad 83 rk pataljoni, mis koosnesid 3 rk kompanist à 6—12 rk. Maailmasõja lõpuks tõusis see arv veelgi. Neid rk ka- sutati peaausjalikult kaitseasetuses tekkinud lõhede sulgemiseks või vajaduse korral kait- sesüsteemi kõvendamiseks seal, kus väeosa- del tuli kaitsta laiu rindeid.

Saksa jalapataljoni orgaanilisse koos- seisu kuulub üks rk kompani. Kompa- nis on 3 harilikku ja üks saaterühm. Kõi- kides rühmades on — 3, kompanis seega kokku — 12 rk. On iseloomulik, et saksa rk toimkond koosneb ainult 5 mehest; las- kemoonaga varustajaid määratakse tarvi- duse korral laskurikompanidest (A. V. J. H. III § 277, 3. lõik). Teistes sõjavägedes rk toimkonnas on 7—8 meest. Saksa sõja- väe 5-mehene rk toimkonna suurus on se- letatav sellega, et rk ja laskemoona veoks seal on iga rk juures ette nähtud käsivan- ker.

Hariliku rühma rk ja laskemoon vee- takse kahel erilisel kahehobuse klp.vankril. Saaterühmas iga rk ja tema laskemoona veoks on ette nähtud üks neljahobuse klp.vanker; seega rühmas kokku 3 vankrit. Saaterühma meeskond istub vankritel, kuna juhid on varustatud ratsahobustega.

Rk rühmade koosseisus, peale 3 rk meeskonna, on ette nähtud rühmaülem — ohvitser (ühes rühmas — viitseveltvēebel), bussooliga (käärpikksilmaga) mõõtmisi teos- tav allohvitser, optilise kaugusemõõtjaga teotsev allohvitser ja 1—2 sidevaatlejat.

Rk kompani üldrühma koosseisu kuu- luvad: ülem — viitseveltvēebel, peale selle — relvurallohvitser, kaks sideallohvitseri, 8 sidemeest, 4 sidevaatlejat, 4 ametmeest (sepp, kokk j.n.e.), 2 jalgratturit ja 1 käsku- detäitja allohvitser.

B. Üldisi aluseid.

Saksa jalaväe-eeskirjas (Ausbildungsvor- schrift für die Infanterie. Heft III § 143.²⁾) ühe ülesande täitmiseks soovitatakse mää- rata terve rk rühm (3 rk), kuid sealsa-

¹⁾ a) Autor 176. Was brauchen wir an schweren M. G. Militär Wochenblatt 1929. a. Nr. 11, lhk. 406; b) Siebert, Hauptmann. Vom Einsatz der M. G. K. des Reservebataillons. Deutsche Wehr 1928. a. Nr. 24, lhk. 525 j.n.e.

²⁾ Ausbildungsvorschrift für die Infanterie. Heft — A.V.J. H.

mas on öeldud: „tuleb arvestada, et võib tekkida vajadus anda üksikuid rk laskuri osade korraldusse.“

A. V. J. H. II lisas laskuri kompani te- gevust pealetungil ja kaitse selgitavatel skee- midel on rk rühma vastutava ülesande täit- miseks määratud ainult 2 rk, kolmas täidab eraldi ülesannet.

A. V. J. H. III § 110. ja 262. on öeldud, et harilikkude rk rühmade kolmandaid rk võib lahingus tarbekorral kasutada õhu- kaitseülesannete täitmiseks; vajaduse korral võib neid koondada eri rk õhukaitserüh- madeks.

Harilikkude rühmade kolmandaid rk võib A. V. J. nõuete järgi peale selle mää- rata eraldi ülesandeid täitvateks vaikivateks rk ja anda vastupanupesade ja toetuse- punktide ülemate käsutusse.

Rk asjanduse eriteadlane saksa ooberst a. D. Friedrich von Merkatz oma raamatus „Das Zusammenwirken der Infanterie mit ihren schweren Waffen“, 1925. a. (raamatus on toodud praktilised näited rk kasuta- mise kohta kaitse ja pealetungil) määrab kaitse vastutava ülesande täitmiseks ainult 2 rk; kolmanda rk annab autor toetuse- punkti ülema käsutusse. Laiade rinnete kaitsmisel asetab ta isegi kõik rühma rk lahku, määrates igale oma ülesande.

Ülaltoodust näeme, et saksa sõjaväes loe- takse ühe ülesande täitmiseks kahe rk tule- jõudu küllaldaseks; kolmas rk on rüh- mas varu rk.

D. Rk kasutamine pealetungil.

Asudes käsitlema saksa sõjaväes maks- vaid põhimõtteid rk kasutamiseks peale- tungil, peab kõige pealt märkima, et saksa jalaväe-eeskirjas vaadeldakse rk kasuta- mist peaausjalikult ainult kallaletungil, rünna- kul ja eduarendamisel. Rk kasutamiseks kohtamislahingus ja lähenemisel on antud ainult üldisi juhiseid.

Kallaletungiks ja rünnakuks kaitsele asu- nud vaenlase vastu pealöögisuunas teotse- vale pataljonile määratakse (F. u. G. § 286. järgi) 400—800 m, seega keskmiselt 600 m laiune pealetungiriba.

Pealetungil, A. V. J. H. III § 210. järgi, on ette nähtud järgmised rk kompani rüh- made kasutamisiisid:

- a) Kõik rk rühmad või üks osa nen- dest rk kompüli juhtimise all. Rüh- mad asuvad lahus.
- b) Kõik rühmad on rk kompüli ühise juhatuse all ja asuvad koos.

d) Rk rühm on antud laskurikompile käsutusse.

e) Rk rühm — patüli varus.

Vaatleme neid rk rühmade kasutamise viise veidi lähemalt.

a) Lahus asuvate rk rühmade ühine juhtimine rk kompüli poolt on eeskirjas pandud esikohale.

Arvestades, et saksa jalaväeeskirjas vaadeldakse rk kasutamist peajasalikult olukorras, kus kallaletung ja rünnak sünnib kaitseks end organiseerinud vaenlase vastu (seega on aega rk tulesüsteemi täpsaks organiseerimiseks), ja silmas pidades, et jalaväepataljon tungib peale võrdlemisi kitsas pealetungiribas, võib nõus olla, et rk kompül peab kokku kõlastama rk rühmade tegevust.

Huvitav on aga märkida, et eeskirjas liiga optimistlikult kujutatakse neid paremusi, mida saavutatakse rk kompani juhtimisega kompüli poolt isiklikult.

A. V. J. H. III § 264. on öeldud: „sellega et rk rühmad juhitakse ühiselt kompüli poolt, saavutatakse see paremus, et taktikaliselt tähtsamatesse raioonidesse on võimalik vaenlasele ootamatult anda massilist tuld. Järkjärgult ühe märgi pealt teisele tuld üle kandes, võib saavutada mõjuvaid tagajärgi. Esimeses järjekorras tulevad tule alla võtta need märgid, mis pealetungivatele osadele hädaohtlikumad. Rk kompani ühisel juhtimisel on veel see paremus, et rk kompül, kui vaatlusevõimalused pataljoni pealetungiribas head, võib korraldada rk rühmadega tuledel flankeerimist.“

Ülaltähendatud A. V. J. §-is antud põhimõttele võib järgmises vastu väita:

Rk tule laialdane ülekandmine ühest taktikaliselt tähtsast raioonist teisele on võimalik ainult siis, kui rk on laiad laskesektorid ja kui viimastega on loodud hea side.

Kallaletungil ei saa rk määrata laiu intervalli, üle peade laskmisele selles lahingujärgus ei saa ka suuri lootusi panna, seega rk ei saa olla ka laiu laskesektoreid; laskesektoreid katavad rk järkjärgult ette jõudvad laskuriosad.

Ei saa endale ka ette kujutada, et rk kompül kallaletungi vältel peaks oma rk rühmadega nii täpsat sidet, et tal oleks võimalik oma rk rühmadele käsku anda tuld üle kanda ühest tähtsast raioonist teise.

Flankeeriva tule organiseerimine kallaletungi vältel osutub enamal jaol juhtudel võimalikuks, sest vastane asub ju võrdlemisi kaugel.

Flankeerivat rk tuld võib saavutada lähenemise läbiviimisel laskuriosade abista-

misel vastase kohaliku vastupanu kõrvaldamiseks, soodsal juhul ka vastase vastupanu positsiooni ründamisel. Tuleb selle juures arvestada, et olukorras, kus pataljon tungib peale 600 m laiuses ribas, vastase vastupanu positsiooni ründamisel flankeerivat tuld on võimalik saavutada peajasalikult ainult abilööki andvate laskuriosade asetusraioonist pealööki andvate osade ette.

Seega kallaletungil ja rünnakul ei saa panna liiga suuri lootusi rk ühisel juhtimisel rk kompüli poolt saavutatavale laialdasele rk tule ülekandmisele ühe märgi pealt teisele ja ka flankeeriva tule saavutamise võimalustele.

Ülaltähendatud rk juhtimisviisi kasutamisel tuleb vist arvestada ainult A. V. J. H. V § 12. näidatud paremusi, kus öeldud: „kui tuleb teosteda kitsas ribas, võib olla vajalik rk määrata täpsad asukohad ja kitsalt piiratud ülesanded. Mida täpsamad ülesanded on määratud relvadele, seda suuremat mõju võib neilt loota.“

b) Rk rühmade kasutamine koos ühise juhatusel all A. V. J. §-is on ette nähtud teises järigus asuvate pataljonide rk kompanide tuletoetuse andmiseks kaudse laskmisega, esijärgus asuvatele üksustele. Rk asetatakse sügavusse. (A. V. J. H. III § 210). Nagu teada, rk võivad tulistada oma üksuste asetuse sügavusest kaudse sihtimisega ainult suurtele kaugustele. See tuli ei ole mõjuv ja nõuab suurt laskemoona kulu.

Laskemoona juurdetoomine teeb aga pealetungil sagedasti väga suuri raskusi. Võib juhtuda, et rk ei ole teotsemisvõimelised momendil, kui asetatakse tegevusse varupaataljonid, mille koosseisu rk kuuluvad.

d) Rk rühmade ja üksikute rk laskurikompile käsutusse andmine on ette nähtud järgmistel juhtudel (A. V. J. H. III § 265):

- 1) kinnisel maastikul, öösi ja udus teotsemisel;
- 2) kui olukord selge, võimalik saavutada ootamatust; kui lahingu vältel mõne pataljoni üksuse vastas on kindlaks tehtud nõrk vastupanu;
- 3) kui laskuriosa ei saa küllalt mõjuvalt oma pealetungi toetada;
- 4) kui rk kompülil muutub võimatuks rk rühma juhtida.

Ülaltähendatust selgub, et patüliile on antud laialdased võimalused rk rühmade ja üksikute rk laskurikompile käsutusse andmiseks. Meie JE II § 322. järgi: „rk rühmade andmine laskurikompani ülema otsesesse käsutusse on õigustatud ainult

siis, kui see kompani on saanud eraldi ülesande, või kui erilised lahingulised ja maastikulised tingimused teevad koguni võimatuks mõnele rühmale ülesannete andmise kompüli poolt.“

e) Patüli varusse jäetud rk rühmade, A. V. J. järgi, ülesanne võib olla patüli otskoheste juhtnõõride kohaselt tulistada vastase positsioonil või selle sügavuses leiduvaid märke. Vajaduse korral võib varurühme määrata nende raioonide laskurikomplüde käsutusse, kus on pealetungil saavutatud edu, või kus pealetungivad laskuriosad on sattunud hädaohtlikku seisukorda. Ka õhukaitseks võib neid tarvitada.

Minu arvates patüli juhtnõõride järgi antud varurühmade tuli ei saa olla kuigi mõjuv.

Rk juhtimisest kallaletungil ja rünnakul sellest hetkest peale, kui laskuriosad alustavad edasiliikumist, leiame andmeid A. V. J. H. III § 268.

Seal on öeldud:

„Pealetungi vältel muutub rk kompani ühine juhtimine sagedasti võimatuks. Rk rühmad liiguvad ešeloneeritult üksteisest mööda, pidades tihedat kontakti ees liikuvate laskuriosadega. Pideva ühenduse pidamine rk kompüli ja rk rühmade vahel muutub vastase tule all sagedasti võimatuks. Rk kompüli ülesanne on tema käsutuses olevaid tagapool liikuvaid rühmi otstarbekohaselt juhtida ja suunata nende koondatud tuld tähtsamatele märkidele. Rk kompül peab aga ka ees laskurikompanidega ühes teotsevate rk rühmade tegevusele mõju avaldama, püüdes neid suunata raionidesse, kus nende tuli rohkem mõjule pääseb. Samuti peab ta tegema patüli ettepanekuid rk rühmade ja üksikute rk suunamiseks tähtsamatesse raionidesse sel juhul, kui endistes asupaikades enam nende tuletust ei vajata. Rk kompül teeb ka patüli ettepanekuid rk laskurikomplüde käsutusse andmiseks juhul, kui ta neid väljakujunenud olukorra tõttu enam juhtida ei saa.

Varus olevate rühmadega rk kompül peab alalist sidet, et neid oleks võimalik kiiresti tegevusse asetada rünnaku toetamiseks või ootamatuste likvideerimiseks.

Rünnaku ajal suruvad rk vastase tuld maha ja, kui nende tuletoetust pole enam vaja, järgnevad pealetungivate laskurüksustele. Rk kompül peab hoolt kandma, et vastase positsiooni ründamise momendiks oleks laskurikomplüde käsutusse antud vajalik arv rk.“

Näeme, A. V. J. is rõhutatakse küll raskusi, mis seotud rk juhtimisega pealetungil ühe isiku poolt, kuid selle peale vaatamata nõutakse rk tsentraliseeritud juhtimist.

Rk kompül peab juhtima esijärgus asuvad rk rühmi ja üksikuid kuulipildujaid, suunama varurühmade tuld, tegema ettepanekuid patüli rühmade ja üksikute kuulipildujate ümberpaigutamiseks, korraldama õhukaitset ja laskemoonaga varustamist. Näib, et üks inimene seda ei suuda teha. Ei saa omale ette kujutada, kuidas suudab rk kompül alaliselt olla nii täpsalt informeeritud olukorrast, et ta juhiks isegi üksikuid rk: teadaanded vastasest lähevad patüli juurde; A. V. J. H. III § 261. järgi rk kompüli VP peab asuma patüli VP-st eemal ja sagedasti palju eespool; lahingus olukord muutub aga väga kiiresti.

E. Rk kasutamine kaitsel.

Rk kasutamist kaitsel saksa jalaväe eeskirjas käsitletakse kaunis üksikasjalikult.

Kaitselõigu laiusi üksustele eeskirjades pole ette nähtud. Saksa sõjakirjanduses leiduvatel andmetel pataljoni võib mõjuvalt kaitsta veel 1500—2000 m laiust rinnet.

Saksa eeskirjades nõutakse aktiivset kaitsset.

1. Eeskirjades leiduvaid põhimõtteid rk tulesüsteemi organiseerimiseks.

Rk tulesüsteemi loomisel kaitsel rk antavate ülesannete kohta ja kuidas nad oma ülesandeid peavad täitma, leidub A. V. J. järgmist:

A. Relvade asetamine sügavusse.

A. V. J. rõhutatakse kaitseasetuse sügavuse vajadust.

A. V. J. H. I § 49 tähendatakse, et „vastase relvade tule mõju sunnib kaitsel laskuriosade kergekuulipilduja ja laskurijagusid paigutama lahus asuvate vastupanupesadena. Vastupanupesade vahel kujunevad suuremad või väiksemad intervallid, missugused võimaldavad ka tagapool asuvatel relvadel tegevusse astuda; tagapool asuvate relvade kaasabi on ka hädavajalik, sest ees üksteisest lahus asuvate relvade ja väikeste laskuriosade tuli ei oleks muidu küllalt tugev.“

A. V. J. H. I § 119 on öeldud, et „sügavusse järgustatud vastupanupesad võimaldavad rasketele ja kergetele relvadele maastiku positsiooni ees ja tema sügavuses katta frontaalse, ristlevaltpoolpõigi ja flankeeriva tulega.“

A. V. J. H. I § 49 2. lõigus tähendatakse: „Jõudude sügavusse asetamine kaitseb neid selle eest, et asetust ei murta läbi, ei haara taks ega rullitaks kokku.“

Eeskirja kokkuseadjad on teadlikud, et teatud juhtudel, kus olukord nõuab, peab leppima ka väiksema sügavusega:

A. V. J. H. V § 27 viimases lõigus on öeldud: „Kaitseasetuse sügavus oleneb maastikust, kaitsetava lõigu laiusest, jõudude suuruselt ja oma kavatsustest.“

B. Rk asetamine esijoonele.

Rk asetamise kohta esijoonele on A. V. J. H. III § 185 öeldud, et „seda tuleb tingimata teha, kui taktikaline olukord, piimedus, udu ja maastik seda nõuab; peab aga arvestama, et vaenlane võib takistada ja isegi teha täiesti võimatuks rk tegevuse esijoonel, sest rk kujutavad endast suurt märki; vastane võib neid kergesti ära tunda nende töötamistakti ja kõla järel; rk asetusraionis tõuseb laskmise ajal suitsu ja võimata on ära hoida rk toimkonna koosseisu kuuluvate meeste liikumist rk juures (laskemoona ja veega varustamiseks); rk tõmbuvad esijoonel tuld enda peale, mille tagajärjel kannatavad ka nende asetusraiooni lähedal asuvad laskuriosad.“

D. Rk kasutamine flankeerivaks tulistamiseks.

Eeskirjas rõhutatakse flankeeriva tule suurt mõju.

A. V. J. on öeldud: „Flankeeriv tulistamine suurendab relvade tule mõju ja vapustab vastase närve iseäranis siis, kui ta on ühendatud frontaalse tulega eespoolt ja avatud vastasele ootamatult.“

Seega flankeeriv tuli mõjub vapustavalt ja teema mõju tõstmiseks peab ta ühendatama frontaalse tulega.

Eeskirjas püütakse ka selgitada võimalusi flankeeriva tule kasutamiseks: mõõduandvad on siin maastik ja oskus maastikku kasutada.

A. V. J. H. I § 73 on öeldud: „Maastiku otstarbekohasel kasutamisel, leidub kaitsejal sagedasti võimalusi flankeeriva tule loomiseks. Lagedal maastikul on flankeeriv tulistamine teostatav ainult laiade intervallide olemasolul või kaudse laskmisega.“

Näeme, et saksa rk eeskirja kokkuseadjad on teadlikud selles, et vahest maastikuolud ei luba tulede flankeerimist.

Tähtis on ka ära märkida, et A. V. J. H. I § 73 järgi „flankeerivaks laskmiseks asetatud relvad tulevad sagedasti kaitsta rindel teiste relvade poolt.“

Meie J E II § 580 järgi „rk vastupanu pesa ei vaja erilist jalaväe osa oma vahetuks kaitsemiseks.“

Eeskirja kokkuseadjad on teadlikud ka flankeerivate tuletoke mõjuvatest omadustest, sest A. V. J. H. I § 119 on öeldud, et automaatrelvade flankeerivaid tulitökkeid soodsatel maastikuoludel võib luua suur- tüki- ja miinipildujate tulitöketest lähemale positsiooni ette, mispärast vastasel nendest läbipääsemine on iseäranis raske.

Vaatamata sellele, on eeskirjas lubatud vajaduse korral, vastavalt maastikuoludele, ka frontaalsete ja poolpõigi tulitöketega abil rk tulesüsteemi loomine (A. V. J. H. I § 107, 2. lõik).

Eeskirja kokkuseadjad on selle juures teadlikud ka selles, et „juhul kui kaitsejal on suurtükiväge vähe ja pataljon teatud juhtudel jääb üldse ilma suurtükiväe toetuseta, rk ja miinipildujad üksinda peavad täitma kõik tökke- ja hävitustule ülesanded (A. V. J. H. V § 50, 2. lõik).“

Rk flankeeriv tulitöke ei suunata A. V. J. is leiduvate põhimõtete järgi alati ainult kindlatesse aladesse, vaid rk määratakse tulesektorid.

A. V. J. H. III § 218 järgi rk rühmüld positsiooni valikul segav, hävitus- ja tökketulede ülesannete täitmiseks peavad asetama rk nii, et laial maaalal oleks võimalik tule alla võtta kõik kohad, kust on tõenäolikk vastase lähenemine.“ („... das der Zugführer alle Gelendeteile unter M. G. Feuer nehmen kann, auf denen eine Annäherung des Feindes möglich ist.“).

Rk tulitökke suunamine teatud piiratud maaalale on ette nähtud ainult juhtudel, kus rk tule väljakutsumine vajab leppe märki, — seega öösi ja kui tule alla võetav raioon pole rk juurest näha (A. V. J. § 107 ja teiste mõistete järgi).

A. V. J. H. V § 27 on küll öeldud, et rk tule avamise üle võib olla otstarbekohane anda täpsaid juhtnõure, kuid eeskirjas ei nõuta, et rk tohivad igakord ainult teatud kindlas suunas tulistada: kuidas tulistada ja millal tuld avada, oleneb A. V. J. is leiduvatel põhimõtetel olukorrast ja relvale antud ülesandest.

Üks saksa autor sõjaajakirjas Militär Wochenblatt¹⁾ võttes vaatluse alla Revue d'Infanterie's näidatud kaitseüsteemi kirjelduse, kus rk on ette nähtud täpsad tuleruumid, väidab: „Sakslased ei poolda tulesüsteemi“

¹⁾ Autor 97. Französische Ansichten über Feuerpläne der Infanterie. Militär Wochenblatt 1930. a. Nr. 46., lhk. 1806.

teemi, kus rk on ette nähtud kindlad tule-ruumid.“ Ta väidab, et „suurtes joontes vana juhi poolt kindlaks määratud tegevusekava järgi iseseisvalt teotsev noorem juht on sakslaste ideaal.“

E. Vaikivad rk.

Vaikivateks rk, A. V. J. s leiduvate põhimõtete järgi, ei määrata vastupanupositsiooni ette tulitõkkest osa võtvatest rk suuremat osa (nagu seda nõuab meie JE II § 574), vaid ainult üksikuid.

A. V. J. H. I §§ 120 ja 219 on öledud: „Ootamatuse saavutamiseks (vastase üllatamiseks) võib olla kasulik positsiooni ette või sügavusse asetada mõned vaikivad rk. Neile peab antama kitsalt piiratud ülesanded. Tuli on neil iseäranis mõjuv kui ta avatakse võimalikult hilja. Sügavusse asetatud vaikivaid rk võib, kui olukord lubab, kasutada ka kaudseks laskmiseks ja õhukaitseks, kuid tingimusega, et nende ülesannete täitmine võimaldaks kiiresti ja nägematult sellele positsioonile asumist, kust tuleb täita vaikiv ülesanne.“

Saksa eeskirjade põhimõtete järgi vaikivate kuulipildujate ülesanne pole vastast tulega hävitada, vaid sünnitada tema juures segadust, sundida teda peatuma, et võimaldada rindelt teotsevatele rk, kergekuulipildujatele ja laskuritele, tulistades lähedalt kaudgustelt, peatuma jäänud vastast hävitava tule alla võtta.

Vaikivatele rk määratakse kindlad alalised asukohad, teiste rk asukohti peab A. V. J. H. III § 219 järgi alaliselt muudatama. Rk asukohtade muutmine sama A. V. J. § järgi võib vajalik olla iseäranis teotsemisel pimeduses ja udus.

2. Eeskirjas ette nähtud jalaväepataljoni rk kompani rühmade kasutamiseviisid kaitsel.

A. V. J. H. III § 217 näeb ette järgmisi jalaväepataljoni rk kompani rühmade kasutamiseviise:

- a) rk kompüli juhtimise all,
 - b) rk rühm antud laskurikompüli või võitlusegrupi ülema käsutusse,
 - d) rühm täidab iseseisvat ülesannet (julgestuse või ettenihutatud positsioonil),
 - e) rühm patüli varus.
- Sama A. V. J. §-i järgi:

a) Rk kompüli juhtimise all olev rk rühm saab ülesande rk kompülit. Rk rühma tuli peab selle juures kokkukõlastatama teiste rk tulega. Erakorralistel juhtudel, kui olukord nõuab, võib rk rühmal

iseseisvalt täita temale mitte ette nähtud ülesandeid.

Ei ole huvita märkida, et A. V. J. H. III § 272 järgi, kui olukord lubab, rk kompüli määrab mitte ainult rk rühmade, vaid iga üksiku rk positsiooni ja ülesanded. Sellega tagatakse, et rk kompüli annab rk niisuguseid ülesandeid, mida nad vastaval maastikul suudavad täita ja määratakse neile niisugused positsioonid, mis küllaldaselt varjatud vastase tule ja vaatluse eest ja kust rk tegevus pole takistatud ees asuvatelt laskuriosadelt.

b) Laskurikompüli või võitlusegrupi ülema käsutusse antakse rk rühm siis, kui võitlusegrupi või laskurikompani asetusraioonid on eriti tähtsad — kujutavad endast toetuspunkti ja juhul kui maastik ei võimalda rk kompülile käskude edasiandmist rk rühmale.

d) Asetatuna vastupanupositsiooni ette, rk rühma võib kasutada teotsemiseks julgestusepositsioonil ja taandumise katteks. Eeskirjas näidatakse, et rühm tuleb nendel juhtudel asetada ettenihutatult, hästi moondatud positsioonile (Lauerstellung) ja avama tuld alles siis, kui on tehtud kindlaks vastase pealetung. Rk rühmal peab positsiooni valikul arvestama seda, et rühm suudaks kiiresti taanduda vastupanupositsioonile kõrgemalt poolt antud erikäsu järgi.

e) Patüli varus olevad rk rühmad, ülaltähendatud A. V. J. §-vi järgi, on abinõuks, mille abil patüli avaldab oma mõju lahingukäigule.

Neid kasutatakse otsesihetmisega laskmiseks:

- 1) jalaväe raskete relvade kõvendamiseks raioonides, kus vastasele on õnnestunud sisse tungida kaitse asetusse;
 - 2) vastase pealetungi läbi kannatanud võitlusegruppide kõvendamiseks;
 - 3) flankeeriva tule andmiseks naaberpataljonide asetusraioonidest, kui lahingu vältel on kindlaks tehtud vastase relvad, mida võib ainult flankeeriva tulega maha suruda;
 - 4) õhukaitse teostamiseks;
- kaudseks laskmiseks:
- 1) kui olukord nõuab mõne üksuse kaitseleõigu ees tuld kõvendada;
 - 2) tõketelede moodustamiseks;
 - 3) vastase varu rk rühmade või pataljonide tule mahasurumiseks.

Laskurikompülide ja võitlusegruppide ülema käsutusse antud rühmad kui ka need, mis on rk kompüli juhtimise all, peavad aegaviimatult looma side laskuriosadega.

Esijärgus asuvate pataljonide tuli kõven- datakse sagedasti teises järgus asuvate üksuste rk tulega.

Need üksused teostavad oma ülesandeid peaasjalikult kaudse laskmisega.

E. Kokkuvõtte.

Kokku võttes saksa rk kompani organisatsiooni ja eeskirjas rk kasutamiseks leiduvate põhimõtete kohta võib märkida järgmist:

Saksa rk kompani organisatsioon väga sarnaneb meie omale. Vahe on vaid selles, et meie rk kompanis on 5 rk rühma — 16 rk, saksa kompanis — 4 rk rühma — 12 rk. Harilikud rk rühmad saksa ja meie organisatsiooni järgi koosnevad 3 rk; saaterühmas on saksa rk kompanis 3, meil 4 rk.

Saksa hariliku rk rühma toimkonnas on 5 meest; padrunikandjaid võib vajaduse korral võtta l. kompanidest; igas rk toimkonnas on kuulipilduja ja laskemoona veoks ette nähtud erilised käsivankrid. Meie hariliku rk rühma toimkonnas on 8 meest. Saksa rk rühma organisatsioonis on ette nähtud bussooliga ja kaugusemõõdjaga mõõtmisi teostavad allohvitserid, — meil neid ei ole.

Rk kasutamise kohta lähenemisel saksa eeskirjas on antud ainult üldisi juhiseid; meie eeskirjas rk kasutamist lähenemisel vaadeldakse võrdlemisi üksikasjalikult.

Saksa ja meie eeskirjades näidatud rk juhtimisviisid kallaletungil ja rünnakul on väga sarnased: mõlemas eeskirjas nõutakse rk tsentraliseeritud juhtimist rk kompüli poolt.

Saksa eeskirja järgi rk kompül, juhtides kallaletungil ja rünnakul rk tegevust, peab liikuma ees, meie eeskirja järgi — peab viibima patüli KP läheduses.

Kallaletungi läbiviimisel saksa eeskirjas pannakse liiga suuri lootusi lahus teotsevate rk kompüli juhtimise all olevate rk rühmade massilise tule üle kandmisele ühest raioonist teise; meie eeskirjas leiduvate põhimõtete järgi pealöögi suunas teotsevate laskuriosade tuletöetus saavutatakse sellega, et rk rühmad suunatakse raioonidesse, kus nad saavad viimastele anda mõjuvat tuletöetust. Meie eeskirjas on arvestatud, et kallaletungi ja rünnaku läbiviimisel ei saa igakord tulistada sinna, kuhu oleks vajalik; tulistamist sagedasti takistavad rk järkjärgult ette jõudvad osad.

Saksa eeskiri näeb ette rk l. kompülide käsutusse andmiseks võrdlemisi laiaulatuslikke võimalusi; meie eeskirjas on rk käsutusse andmise võimalused rohkem piiratud.

Nii meie kui ka saksa eeskirjas nõutakse aktiivset kaitset.

Põhimõtetes rk kasutamiseks kaitset on aga meie ja saksa eeskirjas võrdlemisi suuri erinevusi.

Kõigepealt: saksa eeskirjas rõhutatakse küll rk flankeeriva tule suurt mõju, kuid soovitatakse rk asetada positsiooni sügavusse läbi intervallide ja üle peade laskmiseks; esijoonete rk asetamisega nõutakse ettevaatust.

Meie eeskirjas lubatakse rk asetada esijoonetele: eeltingimuseks on vaid, et rk oma ülesandeid täidaks flankeeriva tulistamisega.

Vaikivateks rk määratakse saksa eeskirjas leiduvate põhimõtete järgi ainult üksikud rk; meie eeskirja nõuete järgi aga suurem osa vastupanupositsiooni ette tulitõkkeid loovatest rk peavad olema vaikivad (JE II § 574).

Saksa eeskirjas leiduvate põhimõtete järgi flankeerivaks tulistamiseks üles seatud rk sagedasti vajavad rindelt teiste relvade kaitset; meie eeskirja järgi rk vastupanupesa ei vaja erilist jalaväeosa oma vahetuks kaitseks (JE II § 580).

Saksa eeskirjas näidatud rk juhtimisviis kaitset väga sarnaneb meie eeskirjas näidatule: pooldatakse rk tsentraliseeritud juhtimist.

Saksa eeskirjas esijärgu pataljonide varu rk rühmadele on ette nähtud väga palju ülesandeid; on isegi ette nähtud kaudse sihtimisega lastes tulitõkke loomine vastupanupositsiooni ette. Sellele võib vastu väita, et kaudse sihtimisega võib harilikult tulistada ainult suurtele kaugustele. Suurtele kaugustele tulistamiseks on aga ühe ülesande täitmiseks vaja koondada palju rk. Esijärgu pataljonide varu rk selleks kindlasti ei jätku.

Selleks, et täita kõiki saksa eeskirjas varu rk rühmadele ette nähtud ülesandeid, peaks esijärgu pataljonidele lisaks antama varu rk.

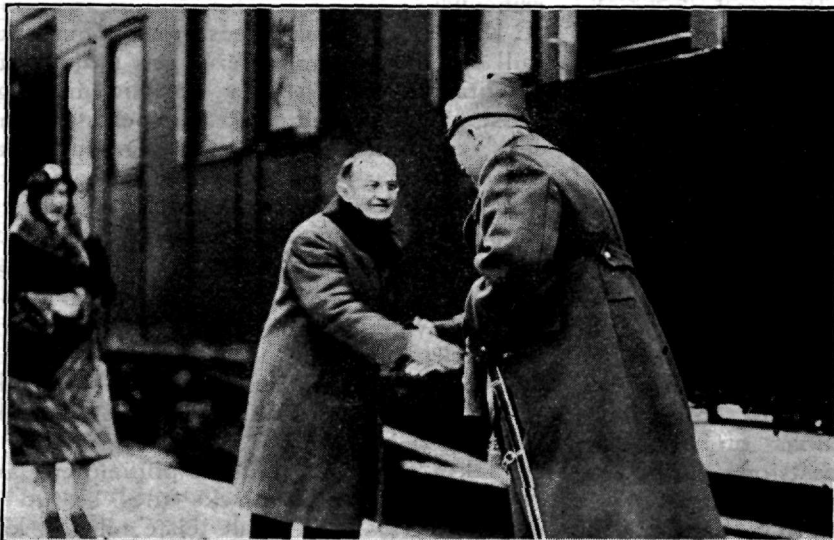
Saksa eeskirja järgi kaitset, kui olukord lubab, rk kompül määrab positsioone ja ülesandeid igale üksikule rk.

Üksikutele rk võidakse selle juures määrata eraldi ülesanded. K. M.

Eesti-Poola sõpruspäev Narvas.

Pühapäeval, 20. märtsil peeti Narvas suure pidulikkusega Eesti-Poola sõpruspäeva. Külalised — esotsas Poola saadik ja täisvoolliline minister Eestis C. Libicki ühes abikaasaga, Poola geniaalne naiskirjanik Sofja Nalkovska, Poola saatkonna pressi-ataschee

Kell 1300 päeval korraldati Narva teatris „Võitlejas“ Eesti-Poola sõpruspäeva aktus, millest osavõtt oli elav. Aktuse avas Narva rahvaülikooli juhataja V. Sõerd, mille järel 1. diviisi orkester mängis poola hümmi. Sütitava ja temperamentse poolakeelse kõnega

Kindralmajor A. Tõnisson tervitab Poola saadikut C. Libicki't Narva jaama saabumisel.

Külalised Hermanni kindluses Narvas.

Keskel Poola saadik C. Libicki, temast paremal Zofja Nalkovska ja pr. Libicki, vasakul Poola sõjaväe esind. abi kapt. J. Kviecinsky.

T. Kovalsky abikaasaga ja Poola sõjaväelise esindaja abi Tallinnas kaptan Kviecinsky ja kirjanik B. Linde — saabusid Narva juba hommikul kell 0745. Raudteejaamas võtsid külalisi vastu seltskondlike organisatsioonide ja omavalitsuste esindajad ja garnisoni vanemad ohvitserid. Peale tervituse külalised asusid „Peterburgi“ võõrastemajja neile korraldatud korteritesse.

Enne lõunat vaadati vana Narva vaatamisväärsmaid kohti ja tehti visiite.

esines Poola saadik C. Libicki, tähendades, et vaatamata sellele kaugusele, mis lahutab Eestit ja Poolat, on neil rahvail palju ühist, mis neid kindlalt ühendab kaheks sõbralikuks rahvaks Poolas ja Eestis. Minister rõhutas: „Meile on ühine Baltimeri, ühine kultuuritahe, milline tuleb kindlasti läänest; ühine uuestisünd — need on juba kindlad lülid kahe rahva vahel.“

Kestva aplausi järel mängis 1. diviisi orkester eesti hümmi. Selle järel asus kõne-

tooli 1. diviisi ülem kindralmajor A. Tõnison, kes tõi oma isiklikkudest kokkupuutumistest poolakatega kujukaid episooide poolakate heatahtlisest suhtumisest eesti kaitsevälasisse juba endises vene väes.

Peale kõnet kanti ette 1. diviisi orkestrilt „Kriüša lahing“, mis eriti külalisile jättis sügava mulje.

Selle järele Naiskodukaitse esinaine andis üle Poola saadiku abikaasale lillekimbu ja palus edasi anda poola naistele tervitusi Narva naisorganisatsioonidelt. Järgmisena kõneles kirjanik B. Linde, kes tutvustas koolajaid poola kultuuri ja kirjandusega ja andis lühikese ülevaate poola populaarsema nais-

kirjaniku Sofja Nalkovska loomingust. Kõnedele järgnesid ettekanded poola rahvusviisidest, mis võeti elava kiiduavaldustega vastu.

Kell 1600 korraldati garnisoni ohvitseride kasiinos suurejooneline bankett, millele järgnes teeõhtu.

Samal õhtul kell 2000 kanti ette Narva teatri „Võitlejas“ Sofja Nalkovska 3-vaatuseline näidend „Naiste maja“, mis andis kujuka pildi poola rahva hingelaadist.

Õhtuse rongiga lahkus Poola saadik C. Libicki Narvast, kuna teised külalised veetsid veel järgmise päeva ajaloolises Narvas.

Vabaduseristi Vendade Ühenduse volinikkudekogu koosolek.

Pühapäeval, 3. aprillil s. a. oli V. R. V. Volinikkudekogu korraline koosolek Tallinna V. O. K. kasiinos.

Koosolekust osavõtt oli erakordselt suur — 80%. Kõik osakonnad olid esimest korda esindatud ja enamus saatnud omad volinikud terves koosseisus. Volinikena oli koosolekul 7 kindralit (neist 1 admiral) eesotsas vabadusesõjaaegse ülemjuhataja kindralleitnant J. Laidoneriga, keda paluti jääda ka 1932. aastaks V. R. V. Keskjuhatusesse esimeheks.

Ühemeelselt kiideti heaks V. R. V. Keskjuhatuselt väljatöötatud Vabadusesõja ajaloo populaarteadusliku väljaande koostamise ja väljandmise kava, milline peab valmima hiljemalt Vabaduseristi 15. aastapäevaks — 3. jaanuariks 1934. a., ja Vabaduseristi kavaleride albumi väljandmine veel käesoleval aastal. Mõlemate koostamine ja väljandmine jääb V. R. V. Keskjuhatusesse hoolde. Ajaloo tööd juhiks valiti kindralmajor A. Tõnison.

Koosoleku avas V. R. V. Keskjuhatusesse esimees kindral J. Laidoner, tervitades volinikke. Tema ettepanekul mälestati püstitõusmisega aasta jooksul surma läbi lahkunud Vabaduseristi vendi: mer. leitn. J. Jungermanni, v. allohv. V. Kaske, rms. F. Reimanni ja toetajat liiget J. Habichti. Haiglas viibivale kindral E. Põdderile saadeti tervitustelegramm soovidega, et vana veteraan, kes teinud läbi mitmed sõjad, vaadates kartusetähtselt surmale silma, ka nüüd võitjana varsti tuleks jälle tagasi.

Koosoleku juhatajaks valiti kindral J. Laidoner ja sekretäriks major A. Laats.

Kindral J. Laidoner tähendas, et möödunud aasta tegevuses vääriski märkimist 3. Vabaduseristi päeva korraldamine 1. diviisi piirkonnas (Kundas, Udria rannal, Laagna as.), tänades Narva osakonda ja 1. diviisi ülemat kindral A. Tõnisoni suure kaastöö ja lahke vastuvõtu eest.

Keskjuhatusesse sekretär kolonelleitnant M. Tuisk kandis ette kassaaruande ning tegi ülevaate aasta tegevusest. Kassa bilanss 1. jaan. 1932. a. oli Kr. 205:38, milles ülejääk Kr. 140:01. Tegevuse kohta täienduseks kindral Laidonerilt etteoodule teatas kol. Tuisk, et keskjuhatus pööras Tallinna osakonna ettepanekul Kaitseministri poole palvega astuda samme Vabariigi Valitsuse ees teoksil oleva pensioni seaduse revideerimise puhul selleks, et pensioni seaduse revideerimise järeldusel nii kaitsevälaliste kui ka riigiteenijate Vabaduseristi kavaleride seisukord pensioni saamisel ei muutuks senisest halvemaks. Selle järeldusel praegu maksev ajutine kaitsevälaliste pensioni seadus näebki ette Vabaduseristi kavaleridele kõrgendatud ülemmäära, s. o. 180 krooni hariliku ülemmäära 150 kr. asemel ja riigi- ja omavalitsuse teenijate ja nende perekondade pensionide vähendamise seadus ei näe ette pensioni määra vähendavaid kitsendusi neile Vabaduseristi kavaleridele, kelle pensioni aegades on arvestatud veneaegne teenistus. Uue pensioni seaduse väljatöötamisel kavatsatakse võtta sisse uued soodustused.

Maksuva ohv. teenistusekäigu seadluse § 190. järgi võib Vabaduseristi kavaleri koosseisu vähendamisel vabastada vaid siis, kui sama väeliigi, ametiala ja eriala samaastmelistel või madalamatel ametikohtadel ei ole ühtki teist atestatsioonipoolset temale võrdset või temast halvemat ohvitseri.

Keskjuhatus pööras memorandumiga Vabariigi Valitsuse poole, kriipsutades alla Vabaduseristi kavaleride eesõigustest teenistusekohtadele riigi- ja omavalitsuseasutistes nende ametile

vastavalt. Peale selle on palutud Vabaduseristi kavaleridele veel mõningaid soodustusi ning eesõigusi. Aruanded kiideti heaks.

Järgnesid aruanded kohtadelt, millest selgus, et kõik osakonnad on aasta jooksul teinud rohkesti tööd oma eesmärkide taotlemisel.

Tallinna osakonna nimel teatas kindral G. Jonson, et kindral J. Undile mälestusesamba soetamise tööga on jõutud nii kaugele, et võib asuda selle püstitamisele: lõpetati üleriikline korjandus, mis tõi sisse Kr. 5499:55 ja korraldati mälestusemärgi kavandite võistlus. See mälestusemärk on mõeldud kõigile vanematele Vabaduseristi kavaleridele, kes maetakse sinna.

Narva osakonna tegevusest annab ülevaate kindral A. Tõnisson. Osakond on asunud tammi istutamisele Vabadusesõja mälestuse jäädvustamiseks. Tammik istutatakse Narva lähedusse, Vabadusesõja esimesele lahinguväljale — allesjäetud sõjaaegsete kaevikutega harmoneeritult. Istutatud on juba 400 tamme ning kinnitatud suurele kivile mälestusetahtvel pealkirjaga: „Siit algasime võitlust vabaduse ja riiklise iseseisvuse eest.“

Teiste osakondade tegevusest võiks veel nimetada Võrus tegevliikmete suurt juurdekasvu (üle 100%) ja Haapsalus üldalbumi jaoks Vabaduseristi kavaleride piltide ja elulookirjelduse töö lõpule viimist.

Koosolekul otsustatud tähtsaimad küsimusi: Populaarteadusliku Vabadusesõja ajaloo väljaandmine. Koostamise ja väljaandmise töö pandi V. R. V. Keskjuhatusesse. Koostava „Vabadusesõja ajaloo“ eesmärk ja põhijooned defineeriti üldjoontes järgmiselt: Töö oleks populaarteaduslik — koolinoorsoo, kaitseväelaste ja rahva jaoks, kirjutatud isamaalises vaimus, kasvatusliku eesmärgiga, kerges ja kujukas keeles. Peensustest, arvudest ja sõjateaduslikest arutlustest tuleks hoiduda, samuti vaieldavaist ja mustadest sündmusist. Töö kannaks mälestuste kogu ilmet. Allikate ja vastavate kaastööliste mitteleidmisest tingitud katkendlikkus on mõeldav. Koosneks kirjutistest tegevuse üksikute episoodide, olukorra, osavõtnud väeüksuste, juhtivate isikute ja kangelaste kohta. Oleks illustreeritud juhtide, kangelaste ja kogu piltidega. Sisaldaks langenute ja Vabaduseristi kavaleride nimestiku ja tähtsamaid dokumente. Töö kondikavaks tuleks võtta J. Soots'i strateegiline teos „Vabadusesõda“ ja ilmumisel olev J. Maide samanimeline sõjaajalooline teos. Sisustik täiendataks vastavalt ülesseatud eesmärkidele ja töö ulatusele allikate ja isiklikkude mälestuste põhjal. Töö suurus oleks umbes 500—1000 lehekülge. Tema peaks valminema võimalikult ruttu, kuid hiljemalt 3. jaanuariks 1932. a.

(Vabaduseristi 15. aastapäevaks, mida on kavatsus pühitseda suurejoonelisemalt). Võiks ilmuda võimaluse korral ka annete kaup. Töö kirjutataks lahus praegusest Vabadusesõja ajaloo komiteest.

Töö üldjuhiks paluti ning valiti kindral A. Tõnisson, kes valib ise omale teised abilised. Selleks tööjõu määramiseks, ruumide andmiseks ja teiste vahendite saamiseks pöörab V. R. V. Keskjuhatus Kaitseministri poole. Tööle asuda otsustati ajaviitmata.

Teiseks tähtsamaks küsimuseks oli Vabaduseristi kavaleride albumi väljaandmine. Kuigi praegu puudub veel umbes $\frac{2}{3}$ kavaleride piltidest ja elulugudest, otsustati selle väljaandmisega enam mitte viivitada ning anda välja hiljemalt käesoleva aasta sügiseks. Osakondadel veel kord astuda energilisi samme piltide ja elulugude kogumiseks. Lääne osakonna eeskujul saata kas või pildistajad ja eluloo ülesmärkijad teadaolevate kavaleride juurde kohapeale. Eriti ära kasutada selleks 4. Vabaduseristi päeva. Viimaseks tähtajaks piltide ja elulugude vastuvõtmiseks määrati 1. september 1932. a.

4. Vabaduseristi päev otsustati käesoleval aastal korraldada 3. juulil Tartus 2. diviisi piirkonnas, kus tuleksid vaatlusele lahinguväljad (Emajõe sillal, Voldil ja Tartu kaitsepositsioonid — V. Kuustes j. m.) ja ajalooline Toompea ning seal asuv raamatukogu ühes vastavate ettekannetega. Ümbruskonna rahvale võimaldada osavõtt, sellest aegsasti informeerides ajalehtede kaudu.

Peale selle oli arutusel Vabaduseristi aastapäeva pühitsemise päeva küsimus, kuna leiti, et 3. jaanuar ei ole selleks päris sobiv. Jäeti kaalumiseks osakondadele ja vastavate ettepanekute tegemiseks.

Valimised. Keskjuhatusesse valiti rohke töö tõttu 7 liiget (enne 5): Kindral J. Laidoner — esimeheks, abiks — kindral G. Jonson, liigeteks kindralid A. Tõnisson, N. Reek, J. Soots, dir. V. Päts ja kolonelleitnant M. Tuisk. Kandidaatideks: kindral H. Kurvits ja san. kindral prof. Paldrok.

Revisjonikomisjoni — kindral Rotberg, kol. Siimon ja kolonelleitnant Freiberg, kandidaatideks J. Klaar ja J. Taklaja.

Aukohtusse valiti esimeheks kindral J. Soots, liigeteks K. Päts, kindralid P. Lill, G. Jonson, admiral J. Pitka ja adv. A. Peet. Kandidaatideks kolonelid H. Brede ja P. Kann ja Tõnishof.

Vanemate nõukogusse — kindralid A. Tõnisson, N. Reek, J. Soots, J. Roska, adm. J. Pitka, O. Strandmann, dr. H. Leesment, dir. V. Päts, kol. H. Vahtramäe, mer. kpt. Grenz ja kolonelid J. Kruus ja E. Kursk. A. La.

Kokkuvõte 1931. aastal korraldatud kaitseväe kehaliste võimete katsetest.

Arvesse võttes, et paljud kaitseväelastest on huvitatud 1931. aastal Kaitseministri käsu kirja nr. 126 ettenähtud aladel ja alusel korraldatud kaitseväe kehaliste võimete katsete tulemustest, püüan nendest „Sõduris“ mõningaid kokkuvõtteid teha. Ülevaatlukuma pildi saamiseks toon siinjuures

res katsete tulemused väeliikide, päritolu ja hariduse järgi eraldi ohvitseride, üleajateenijate ja ajateenijate kohta, ära näidates, mitu protsenti katsetest osavõtjate arvust on spordimärgi nõuete täitjaid (väga häid), häid, rahuldavaid ja nõrku.

Kogu kaltsevæe kohta.

Teenistusekäik	H i n n e												Kokku katsetest vabas- tatud			
	Spordimärk (väga hea)						Hea						Nõrk		Arv	%
	I		II		III		Hea		Nõrk		Arv	%				
	Arv	%	Arv	%	Arv	%	Arv	%	Arv	%			Arv	%		
Ohvitserid	59	10,63	73	13,15	124	22,34	140	25,22	116	20,90	43	7,65	57	10,27		
Üeajateenijad	119	6,94	233	13,60	266	15,53	369	21,54	438	25,56	288	16,81	97	5,66		
Ajateenijad	125	2,01	357	5,76	740	11,94	1340	21,62	2013	32,49	1621	26,16	89	1,43		
Kokku	303	3,58	663	7,83	1130	13,35	1849	21,85	2567	30,33	1952	23,06	243	2,87		

Væelikide järgi.

Væeliigi nimetus	O H V I T S E R I D E %												Ü L E A J A T E E N I J A T E %													
	Spordimärk (väga hea)						Hea						Nõrk						Arsti poolt vabas- tatud							
	I		II		III		Hea		Rahul- dav		Nõrk		Spordimärk (väga hea)		Hea		Rahul- dav		Nõrk		Arsti poolt vabas- tatud					
	Arv	%	Arv	%	Arv	%	Arv	%	Arv	%	Arv	%	I	II	III	Hea	Rahul- dav	I	II	III	Hea	Rahul- dav	I	II	III	
Jalavägi	14,53	17,18	25,55	23,34	17,18	2,20	8,37	8,37	17,18	2,20	2,20	8,26	18,11	20,57	22,46	20,72	8,26	18,11	20,57	22,46	20,72	8,26	18,11	20,57	22,46	20,72
Suurtükivägi	5,05	5,05	21,21	21,21	28,28	19,19	5,05	5,05	28,28	19,19	19,19	2,26	9,05	14,48	2,44	30,31	2,26	9,05	14,48	2,44	30,31	2,26	9,05	14,48	2,44	30,31
Tehniline vägi	8,14	8,88	22,96	31,11	22,96	5,92	13,33	13,33	22,96	5,92	5,92	6,58	11,64	11,89	20,75	20,75	6,58	11,64	11,89	20,75	20,75	6,58	11,64	11,89	20,75	
Ratsavägi	33,33	25,00	33,33	8,33	—	—	8,33	8,33	—	—	—	4,91	9,83	13,11	29,50	29,50	4,91	9,83	13,11	29,50	29,50	4,91	9,83	13,11	29,50	
Merevägi	3,33	16,66	10,00	23,33	30,00	16,66	3,33	3,33	30,00	16,66	16,66	4,02	5,17	10,34	15,51	23,88	4,02	5,17	10,34	15,51	23,88	4,02	5,17	10,34	15,51	
Kaltsevæe Ühendatud Õppeasutised	19,23	26,92	23,08	15,38	15,38	—	3,84	3,84	15,38	—	—	15,00	16,43	13,57	17,85	22,14	15,00	16,43	13,57	17,85	22,14	15,00	16,43	13,57	17,85	
Kaitseministeeriumi keskasutised	3,70	7,41	3,70	44,44	18,51	22,22	44,44	44,44	18,51	22,22	22,22	—	12,50	—	25,00	25,00	—	12,50	—	25,00	25,00	—	12,50	—	25,00	

A J A T E E N I J A T E %

Væeliigi nimetus	K O I K K O K K U %												Arsti poolt vabas- tatud													
	Spordimärk (väga hea)						Hea						Nõrk						Arv	%						
	I		II		III		Hea		Rahul- dav		Nõrk		Arv	%												
	Arv	%	Arv	%	Arv	%	Arv	%	Arv	%	Arv	%			Arv	%										
Jalavägi	1,42	4,59	11,22	22,12	33,06	27,60	1,16	1,16	33,06	27,60	27,60	3,52	7,92	13,87	22,25	29,73	3,52	7,92	13,87	22,25	29,73	3,52	7,92	13,87	22,25	29,73
Suurtükivägi	0,61	2,59	7,41	18,21	34,36	36,83	1,48	1,48	34,36	36,83	36,83	1,32	4,07	10,00	19,75	33,03	1,32	4,07	10,00	19,75	33,03	1,32	4,07	10,00	19,75	
Tehniline vägi	2,75	7,74	16,22	22,59	30,26	20,41	0,86	0,86	30,26	20,41	20,41	3,87	8,63	15,81	22,82	29,79	3,87	8,63	15,81	22,82	29,79	3,87	8,63	15,81	22,82	
Ratsavägi	1,55	4,21	4,87	12,19	40,13	37,02	1,77	1,77	40,13	37,02	37,02	2,67	5,34	6,48	14,12	37,78	2,67	5,34	6,48	14,12	37,78	2,67	5,34	6,48	14,12	
Merevägi	2,47	4,94	13,07	28,26	33,21	18,02	—	—	33,21	18,02	18,02	3,08	5,74	11,90	23,40	31,82	3,08	5,74	11,90	23,40	31,82	3,08	5,74	11,90	23,40	
Kaltsevæe Ühendatud Õppeasutised	5,69	12,02	17,72	27,00	23,41	14,13	—	—	23,41	14,13	14,13	8,28	13,59	17,03	24,53	23,81	8,28	13,59	17,03	24,53	23,81	8,28	13,59	17,03	24,53	
Kaitseministeeriumi keskasutised	3,77	5,66	9,43	18,87	45,28	16,98	47,16	47,16	45,28	16,98	16,98	2,67	8,03	5,35	26,78	33,03	2,67	8,03	5,35	26,78	33,03	2,67	8,03	5,35	26,78	

Tehes tabelites toodud tulemustest kokkuvõtteid selgub, et spordimärke (väga häid) katsetest osavõtjate arvust on saavutatud järgmiselt:

Kogu kaitseväe kohta.

1. Ohvitserid	46,1%
2. Üleajateenijad	36,0%
3. Ajateenijad	19,7%

Väeliikide järgi.

Ohvitserid.

1) Ratsavägi	91,6%
2) Kaitseväe Üh. Õppeasutised	69,2%
3) Jalavägi	57,2%
4) Tehniline vägi	39,9%
5) Suurtükivägi	31,3%
6) Merevägi	29,9%
7) Kaitseminist. keskasutised	14,8%

Üleajateenijad.

1) Jalavägi	46,9%
2) Kaitseväe Üh. Õppeasutised	45,0%
3) Tehniline vägi	30,1%
4) Ratsavägi	27,8%
5) Suurtükivägi	25,7%
6) Merevägi	19,5%
7) Kaitseminist. keskasutised	12,5%

Ajateenijad.

1) Kaitseväe Üh. Õppeasutised	35,4%
2) Tehniline vägi	26,7%
3) Merevägi	20,4%
4) Kaitseminist. keskasutised	18,8%
5) Jalavägi	17,2%
6) Ratsavägi	10,6%
7) Suurtükivägi	10,6%

Kõik kokku.

1) Kaitseväe Üh. Õppeasutised	38,9%
2) Tehniline vägi	28,3%
3) Jalavägi	25,3%
4) Merevägi	20,7%
5) Kaitseminist. keskasutised	16,0%
6) Suurtükivägi	15,3%
7) Ratsavägi	14,4%

Päritolu järgi.

Ohvitserid.

1) Lääne	69,2%
2) Saare	61,9%
3) Valga	52,1%
4) Viljandi	51,8%
5) Järva	50,0%
6) Viru	46,3%
7) Tartu	44,4%

8) Pärnu	42,4%
9) Harju	35,2%
10) Võru	34,0%

Üleajateenijad.

1) Petseri	45,5%
2) Saare	41,8%
3) Järva	41,6%
4) Viru	38,3%
5) Pärnu	37,5%
6) Viljandi	37,0%
7) Valga	36,0%
8) Tartu	34,7%
9) Harju	34,1%
10) Võru	32,9%
11) Lääne	30,8%

Ajateenijad.

1) Harju	25,4%
2) Saare	24,4%
3) Järva	23,2%
4) Viru	20,4%
5) Viljandi	19,1%
6) Tartu	18,4%
7) Valga	18,2%
8) Pärnu	18,0%
9) Lääne	15,6%
10) Võru	14,0%
11) Petseri	6,2%

Kõik kokku.

1) Saare	30,8%
2) Järva	28,6%
3) Viljandi	27,4%
4) Harju	27,3%
5) Viru	26,3%
6) Valga	25,8%
7) Tartu	24,2%
8) Pärnu	23,6%
9) Lääne	20,5%
10) Võru	20,1%
11) Petseri	7,6%

Märkus. Kehaliste võimete katsetest Petserimaalt võttis osa ainult üks ohvitser.

Hariduse järgi.

Ohvitserid.

1) Keskkooli haridus ja vähem	46,5%
2) Kõrgem haridus	44,0%

Üleajateenijad.

1) Kõrgem haridus	50,0%
2) Keskkooli haridus	46,4%
3) Algkooli haridus ja vähem	36,4%
4) Vähem keskkoolist ja rohkem algkoolist	34,1%

Ajateenijad.

1) Keskkooli haridus	39,5%
2) Vähem keskkoolist ja rohkem algkoolist	35,9%
3) Kõrgem haridus	30,9%
4) Algkooli haridus ja vähem	14,4%

Kõik kokku.

1) Keskkooli haridus	42,9%
2) Vähem keskkoolist ja rohkem algkoolist	35,1%
3) Kõrgem haridus	35,0%
4) Algkooli haridus ja vähem	18,7%

Kui paremuse määramisel arvestada ainult nõrkade protsenti, siis saaksime alltoodud järjekorra:

Väeliikide järgi.

Ohvitserid.

1) Ratsavägi	—
2) Kaitseväe Ühendatud Õppeasutused	—
3) Jalavägi	2,2%
4) Tehniline vägi	5,9%
5) Merevägi	16,6%
6) Suurtükivägi	19,1%
7) Kaitseministeeriumi keskasutused	22,2%

Üleajateenijad.

1) Jalavägi	9,8%
2) Ratsavägi	14,7%
3) Kaitseväe Ühendatud Õppeasutused	15,0%
4) Tehniline vägi	18,7%
5) Suurtükivägi	19,4%
6) Merevägi	35,0%
7) Kaitseministeeriumi keskasutused	37,5%

Ajateenijad.

1) Kaitseväe Ühendatud Õppeasutused	14,1%
2) Kaitseministeeriumi keskasutused	16,9%
3) Merevägi	19,0%
4) Tehniline vägi	20,4%
5) Jalavägi	27,6%
6) Suurtükivägi	36,8%
7) Ratsavägi	37,0%

Kõik kokku.

1) Kaitseväe Ühendatud Õppeasutused	13,7%
2) Tehniline vägi	19,0%
3) Merevägi	24,0%

4) Kaitseministeeriumi keskasutused	24,1%
5) Jalavägi	25,3%
6) Suurtükivägi	31,8%
7) Ratsavägi	33,5%

Päritolu järgi.

Ohvitserid.

1) Lääne	—
2) Tartu	4,3%
3) Võru	4,9%
4) Pärnu	5,8%
5) Viljandi	8,2%
6) Saare	9,5%
7) Harju	10,2%
8) Järva	10,7%
9) Viru	12,2%
10) Valga	13,0%

Üleajateenijad.

1) Petseri	9,1%
2) Võru	12,4%
3) Pärnu	14,6%
4) Lääne	15,8%
5) Viru	16,0%
6) Järva	16,0%
7) Tartu	16,5%
8) Saare	16,7%
9) Viljandi	18,5%
10) Harju	19,2%
11) Valga	21,0%

Ajateenijad.

1) Saare	17,8%
2) Harju	19,9%
3) Viru	24,2%
4) Pärnu	25,1%
5) Lääne	25,4%
6) Valga	25,4%
7) Järva	25,6%
8) Viljandi	28,3%
9) Tartu	31,0%
10) Võru	33,6%
11) Petseri	38,8%

Kõik kokku.

1) Saare	17,1%
2) Harju	19,2%
3) Viru	21,5%
4) Pärnu	21,7%
5) Lääne	22,6%
6) Järva	22,9%
7) Valga	23,2%
8) Viljandi	23,5%
9) Tartu	25,6%
10) Võru	26,4%
11) Petseri	37,8%

Hariduse järgi.

Ohvitserid.

1) Keskkool ja vähem	7,5%
2) Kõrgem haridus	12,0%

Üleajateenijad.

1) Kõrgem haridus	—
2) Keskkooli haridus	15,9%
3) Algkooli haridus ja vähem	16,2%
4) Vähem keskkoolist ja rohkem algkoolist	18,1%

Ajateenijad.

1) Keskkooli haridus	8,9%
2) Vähem keskkoolist ja rohkem algkoolist	16,5%
3) Kõrgem haridus	16,9%
4) Algkool ja vähem	31,5%

Kõik kokku.

1) Kõrgem haridus	15,0%
2) Keskkooli haridus	16,3%
3) Vähem keskkoolist ja rohkem algkoolist	17,3%
4) Algkool ja vähem	28,6%

Kaitsevæele kehalistes võimetes rahuldava normi ülesseadmiseks on võetud aluseks võimed, mida harilikult peaks suutma täita erilise treeninguta efukitsele vaatamata iga normaalne, terve ja harmooniliselt arenenud meeskodanik 20 kuni 35 aasta vanaduseni. Et meil kaitsevæeteenistusse võetakse ainult terveid kodanikke ja et kaitsevæes kehaline kasvatus toimub korrapäraselt, seepärast peaksime püüdma, et tulevikus kogu kaitsevæe kehalised võimed praeguste hindamise normide järgi osutuksid keskmiselt heaks. Meie olukorda ja kaitsevæe ülesandeid arvestades kogu kaitsevæe kehalisi võimeid võiksime tulevikus üldkokkuvõttes tunnista tada täiesti rahuldavaks ainult siis, kui katsetest osavõtjate üldarvust osutuks I järgu spordimärgi nõuete täitjaid keskmiselt 5%, II järgu — 10%, III järgu — 20%, häid — 30%, rahuldavaid — 30% ja nõrku — 5%. Aluseks võttes tähendatud üldhinnet, katsete tulemustest selgub, et meie ohvitseride praegusi kehalisi võimeid üldiselt võib tunnista da täiesti rahuldavaks; üleajateenijate võimed osutuvad vaevalt rahuldavaks, kuna ajateenijate võimed üldiselt on nõrgad.

Et ohvitseri, üleajateenijaid ja ajateenijaid väeliikide, päritolu ja hariduse järgi parremusel järjestada, selleks tuleks teha üldhinne punktides, kusjuures I järgu spordimärgi protsendid kordaksime kuuele, II järgu — viiele, III järgu — neljale, heade —

kolmele, ja rahuldavate — kahele (säärasel alusel paremuse määramist kasutatakse ka igasugustel spordivõistlustel). Nõnda kehalisi võimeid hinnates saaksime 1931. aastal korraldatud kehaliste võimete katsete tulemuste järgi üldiselt hindepunkte (paremusepunkte) järgmiselt:

Kogu kaitsevæe kohta.

1) Ohvitserid	336,1 punkti
2) Üleajateenijad	287,4 „
3) Ajateenijad	218,2 „

Väeliikide järgi.

Ohvitserid.

1) Ratsavägi	483,1 punkti
2) Kaitsevæe Ühendatud Õppeasutised	419,1 „
3) Jalavägi	379,5 „
4) Tehniline vägi	324,2 „
5) Merevägi	270,6 „
6) Suurtükivägi	260,4 „
7) Kaitseministeeriumi keskasutised	246,3 „

Üleajateenijad.

1) Jalavägi	330,9 punkti
2) Kaitsevæe Ühendatud Õppeasutised	324,0 „
3) Ratsavägi	275,1 „
4) Tehniline vägi	268,0 „
5) Merevägi	197,4 „
6) Kaitseministeeriumi keskasutised	187,5 „
7) Suurtükivägi	184,5 „

Ajateenijad.

1) Kaitsevæe Ühendatud Õppeasutised	292,8 punkti
2) Tehniline vägi	252,2 „
3) Merevägi	242,8 „
4) Kaitseministeeriumi keskasutised	235,7 „
5) Jalavägi	208,6 „
6) Suurtükivägi	169,4 „
7) Ratsavägi	166,4 „

Kõik kokku.

1) Kaitsevæe Ühendatud Õppeasutised	304,7 punkti
2) Tehniline vägi	257,4 „
3) Jalavägi	242,2 „
4) Merevägi	228,5 „
5) Kaitseministeeriumi keskasutised	223,8 „
6) Suurtükivägi	193,4 „
7) Ratsavägi	186,3 „

Päritolu järgi.

Ohvitserid.

1) Lääne	419,3 punkti
2) Saare	371,2 "
3) Viljandi	355,3 "
4) Valga	350,3 "
5) Tartu	340,0 "
6) Järva	332,1 "
7) Viru	327,9 "
8) Pärnu	327,3 "
9) Võru	311,5 "
10) Harju	298,8 "

Üleajateenijad.

1) Petseri	365,2 punkti
2) Saare	304,9 "
3) Järva	301,5 "
4) Pärnu	295,2 "
5) Viru	293,8 "
6) Võru	293,2 "
7) Viljandi	292,5 "
8) Tartu	282,2 "
9) Valga	280,5 "
10) Harju	273,2 "
11) Lääne	268,3 "

Ajateenijad.

1) Saare	252,2 punkti
2) Harju	246,0 "
3) Järva	229,6 "
4) Viru	225,9 "
5) Pärnu	215,9 "
6) Lääne	213,7 "
7) Valga	212,8 "
8) Viljandi	210,8 "
9) Tartu	202,7 "
10) Võru	185,3 "
11) Petseri	151,9 "

Kõik kokku.

1) Saare	268,0 punkti
2) Harju	253,3 "
3) Järva	250,8 "
4) Viru	248,1 "
5) Viljandi	248,0 "
6) Valga	243,5 "
7) Pärnu	239,4 "
8) Tartu	231,8 "
9) Lääne	231,6 "
10) Võru	220,9 "
11) Petseri	159,3 "

Hariduse järgi.

Ohvitserid.

1) Kõrgem haridus	344,0 punkti
2) Keskkooli haridus ja vähem	337,4 "

Üleajateenijad.

1) Kõrgem haridus	375,0 punkti
2) Keskkooli haridus	326,7 "
3) Algkooli haridus ja vähem	288,7 "
4) Vähem keskkoolist ja rohkem algkoolist	280,8 "

Ajateenijad.

1) Keskkooli haridus	314,4 punkti
2) Vähem keskkoolist ja rohkem algkoolist	289,4 "
3) Kõrgem haridus	278,3 "
4) Algkooli haridus ja vähem	190,9 "

Kõik kokku.

1) Keskkooli haridus	322,4 punkti
2) Kõrgem haridus	299,0 "
3) Vähem keskkoolist ja rohkem algkoolist	292,0 "
4) Algkooli haridus ja vähem	209,9 "

Nagu üldkokkuvõttest näha, kehaliste võimete katsetel väeliikidest nõrgemaiks osutsid ratsa- ja suurtükivägi, maakondadest Petseri- ja Võrumaa, hariduse järgi — algkooli ja vähema haridusega isikud.

Ratsa- ja suurtükiväkke võetakse noori teatud valikuga, kusjuures eriti suurtükivägi saab füüsiliselt tugevamaid meeskodanikke. Et suurtüki- ja ratsavägi kaitsevæteenistuse aja lõpuks osutuvad kehalistes võimetes teistest väeliikidest nõrgemateks, seda võiks panna osalt teenistuse iseloomu, osalt mitmesuguste muude põhjuste arvele.

Üldiselt Petseri- ja Võrumaal haridusline tase on madal ning vabatahtlik sportline tegevus eraelus nõrgalt arenenud, millest ka peamiselt tingitud nende maakondade nõrgad tulemused kehalistes võimetes.

Ajateenijate juures kehalistes võimetes suurt osa etendab haridusline tase. Algkooli ja vähema haridusega isikud on saanud koollis vähem aega ja pealiskaudsemat kehakasvatustlikku ettevalmistust, seepärast on arenenud ka nende kehalised võimed üheks külgelt.

Taktika alalt.

Taktikaline ülesanne nr. 1.*)

Kõvendatud pataljon järelväena.

VALIKINDLUSTAMINE JÄRELVAES.

I. Uldalused.

Antud ülesandes 6. rügement teostab taandumist. Välikindlustamise kohta taandumisel PE I §§ 107—110 antakse üldised põhimõtted. Taandumine sünnib tegelikult järelvägede kattel, mille ülesandeks LE § 337 alusel on vastupanu avaldada määratud maastiku joontel kuni käsuni. Selle tegevuse peamiseks eesmärgiks on võita aega kuni kuskil tagapool on korraldatud uus kaitsepositsioon.

Et väiksearvuliste jõududega seda ülesannet täita, selleks tuleb abiks võtta ka välikindlustamine, kokkukõlas järelväe enda tegevusega — muidugi niivõrt, kuivõrt see on võimalik antud aja, tööjõu ja abinõude juures.

Järelkult välikindlustamise hulka taandumisel kuulub:

- Uue kaitsepositsiooni kindlustamine;
- teede korrashoid oma taanduvate osade ees;
- kattepositsiooni kindlustamine;
- välikindlustamistööd koos järelväe tegevusega, kuhu kuulub: nende maastikujoonte (järelväepositsioonide) kindlustamine, kus järelvägi paneb vastu vastasele, purustusetööd ja tökked taandumisteedel.

Alljärgnevate ridade ülesandeks on üldjoontes selgitada kattepositsioonide kindlustamist ning lähemalt vaadelda välikindlustamist koos järelväe tegevusega.

II. Kattepositsioonide kindlustamisest.

LE § 334 alusel, kattepositsiooni peamiseks mõtteks on võimaldada vägedele end lahti kiskuda vastasest. Nad organiseeritakse varuosade poolt. Järelkult kattepositsioon kannab ajutist iseloomu. Katteosade vastupanu võib kesta harilikult ainult mõni tund — senikaua kui neist on möödunud väekoondise peajõud. Sealjuures

res katteosadel tuleb teostada enamiste väga laiadel rinnetel (käesoleval juhul pataljoni kattepositsiooni pikkus on 6—6,5 km), mis pärast nad saavad sulgeda vaid tähtsamaid pealetungi suundi.

Kõige selle tõttu kattepositsioone harilikult ei saa kindlustada varakult, ja seda pole tarviski. Nende kindlustamine sünnib osade poolt, kes siia asuvad. Aega selleks osadel on harilikult väga vähe — mõned tunnid. Kaitseehitisteks on — üksikud laskepesad laskuritele ja kuulipildujatele, lihtsamad VP puudel või lahtised maa sees ja erijuhtudel ka killukindlad varjendid, vähesel ulatusel tökked. Positsioonil puudub sügavus.

6. rügement pidas kolm päeva raskeid võitlusi umbes 10 km pikkusel rindel. On arusaadav, et rügemendil puudusid suuremad varuosad, kes oleks võinud organiseerida vastupanupositsiooni taga rügemendi positsiooni (väeosa varupositsioon LE § 300), mida oleks võinud ära kasutada kattepositsioonina. Rügemendi pionerikompani rühmad olid pataljonide juures. Pionerirühmade ülesanne oli — vastupanupositsiooni kindlustamine ja teede korrashoid rügemendi lähemas tagalas.

III. Välikindlustamine järelväes.

A. Pionerikompani informatsioon ja korraldused rühmülile.

III pionerirühm tegutses pataljon III käsutuses juba nädalapäevi; 5—6. 10. öösi ta läks rügemendi varru ühes III pataljoniga. Pionerirühmas alal 30 meest (ühes rühmaülemaga ja rühmavanemaga).

6. 10., võib olla juba lõunapaiku pionerirühm III ilmus rügemendi staapi, kuhu teda välja kutsus pionerikompani. Eelolevatest töödest, teede seisukorrast, purustusetöödest, pionerirühmast pionerikompani andis rühmülile korraldused ja informatsiooni, mis kokkuvõetult järgmine:

1. On ette näha 6. rügemendi taandumine uuele positsioonile.
2. III pataljoni ülesanne — taandumise katmine Loodi as. — Heimtali, õisu — Heimtali tee suundadel.
3. III pionerirühm abistab järelväele tema positsioonide kindlustamist seal, kus pataljon seda nõuab.

*) Vt. „Sõdur“ 3/4, 5/6, 9/10, 11/12 s. a.

4. Teede seisukord: kõikide ka I kl. kruusa teede seisukord halveneb iga päevaga järjekindlalt; I kl. kruusa teedel 3 t. autod täie koormaga läbi ei pääse. Sultsi — Loodi as. — Heimtali — Vardi as. — Laatre teel kuni Laatre ni, soomusautod võivad liikuda, kuigi vaevaliselt. Öisu — Laatre tee — väga halvas seisukorras (külavahe tee). Üsna rahuldavas seisukorras on Öisu vall. — Kusta — üle jõe Leemendi — Laatre hästi kruusatud teosa. Teistel külavahe teedel hobune vaevalt veab 160 kg koormat. Kui vihmasadu kestab edasi, siis 1—1,5 päeva pärast ka I kl. teedel võib kasutada autotranspordiks ainult 1—1,5 t. veoautosid. Kiviteid rügemendi lõigus ei ole.

Auto ühenduseks Viljandiga oleme kasutanud Loodi as. — Loodi kõrts — Viljandi teed (Loodi kõrtsist põhjapoole — kivitee).

5. Eila kella 0800 paiku tuli rügg. staapi brig. pionerikompani II rühma ülem, kellele brigüülilt on antud ülesanne ette valmistada sildade purustamine Siniallika ja Raudna jõel. Staabis harutati läbi sildade purustamise järjekord ja kelle käsul õhkumine läbi viia. Praegu on see küsimus otsustatud ja patül III käsul viiakse läbi sildade õhkumine, mis asuvad põhjapool joonest: Loodi kõrtsi sild (s.a.) — Kusta (s.a.). Patül III saab selleks kirjaliku korralduse. Brigadi pionerikompani pionerirühma ülem ilmub täna isiklikult patül III juure.

6. Rügü nõuab, et saaks purustatud veel järgmised sillad: 1) Loodi as. — Loodi kõrtsi teel, 2) Loodi as. — Hendriku as. teel, 3) Loodi as. — Verseki teel (Paistu ja Aidu ojal, skeemil sillad nr. 4, 5, 6); jõe orud on täiesti vesistunud ja tümad, ükski, ka väiksem koorem ei saa orust läbi teisiti, kui üle silla. Silla detailsed skeemid on minul olemas.

Sild nr. 5 ei ole olulise tähtsusega meile ega meie vasakpoolsele naabrile; kaitseelõikude vahejooneks on Paistu oja; naaber kasutab ühenduseks tagalasse Paistu — Loodi kõrts — Viljandi teed. Ühele pionerijaole (II rühmast) olen annud käsu silla nr. 5 hävitamiseks. Naaber vasakul on sellest informeeritud. Sild nr. 6 purustatakse täna õhtul pärast seda, kui kõik laskeemona ja kuulipilduja vankrid on tõmmatud Aidu ojast põhjapoole; selle töö teevad II rühma pionerid.

7. Silla Loodi kõrtsi juures purustab III pionerirühm.

Silla purustamise aja üle läbirääkida patül III. Arvan, et silla võib purustada enne pimedaks minekut, igatahes pärast seda, kui kõik veod üle silla Viljandi suunas on lõpetatud; püüan telefoniteel pataljoni staapi sellest informeerida.

8. Heimtalist läänepoole Visaku ojal asuvatest sildadest minul teateid ei ole; võib olla tuleb purustada ka need sillad; see ülesanne langeks III pionerirühmale; seda võimalust arvesse võttes, jätan purustustööriistade ja lõhkeainete vankri teie käsutusse; vastav korraldus

Märkus 1. Teede ja sildade seisukorra selgitamiseks on korraldatud „Sõduri“ toimetuse poolt tegelik teede luure maastikul, mille teostas üks Viljandi garnisoni väeosadest. Toimeetus on tänulik nimetatud väeosale antud kaasabi eest.

on juba tehtud; vanker hobusemehega ilmub Vanakubja tallu kella 1400-ks.

9. Kus ja kuidas patül III kavatseb korraldada, seda mina ei tea; konkreetseid andmeid eelolevast op. käsust järelevaele — minul ei ole. On kindel, et vastupanu korraldatakse mitmel joonel; Laatre — Siniallika j. — Lüütre joon on üks parematest, kus vähema jõu- ja ajakuluga võiks midagi korraldada.

10. Mis suudate läbiviia ühel ehk teisel joonel, oleneb tööjõu suurusest ja tööajast. Vajalised tööd on: laskepesad laskuritele ja kuulipildujatele, laskevälja korraldamine ja VP; arvan, et varjendite ehitamiseks ei jatku aega.

11. Tankidevastaseid tõkkeid korraldada ei saa; miine ei ole; metsad — võrdlemisi hõredad, puud peened, enamasti alla 20 sm. Jõed ja ojad — paralleelsed vastase pealetungi suunale; paisutamine suuri tulemusi ei anna, kuigi veest praegu puudu ei ole; ainult Siniallika jõgi umbes 3 km ulatusel sillast Lüütre ja Sepa vahel lõuna poole võib olla tõkkeks ka tankidele. Selle silla juures asub vesiveski; vee sügavus paisu taga on umbes 2 m; sild purustatakse brig. pioneridelt, aga nii, et vee sulg jääks terveks ja veepind ei alaneks, et ei oleks tarvis ette võtta paisutamistõid.

12. Peab ette nägema selle silla parandamise, juhul, kui vastase suurtükiväe tuli purustab silla enne vooide ja patareide läbiminekut.

13. Kas saaks ehitada ka traattõkkeid? Küsimuse alla võiks tulla ainult 4—5 traadi tõmbamine metsa servadele; kuhu, mis ulatusel, kas jätkub aega, kas saab tööjõudu? Neile küsimustele võib anda vastuse pärast seda, kui on teada järelevae ülemal manöövri idee.

14. Kui oletada, et suudate punuda metsa-servad traadiga (üherealisel) 2 km ulatusel, traati oleks tarvis ligikaudu 1400—1500 kg (umbes 30 kera) pluss 80 kg obadusi, s. o. 8—10 koormat. 2 km pikkuse tõkke punumine nõuab umbes 160 töötundi (20 töölit — 8 tundi, ehk 40 töölit — 4 tundi).

15. Tööriistade küsimus. Pionerivarustuse ladu on praegu Loodi jaamas. Laos on umbes 40 kera okastraati (ligikaudu 2 tonni),

100 kg obadusi,
100 kg 3 mm traati,
50 kg raudnaelu,
300 sillaklambrit,
1000 mullakotti,
40 kirvest,
26 põiksaagi,
10 kangi,
300 suurt labidat,
100 väikest labidat,
400 paari presentkindaid.

16. Ladu evakueeritakse täna arvatavasti kella 1400 paiku.

17. Teile on senini välja antud (III pataljoni) 120 suurt labidat, 16 suurt saagi ja 44 kirvest; teie ettekannetest selgub, et kaduma on läinud 10 labidat ja 4 kirvest. Arvan, et eelolevateks töödeks tööriistadest puudu ei tule; tarbekorral võite pionerilaost tööriistu täiendavalt juure nõuda.

18. Jääb lahendada traadivedu; evakueerimise pionerilao Loodi jaama esialgul Raani raiooni (Heimtalist 3 km läände); küüthobused jõuavad Loodi jaama juurde kella 1300 paiku. Kindlustustöödeks vajalise varustuse võib toimetada töö raionidesse samadel küüthobustel.

19. Igatahes teen järgmise korralduse: saata 20 kera okastraati pluss 50 kg obadusi pluss 8 kg siledat traati pluss 50 paari presentkindaid Laatre ja Tõbla vahel metsariba ääres olevasse tallu, ja sama palju materjali pluss 1000 mullakotti — sild nr. 12 juure (naelad ja sillaklambrid on teil olemas); siit laialivedu tööraionidesse — teie korraldusel.

20. Kui palju suudate sellest materjalist ärakasutada — selgub edaspidi; pole ka erilist kahju, kui see materjal läheb kaotsi (jääb kasutamata ja ei suudeta evakueerida; äärmisel juhul see asjaolu vabastab pionerirühma ülema küüthobuse leidmise muredest).

21. Teil tuleb saata kaks pioneri kella 1330-ks Loodi jaama juure, kes materjali vastu võtavad ja eelnimetatud kohtades lasevad materjali maha laadida. Arvan, et pionerivarustus jõuab Laatre juure kella 1500 paiku ja sild nr. 12 juure — kella 1600 paiku.

22. Millal rügemendi staap lahkub Loodi asundusest ja kuhu ta läheb, seda mina praegu veel ei tea.

Enne lahkumist rügemendi staabist pionerühmül märkis oma kaardile: Loodi kõrts — Kusta joone, pionerilao asukoha, kohad, kuhu veetakse pionerivarustus III pataljoni le, ja teed sinna, tankidevastase tõkke asukoha ja 6. rüg. pionerilao tulevase asukoha; väliloknooti pionerühmül märkis teated teede seisukorrast.

Pionerühmül III lahkus rügemendi staabist ühe tunni pärast ja siirdus Loodi kõrtsi silla juure, vaatas järele silla ehituse ja tegi esialgse otsuse kuis purustus läbi viia. Silla juurest pionerühmül läks Vanakubja tallu ja käskis rühmavanemal määrata 2 pioneri, kellel 20 minuti pärast väljaastumiseks Loodi jaama juure valmis olla.

Patül III oli juba saanud teate eelolevast ülesandest; lõpliku otsuse ja korralduse tegemiseks oodati rüügüli käsku. Patül uuris kaardi järele maastikku. Pionerühmül kandis patülile ette rügstaabist saadud korraldustest ja teadetest, nimelt:

- 1) teated teede seisukorrast,
- 2) ettevalmistused ja korraldused sildade purustamiseks,
- 3) looduslike tanikdevastaste tõkete asukohad,
- 4) pionerivarustusega varustamisest.

Kella 1300 paiku pionerühmül saatis teele (Loodi j. juure) 2 pioneri, andes nendele vajalised korraldused ja skeemi asukohast, kus pionerivarustus mahalaadida.

Kella 1330 paiku ilmus patül III juure brig. pionkompani II rühma ülem. Pionerühmül esitas patülile 6. rüg. järeleväe (III pat.) tegevuse ribas ettevalmistatud purus-

tuste kava; selle järele harutati läbi, millal tuleks sillad õhkuda ja mis järjekorras. (Sellest üksikasjalisemalt pärastpoole).

Kella 1400 paiku sai patül III rügemendi ülemalt operatiiv käsu, mis konkreetselt määras kindlaks pataljoni ülesande iseloomu ja ta ulatuse ruumis ja ajas.

Rügemendilt on määratud järeleväele 2 joont vastupanuks.

I — Loodi as. — Päädre joonel (kattepositsioon).

II — Vardi as. — Heimtali joonel.

Olles üksikasjaliselt tutvunud olukorraga, ülesandega ja maastikuga (kaardi järgi) patül määras veel teised vahepealsed vastupanujooned:

I — Männiku (põhjapoolne) — Maiste (põhjapoolne) — Leevi — Vanakubja;

II — Laatre — Tõlba — Siniallikaj. — Lüütrel;

III — Vardi as. — Oru.

Visa vastupanu patül III otsustas organiseerida Laatre — Tõlba — Siniallikaj. — Lüütrel joonel.

B. Maastiku hinnang välikindlustamise seisukohalt.

1. Järeleväe tegevus areneb maaalal, mis kujutab enesest pikka kolmnurka, mida piirab:

a) läänest — vesistunud, jalaväele peaaegu läbipääsemata madalik Sügavoru j. — Päädre jv. — Visaku jv. — Visaku j. joonel;

b) idast — Aidu oja — Paistu oja — Siniallikaj. — Raudnajasügavate vesistunud orgude joon; see idapoolne piirjoon on mõjuvaks takistuseks jalaväe rünnakutele alates Kahu t. kohalt põhjapoolse. Kahu talust lõunapoolse Paistu ja Aidu ojast ei moodusta jalaväele erilist takistust, kuid voorid ja suurtükivägi võib pääseda üle ojade ainult üle sildade, teede kohalt.

2. Siniallikaj. ülemjooks Peebot. — Tõlba taluni lahutab järeleväe tegevuse maaala lõunapoolse osa kahte raiooni: laiem — idapoolne ja kitsam — läänepoolne; jõgi ja jõe org võib olla takistuseks ainult vooridele ja suurtükiväele; jõgi on paralleelne vastase pealetungi suunale ja see asjaolu vähendab tunduvalt ta tõkestavat mõju.

3. Tõlbast kuni ühinemiseni Paistu ojaga, Siniallikaj. jõgi on risti pealetungi suuna ees. Kestvate sadude järele jõe org on

kohati veega üle ujutatud ja moodustab tan-
kidevastase tõkke umbes 3 km ulatusel.

4. Laatre t. — Siniallika j. — Si-
ni allika jv. joonelt maastik tõuseb kahes
suunas: kagu poole ja loode poole. Kagu-
poolses osas võib ära märkida Verseki-
Muri — Sultsi kõrgendiku grupi ja
Ämare — Riisa kõrg. raiooni.

5. Murist kagupool asuvast kõrgendi-
kust võib jälgida liikumist teel Loodi as. —
Loodi j. Kui vastase VP asuks Verse-
kist kagus olevas metsas puudel (umbes
10—12 m kõrgusel), siis võiks näha ka Va-
nakubja raiooni.

Peebo (lõunapoolne) kõrgendikult võib
näha Öisu vallamaja ja väikest osa raudteed
(umbes 400 m) Rimmu t. suunas.

6. Mõlemaid raioone poolitavad kagust
loodesse suunduvad metsa ja võsa ribad:
idapoolses raioonis — Sultsi—Leevi—
Köökmäe metsa riba; läänepoolses raioo-
nis — Kibe—Korbi—Maiste (põhja-
poolne) võsa riba, mille pikendiks on Lee-
mendi—Tõlba—Kaara metsa riba.

Need metsa ja võsa ribad takistavad kül-
vaatlust (piki rinnet) ja osalt ka vaatlust
sügavusse, soodustavad moondamist, ker-
gendavad katteosade tagasitõmbumist. Ka-
gust loodesse suunduvaid metsi, võsapid ja
orgusi vastase jalavägi võib ärakasutada var-
jatud lähistena.

7. Laatre—Sini allika jv. joonelt
maastik tõuseb võrdlemisi ühtlaselt kuni
Vardi as. — Heimtali jooneni ja siit
langeb ühtlaselt Visaku jv. — Visaku
oja jooneni. Lahtised maaalad vahelduvad
metsasaludega, mis soodustavad nii järelväe
kaitset ja taandumist kui vastase lähenemist.

8. Järelväe tegevuse maaala läbib vastase ka-
gust loodesse 1) Sultsi—Loodi—Heim-
tali I kl. 5 m laiune kruusaga kaetud tee;
2) Öisu—Laatre—Heimtali osalt III
kl. osalt külavahe tee.

Esimese tee seisukord: tee on porine,
kuid siiski küllalt tugeva põhjaga; soomus-
autod pääsevad veel läbi (kuid mitte ker-
gesti), eriti raske on Lüütze—Vana-
kubja teosa kuni esimese risttee kohani
lõunapool Vanakubja talu.

Teise tee seisukord: Öisust kuni Laa-
treni — 2 km laiune külavahe tee, väga po-
rine; autode liikumine täiesti võimatu; ras-
kesuurtükivägi — läbi ei pääse; Laatre—
Heimtali — III kl. tee; liikumine võima-
lik ka soomusautodel, kuigi vaevaliselt.

9. Põikteed:

- 1) Loodi as. — Loodi j. — Kusta
— Maiste (põhjapoolne)—Männi-
ku (põhjapoolne);

- 2) Vardi as. — Köökmäe — sild
nr. 12;

- 3) Vardi as. — Oru.

Esimese tee seisukord: Loodi as. —
Loodi j. — I kl. tee rahuldavas seisukor-
ras; Loodi j. kuni Männikuni —
väga porine, raske külavahe tee. Teise ja
kolmanda kl. teede seisukord: porised, ras-
ked külavahe teed.

10. Nimetamist väärivad Sultsi—Öisu
vallam. — Kusta — üle jõe Leemendi
— Laatre hästi kruusatatud 2 m laiune
külavahe tee; teel võib liikuda ka raskesuur-
tükivägi.

11. Sillad külavaheteedel kannavad väli-
suurtükke ja teistel teedel — soomusautosid
ja 3 t. veoautosid täie koormatiseaga.

Järelväe tegevuse ribas on 2
kolonni teed; nende seisukord
üsna raske; põikteed — halvad.

12. Kestvate sadude järele liikumine väl-
jaspool teid vooridele ja suurtükiväele on
peaaegu võimatu.

13. Kitsaropuline raudtee läbib järe-
lväe tegevuse raiooni lõunast põhja; raud-
teele oli baseeritud varustuse juurevedu 9. ja
6. rügemendile.

14. Järelväe tegevuse raioonist väljuvad
põhjapool järgmised teed:

- 1) Laatre kõrts — Viljandi I kl. tee
6—8 m lai, kaetud osalt klompkivide-
ga, osalt kivikillustikuga; heas seisukor-
ras.
- 2) Heimtali—Peetrimõisa, I kl.
tee 5 m lai; tee läbipäsetav ka soo-
musautodele, kuigi vaevaliselt.
- 3) Heimtali—Laanekuru, III kl.
tee 5 m lai; soomusautod läbi ei pääse.
- 4) Heimtali—Marna, II kl. tee; lii-
kumine soomusautodele väga raske.
- 5) Heimtali—S. Kõpu, I kl. tee; läbi-
päsetav ka soomusautodele.
- 6) Altmäet. — Vässa t., III kl. tee;
läbipääs ainult vooridele.

Järelväe tegevuse raiooni seob kaugema
tagalaga küllaldane teedevõrk; ebasoodsaks
tuleb pidada nende hargnemist ühest ainsast
punktist — Heimtali juures. Seda peab
arvestama.

15. Järelväe tegevuse raiooni toovad järg-
mised teed, mida kasutab vastane:

- 1) Tõrva—Paistu—Loodi as., I kl.
tee; soomusautod pääsevad läbi, kuigi
vaevaliselt.
- 2) Karksi—Nuia — Sultsi — Loo-
di as., I kl. tee; läbipääs kergeveo-
autodele, vooridele ja suurtükiväele.
- 3) Halliste — Öisu — Sultsi, I kl.

tee; läbipäas ka soomusautodele, kuigi vaevaliselt.

4) **Õisu — Laatre tee**; läbipäasetav ainult vooridele ja kerge suurtükiväele.

Kuni Paistu — Sultsi — Käikiküla jooneni vastasel on kasutada 4 kolonni teed; samalt joonelt põhjapoolse järeleväe tegevuse ribas ainult 2 kolonni teed. (Meie ei räägi teedest, mis Paistu ojast idapool).

16. Teede seisukord näitab, kus saab kasutada soomusautosid ja autotransporti. Viimane aastaeg seob teedele ka võrdlemisi kerged veovankrid, mis kuival aastaajal võiks tarbekorral liikuda ka üle põldude ja üle ojade (nagu Paistu, Aidu oja ja Sini allika jõe ülemjooks).

17. **Tõlbat. — Lüütre** vahelisel maal alal Sini allika jõel ei ole ühtegi ülepäasut vooridele ja suurtükiväele. Teed on surnud **Laatre—Tõlba** ja **Lüütre—Sepa kitsastikkudesse**. Vaenlase suurtükitali teedele neis kitsastikkudes võib osutada sinisele poolele suureks takistuseks vooride ja patareide tagasitõmbumisel.

Kokkuvõte ja järeldused maastiku uurimisest:

Kagupoolne osa: enam murtud kui loodepoolne; küllaldaselt varjatud alasid nii taandujale kui pealetungijale; kõrgemad VP vastase käes; läbipäasematuid tõkkeid rinde ees ei ole; teedevõrk küllaldane ja teede seisukord ei takista vastase suurtükiväe edasinihitamist; ilmastiku halvenes laske-moona juureveos võib ette tulla tõsiseid raskusi; tankide kasutamiseks erilisi takistusi ei ole.

Loodepoolne osa: ühtlaselt tõuseb maastik; kõrgemad VP taanduja käes; varjatud alad vähenevad põhjapoolse; teedevõrk ja teede seisukord võib rahuldada liikumist tagalasse; „väljapääsuks“ kolmnurga tipust — 4 teed; tankidevastaseid tõkkeid — Sini allika jõel 3 m ulatusel sillast nr. 12 lõunapoolse.

Põhjapoolne osa järeleväe tegevusele soodsam kui lõunapoolne.

D. Katte- ja järeleväepositsioonide valik ja nende hinnang.

Katte- ja järeleväepositsioonide valikul on mõõduandev kaugetuli, vaatlus jalaväele ja suurtükiväele ja kinnine tagala, et ka päevaajal suuremate kaotusteta võiks tagasi tõmbuda. Looduslikud tõkked kattepos. ees ja tiibadel on igakord soovitatavad; looduslikud tõkked kattepos. taga raskendavad katteosade tagasi-

tõmbumist; vooridega ja patareidega peab olema siin eriti ettevaatlik.

Hindame lühidalt järeleväe tegevuse raioonis võimalikke positsioone nende kindlustamise seisukohalt.

1 — **Loodias. — Loodi j. — Päidre joonel.**

Pos. pikkus otsesuunas 6—6,5 km.

Laskeväli **Loodias.** ees üsna ebasoodus; puudub sügav vaatlus. Laskeväli paremal tiival vähe soodsam, kuid siiski võib leida varjualasid. Vaatlust piiravad lõunapool asuvad metsasalud ja kõrgendikud. Varjumise võimalused: **Loodias.** raioonis — ebasoodus; **Loodi j.** raioonis, metsas — hea; **Päidre** raioonis — kohati rahuldav, kohati halb. Ühendus tagalasse: **Loodias.** raioonis — lahtine; mujal — hea ja rahuldav. Kõrgemad VP vaenlase käes; lähenemiseks vastasel kasutada rida soodsaid lähiseid. Tankidele looduslikke tõkkeid ei ole.

2. — **Vanakubja — Leevi — Maiste** (põhjapoolne) — **Männiku** (põhjapoolne) joonel.

Pos. pikkus otsesuunas umbes 5 km.

Laskeväli maastiku reljeefi poolest — rahuldav ja isegi hea (välja arvatud 350 m laiune metsa riba **Leevi t.** ees ja võsa **Maiste t.** ees).

Vaatluseväli lahtisel väljal vähemalt 1 km sügavune. Varjumise võimalused — üldiselt head.

Ühendus tagalasse — varjatud (välja arvatud **Männiku t.** raioon). Seljataga asuv **Sini allika j.** kanaliseerib liikumise **Laatre—Tõlba** ja **Sepa—Lüütre** kitsastikkudesse. Vastase suurtükiväe tuli kitsastikkudele võib sulgeda patareidele ja vooridele taandumise tee. Eriti on see kardetav sild nr. 12 juures; sellest peab tegema vastavad järeldused.

Kõrgemad VP vastase käes, kuid vastasele see ei anna siiski mingeid paremusi; järeleväe osad metsa servadel, metsades ja võsas. Varjatud lähised: **Aidu oja org**, **Sultsi—Leevi mets**, **Sini allika j. org**, võsa **Kibe talust Maiste** poole (põhjapoolne), metsaserv **Viira—Lolli—Männiku** (põhjapoolne) suunas.

Liikumine **Männiku—Laatre—Autsi** teel — vaenlaselt vaadeldav. Liikumine **Vanakubja—Heimtali** teel — vastase eest varjatud.

Tankidele looduslikke tõkkeid ei ole.

3. — **Laatre—Tõlba—Sini allika j.** — **Lüütre joonel.**

Pos. pikkus otsesuunas — 4,5—5 km.

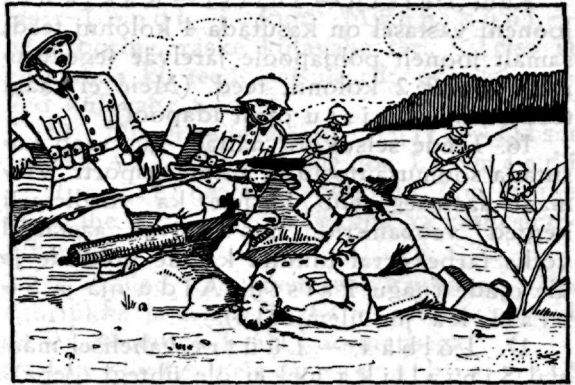
Taandumine.*)

VALE!

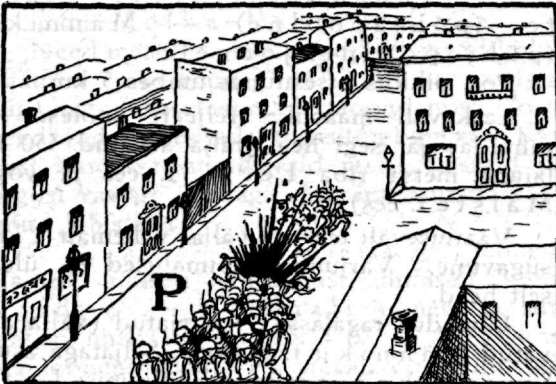

Viletsad katteosad lahkuvad kattepositsioonilt juba vaenlase väiksemalgi survel.

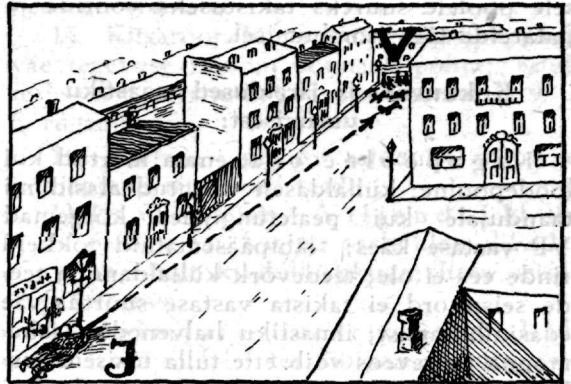
ÕIGE!

Katteosad tarbekorral ohverdavad endid, püsides kohal viimse võimaluseni.

Järelvägede varajane taandumine võib viia peajõud (P) vaenlase suurtükitele alla.

Peajõudude liikumisvabaduse tagamiseks moodustakse järelväed (J) (harilikult katteosadest), kes aeglustavad vastase (V) edasiliikumist.

Suurtükiväe enneaegne taandumine võib jalaväe asetada raskesse seisukorda.

Suurtükivägi kergendab jalaväe lahtikiskumist vaenlasest ja toetab oma tulega katteosi.

*) „Sõdur“ nr. 7/8 lhk. 176 s. a.

Tule- ja vaatluseväli tiibadel üsna piiratud. Keskkohal, kus Siniallika jõgi moodustab mõjuva tõkke, laske- ja vaatluseala võrdlemisi hea.

Varjumise võimalused — paremal tiival — head; vasakul tiival K ö ö k m ä e—L ü ü t r e vahelisel alal — varjumise võimalused — halvad.

Ühendus tagalasse võrdlemisi hea paremal tiival ja keskkohal; lahtine — vasakul tiival.

Liikumine L ü ü t r e—H e i m t a l i teel on hästi valvatav K a h u t. raioonist. Varjatud lähised: L e e m e n d i—T ö l b a mets, L e e v i—V a n a k u b j a—S e p a—K ö ö k m ä e mets. Vastaste vaatluse võimalused peaaegu võrdsed.

Tõkkes tankidele: Siniallika jõgi umbes 3 km ulatusel sillast.

4. — Vardi as. — Oru joonel.

Pos. pikkus otsesuunas — 3—3,5 km.

Laskeväli — hea. Vaatluseväli tiibadel hea, keskkohal — vähe piiratud.

Varjumise võimalused — rahuldavad.

Ühendus tagalasse — lahtine paremal tiival, rahuldav keskkohal, hea vasakul tiival.

Liikumine Oru—Heimtali, Oru—Vardi as. ja osalt ka Vardi as. — Heimtali teel vastasele nähtav.

Varjatud lähised — keskkohas ja osalt ka Siniallika j. orus.

Vaenlase VP — madalamal.

Tõkkes tankidele ei ole.

5. — Vardi as. — Heimtali joonel.

Pos. pikkus otsesuunas — 3,5 km.

Tule- ja vaatluseväli — hea paremal tiivil ja keskkohal, täiesti piiratud Altmäe—Heimtali vahelises metsas.

Varjumise võimalused — rahuldavad. Ühenduse tagalasse varjab peamiselt Heimtali—Vardi as. kõrg. hari.

Vardi as. langemisega ühendus tagalasse (läänepoole) vaenlaselt vaadeldav.

Heimtali—S. J a a n i teel, kui see satub vaenlase suurtükiväe tule alla, vooride ja patareide liikumine põhjapool ja eriti läänepool, osutub väga raskeks. Neid punkte vastane võib edukalt tule all hoida niipea, kui ta patareid asuvad Laatre—Sepa üldjoonel.

Vastase VP — madalamal.

Tankidele tõkkes ei ole.

Õhu- ja maavaatluse eest varjatuid suurtükiväe tulepositsioone leidub iga vastapanujoone taga.

Parimateks vastupanu joonteks osutuvad III ja IV.

Ülaloodud andmete ja hinnangu alusel pionrühmil koostab lühikese välikindlustustööde kava, mille alusel jaotab ära oma tööjõud ja abinõud ning teeb korraldused tööle asumiseks.

Nimetatud küsimused tulevad käsitlemisele „Sõduri“ järgmises numbris.

—mm.

(Järgneb.)

Sõdur cindelt jutustab...

Ühe saksa aseohvitseri kangelastegusid Maailmasõjas liiteosa juhina. *)

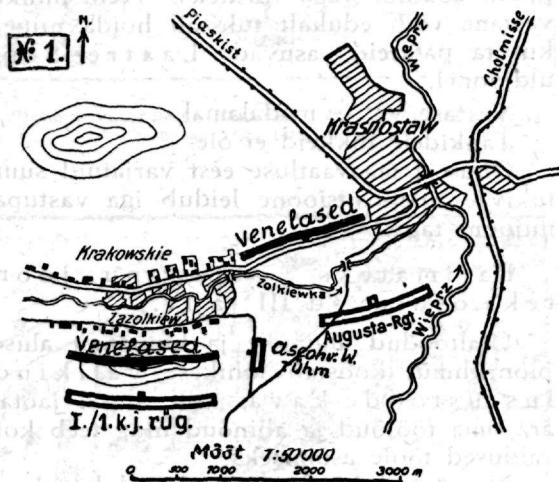
Pärast suurt läbimurret T a r n o v—G o r l i c i juures Makenseni armee tungis ikka sügavamale ja sügavamale vene sõjaväe seisukohtadesse. Venelased püüdsid kõigi abinõudega tõkestada ja panna seisma sakslaste ja austerlaste edasitungi, kuid tagajärjetult.

Juulis 1915. a. koondas vene väe juhatus

kõik tema kasutada olevad jõud tähtsale Lublin—Cholmi raudtee joonele. Makenseni 11. armee koondus pikkamisi venelaste uute seisukohtade ette, valmistudes järjekordsele läbimurdmisele. Ilm oli vihmane, väljad ja võsastikuga läbipõimitud metsad seisid paksu udu all. Vene kaartidel märgitud teed puudusid üldse. Tihti tuli liikuda vaid kompassi abil. Kuid lõpuks jõudsi siiski kallaletungi lähtekohale. 15. ja 16. juulil vallutati venelaste eelpostid ning 17. hommikul pidime ootamatult val-

*) Kuigi kirjeldatud vägitegu leidis aset meie eestlasile vastasleeris, väärrib ta siiski eeskujuna tähelepanu. Toimetuse asub lähemal ajal avaldama ka vägitegude kirjeldusi meie Vabadussõjast. Lahke kaastöö eest sel alal ta on saatjatele ette tänulik. Toim.

lutama venelaste Zolkievka jõe eelsed positsioonid (v. skeem nr. 1). Meie kaardi vägi pidi tungima peale siin. Augusti rügemendil läks korda visata tagasi tema ees seisvastane kuni Zolkievkani. Kuid 1. kaardi jalaväerügemendi ees püsis vastane veel kindlasti oma positsioonidel. Vastase poolt oli koondatud siia uued suurtükiväe massid, mis külvasid üle meie seisukohad šrapnellide ja granaatide rahega. Vaheastunud saksa suurtükiväel ei õnnestunud parandada seisukorda. Ette jõudnud Augusti rügemendiga tekkis suur lõhe (v. skeem nr. 1).

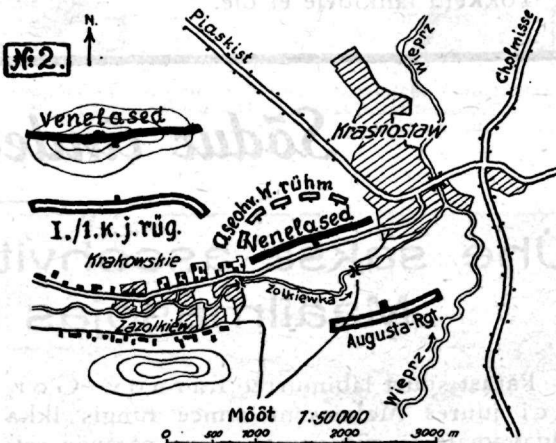
1. kaardi jalaväerügemendi aseohvitserile V. (Vierczoch) tehti ülesandeks — kahe rühmaga sulgeda lõhe ning luua uuesti side Augusti rügemendiga. V. liikus oma rühmadega kirdesse ning varstigi osutus kaugel ees oma rügemendi paremast tiivast. Seal tema nägi, kuidas rügement raskel maastikul ja vastase hävitava tule all asjata püüdis tungida edasi. V. mõistis kohe, et tema võib tunduvalt kergendada rügemendi pealetungi, kui ta annab oma kahe rühmaga löögi vastase tiivale. Edukas löök kergendaks tunduvalt ka temale määratud ülesande täitmist — side loomist Augusti rügemendiga. V. asus viibimata Zolkievkast lõunas asuva vastase tiiva ründamiseks. Ootamatusest rabatud vaenlane ei mõelnudki vastulöögile, vaid taandus kiiresti. Massiliselt jäeti maha kaevikud ning tõtati taandumisega, et võtta sisse teisel pool Zolkievkat hästi ettevalmistatud positsioonid Krakovskie juures. Sellega ei leppinud aga V. Tema sundis oma tulega vaenlast, kes oli nüüd juba 1. kaardi jalaväerügemendi ägeda kallaletungi mõju all, liikuma loodesse. Sakslaste kätte langes palju vange.

Kiiresti vallutati Zolkievka sild ja Krakovskie, mis asub Zolkievka põhjakaldal.

V. päästis siin oma algatusega rügemendi vaevarikkast kallaletungist rindelt, mis alati on seotud suurte kaotustega.

17. juulil 1915. a., kui V. rügemendi I pataljon oli läinud juba üle Zolkievka jõe, sõdisid augustlased alles jõe lõuna kaldal, olles vastase tugeva tule all, mis tuli Krasnostavist lääne pool olevast venelaste toetusepunktist.

Vale tehti jälle ülesandeks luua side naaber rügemendiga. Ülesanne oli raske, sest et vastane asus sillapeana tugevasti kindlustatud positsioonil ja mõlema rügemendi vahel (v. skeem nr. 2). V. taipas kohe, et ülesande täitmine on võimalik vaid siis, kui ajada vaenlane siit minema. Tal valmiski julge mõte vastasele seljatagant kallale tungida, kuigi viimane oli jõult suures ülekaalus. Jahimehelikult hiilis ta lähemale. „Seal nad istuvad, selles suures maastiku õõnsuses. Kui meil läheks korda sulgeda sealt mõlemad väljapääsud, oleksid nad lõksus!“ sosistas V. oma meestele. Ta ronis veel mõned sammud edasi. Korruga mõne sammu kaugusel lamasid V. ees kaks vastase sõdurit — nähtavasti julgestusepost. V. hüppas nende kallale. Mehed viskaid püssid maha ning andsid alla. Ülekuulamisel selgus, et vastasel oli seal terve pataljon, kuna temal oli vaid 38 meest!

Kuid vastase suur arv ei kohuta V. Otsus: tungida kallale. Plaan on valmis silmapilkselt: teetseda haaravalt seljatagant. Igale jaole määratakse kindel ülesanne, lähedale hiilimine sündigu hajutatult, kuna löök koondatult. Raskeim ülesanne langeb vasaku tiiva jaole allohvitser Vilmingu juhatusel: tugeva tulega sulgeda vastase taandumistee Krasnostavi peale. Suurima vaimustu-

sega asuvad mehed tööle — tõelisele sõjamehele ei ole ju midagi suuremat kui lahing ja kallale tung. Ilma et vastane ise oleks midagi märganud, osutus ta seljatagant haaratuna. V. saadab vangistatud mehed vastase juhtide juurde nõudmisega: „Kümne minuti jooksul anda alla, koondudes relvadeta Krakovskie teele. Selle mittetäitmisel 3000 sakslast tungib kohe kallale, mured ebaseeldival viisil igasuguse vastupanu.“

Veel enne määratud aja lõppu tuli nähtavale väljapääsu tee juures venelaste relvadeta rännaku kolonni alge. Kolonnil ei taha

olla lõppu. 17 ohvitseri ja üle 600 mehe ühes 7 kuulipildujaga annavad endid aseohvitserile V. ja tema 38 mehele vangil!

Varsti loodi side Augusti-rügemendiga ning V. oli hiilgavalt täitnud oma ülesande. Augustlased sammusid lahinguta üle Zolkievka jõe, vallutades tähtsa silla Krasnostavi juures.

29. augustil 1915. a. sai V. käevarrest raskesti haavata ning lahkus rindelt, jättes seega pooleli leitnandi auastme väljateenimise. —A.—

Kunst ja Vabadusesõda.

Kõik, mis on meil seni tehtud sõja- kui ka ajalooalal, on veel väga kitsas raames. Ajalooliste- kui ka sõjapiltide loomine nõuab kunstnikult spetsialiseerumist ja täielikku süvenemist töösse. Kui soovitakse häid sõjamaale, siis tuleb anda võimalus vähemalt ühele kunstnikule süveneda sõjategevusse: tutvuneda laagri eluga, käia laskeharjutusil, sõjalaeval, soomusrongis, lennuväes j.n.e. Ka sõja korral võib sõjategevust jäädvustada paremini see kunstnik, kes selles on spetsialiseerunud ja kunsti alal pühendanud oma tegevuse vaid seks otstarveks. Maailmasõjas töötasid sõja algusest peale lahinguväljadel lahingupiltide maalijad-kunstnikud. Mõnedki neist jätsid oma eü lahinguväljal, nagu näiteks kuulus vene kunstnik Vereštšagin Vene-Jaapani sõjas.

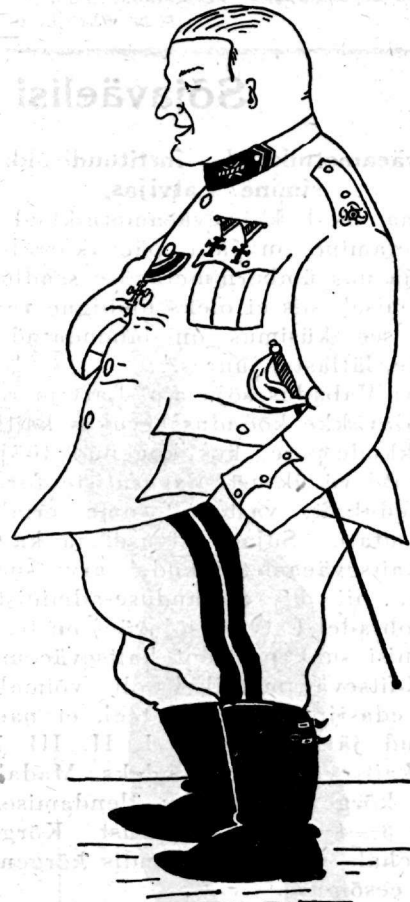
Kaitseministeeriumi algatusel on õhutatud kunstnikke Vabadusesõda jäädvustama sõjamaalide kaudu. Kuigi tagajärjed pole suured, on nad siiski olemas. Landesvehri lahingupiltide näitusel omandas kaitseministeerium kunstnik Arno Vihvelinilt suure sõjamaali „Võnnu vallutamine“ ja ka teistelt terve rea väiksemaid kavandeid.

Sõjapiltide maalimine nõuab erilist tehnilist haridust ja ei ole kaugeltki kättesaadav igale kunstnikule. Kunstnikud on enamasti spetsialiseerunud portree, maastiku, või meremaalijaks ja nii on see ka nõutav sõjapiltide maalijalt, et ta peab olema süvenenud ülalnimetatud erialadesse. Veel keerukamaks muutub praegusaja sõjapiltide loomine, kus sõjategevus sünnib õhus või vee all. Siin peab kunstnik ise tegema käike kaasa ja tähele panema resp. tundma õppima üksikasjalikult neid peensusi, mille varal edasi anda täpsa mulje sõjategevusest sõjamaali kaudu.

Kui vaadelda neid väheseid pilte, mida meie kunstnikud eesti rahva ajaloo seni on loonud, siis näeme, et sel alal pole keegi suutnud luua midagi tähelepanuväärilist. Ja ometi on meie rahva ajalugu rikas, mis peaks huvitama iga tõsist töömeest. Meil maalitakse Pariisi tänavaid, nurgelisi piipe ja muud võõrast sigri-migri, mida pealegi veel toetab meie kunsti sihtkapitali valitsus õige onupojalikult, aga eesti kunst, eesti rahva ajalugu ja Vabadusesõda pole leidnud vastukõla meie kunstirahva peres. Peapõhjuseks mainitud tuimuses on, et pole veel

iga mees bataille'ist, kes ehk õppinud pintsli ja värvidega tegutsema.

Ka Vabadusesõja jäädvustamisest on räägitud palju, kuid tegijaid on vähe ja neid, kes kõige raskuste peale vaatamata on selles suunas

„Vaata, S lg“

püsivalt töötanud, on mingisuguste „kunstiarvustajate“ poolt toorelt mustatud. Võib olla on siin katsutud poliitiliselt ja sihilikult toimida, et meie Vabadusesõja kangelaste teeneid maha matta. Sääraseid „kunstiarvustajaid“ mitte arvestades on siiski rida kunstnike annud terve hulga väärtuslikke sõjamaale.

Esimesena tõi M. Maksolly mitu huvitavat maali Vabadusesõjast, muude hulgas luues oma kuulsa „Paju lahingu“ pildi. Teiseks on sel alal huvitavat kordasaatnud B. Koreljev ja paar tabavat sõjamaali ka E. Mäss, kuna aga rohkesti häid ja huvitavaid sõjamaale on valmistanud A. Vihvelin; teistelt on tehtud vaid üksikuid katseid, mis äratavad vähem tähelepanu.

Viimase paariaasta jooksul on annud terve seeria tüsedaid maale ja joonistusi Vabadusesõjast kunstnik Arno Vihvelin. Kuigi Vihvelin on õppinud Peterburi akadeemias maastiku maalimist, on tema vist ainuke eestlane, kes sõjapiltide maalimist õppis vene sõjapiltide maalija — prof. Samokiši juures. Pealegi ei ole Vihvelin'ile sõja- kui ka lahingutegevus võõrad. Tema sõjamaalid on ilmunud reproduktsioonidena mitmes eesti ajakirjas ja kõige rohkem on neid avaldatud „Sõduris“.

Praegu töötab kunstnik oma eeskujulises ateljees Piira mõisa endises härrasmajas. Tema viimane sõjamaal on „Kriusa lahing“, kuid ta kavatab suvel anduda intensiivsemale tööle, eriti just sõjamaalide loomises.

Kogemused on meile näidanud, et igasugused võistlused ja tellimistööd ei anna soovitavaid tagajärgi, vaid on kunstlikud sünitused ja asjata kulukad. Tuletame vaid meele võistlust, mida mõne aasta eest tagasi korraldas kunsti sihtkapitali valitsus, mis nõudis küll paarsada tuhat kulusid, aga lõppes fiaskoga.

Vihvelin ja Maksolly ning veel mõned teised, üksikud anderikkad kunstnikud on näidanud, et kultuurkapital ega kulukad võistlused ei tarvitse õhutada tööle, vaid et üksnes meistri visa töö, anne ja huvi asja vastu viivad neid sihile. Nii püsivad ka seni vaid nende kahe meistri sõjamaalid esimesel kohal.

Sellepärast oleks enam kui soovitav, et kaitseministeerium võimaldaks ühele kunstnikule osa võtta manöövrimest ja et sõjaväelased ei keelduks temale oma abi ja seletusi andmast*), et neil võiksid valmida head maalid bataille-maalide alal.

Ja nende ridade kirjutaja arvates võiks siin kasulik olla kunstnik Vihvelin. Siis oleksime õigel teel, siis võiks loota Vabadusesõja maalide suhtes edu ja käesolevad read oleksid täitnud oma otstarve.

O. J.

*) Toimetusel olevate andmete järgi on kaitseministeerium võimalust mööda võimaldanud kunstnikele võtta osa manöövreist j.n.e. Ka kaitseväelased ei ole keelanud oma abi neile.

Sõjaväelisi teateid välisriigist.

Kaitseväeametnikkude instituudi likvideerimine Latvijas.

Kuna meil kaitseväeametnikkude ümbernimetamine on jälle päevakorra lekerkinud ja uus ümbernimetamise seadlus väljatöötamisel, siis ei oleks üleliigne vaadata, kuidas see küsimus on lahendatud meie naabrite, lätlaste, juures.

Juba Vabadusesõja ajal Latvija rahvuslisse sõjaväkke koondus arvukas kaitseväeametnikkude-pere, kes kogenud tööjõududena uute väetüksuste ja asutiste formeerimisel edukalt, vastavalt oma erialadele, ära kasutati. Sõja kestvusel ja ka rahuajal kaitseväeametnikkude arv suurenes märksa, nii et majanduse-administratiiv ametikohtadel Latvija sõjaväes on teenimas võrdlemisi suur protsent kaitseväeametnikke. Kaitseväeametnikel oli võimaldatud kutses edasijõudmine sel teel, et nad olid liigitatud järkudesse — I, II, III ja IV järgu kaitseväeametnikkudeks. Madalamalt järgult kõrgemasse järku ülendamiseks oli nõutav 3—4 aastat teenistust. Kõrgemale ametikohale määramisel andis kõrgem kutsesjärk eesõiguse.

Kuid kaitseväeametnikkude instituut, kui Vene aja pärandus, ei leidnud poolehoidu Latvija sõjaväe kõrgemate juhtide

juures, kes taotlesid Lääne-Euroopa modernisõjaväe organisatsiooni sihte. Nõuti kaitseväeametnikkude instituudi likvideerimist. Ja 1930. a. detsembris saami poolt vastuvõetud sõjaväeteenistuskäigu seadus lähendaski selle küsimuse põhimõttel, et 1) kaitseväeametnikele tuleb anda sõjaline ettevalmistus ja 2) vastava ettevalmistuse saanud ametnikud nimetada ümber administratiivohvitserideks. Sõjalise ettevalmistamise võimaldamiseks moodustati erikursused rivi allohvitseride õppekava ulatuses. Need kursused, mille õppekavasse olid võetud vaid puht-sõjalised õppeained, algasid tegevust 1931. a. suvel ja suur osa kaitseväeametnikke ongi need juba läbi teinud. 22. veebruaril 1932. a. riigipresident kursused lõpetanud 166 kaitseväeametnikku nimetas ümber administratiivohvitserideks — administratiivleitnantideks 5, administratiivüleleitnantideks 138, administratiivkapteniteks 19 ja administratiivkolonelleitnantideks 4 meest. Ümbernimetamise puhul auastmesse määramisel peeti kinni järgmisest korrast.

Administratiivleitnantideks nimetati ümber kõik need kursused lõpetanud kaitseväeametnikud, kes teeninud ametniku kutses vähem kui 4 aastat. Kv. ametnikud,

kel vanust oma kutses üle 4 aasta, nimetati ümber administratiiv-ülemleitnantideks, sest sõjaväeteenistuskäigu seaduse põhjal leitnandid pärast 4-aastast teenistust, vaatamata, missugustel ametikohtadel nad teenivad, ülendatakse ülemleitnantideks. Kapteniks ohvitseri võib ülendada peale 4-aastast teenistust ülemleitnandina, kui ta määratud koosseisus ettenähtud kapteni ametikohale kandidaatide nimekirja järjekorras. Peale selle staapides ja asutistes teenivatest ülemleitnantidest ei või keegi saada ülendust enne, kui ülenduse on saanud sama vanusega ülemleitnant rivi ametikohalt. Käesoleva aasta 1. jaanuariks kandidaatide nimekirja järgi kapteniks ühendatud rivi ametikohal teeniv noorem ülemleitnant on teeninud sõjaväes ohvitserina 13 a. 4 kuud ja 14 päeva. Sellest väljudes, kaitseväeametnikud, kes määratud kapteni ametikohale kandidaatide nimekirja järjekorras ja kes teeninud kaitseväeametnikuna vähemalt 13 a. 4 k. ja 14 päeva, nimetati administratiiv-kapteniteks vanusega, mis teenitud kv. ametnikuna üle 8 aasta. Kolonelleitnantideks ohvitseri võib ülendada, kui ta teeninud kaptenina vähemalt 4 aastat, ohvitserina 12 aastat ja teenib kolonelleitnandi ametikohal. Noorem kapten rivi ametikohalt, kes ühendatud kolonelleitnandiks, on teeninud ohvitserina 14 a. ja 24 päeva. Seega kaitseväeametnikud, kes teenivad kolonelleitnandi ametikohal ja kel vanust kutses vähemalt 14 a. ja 24 päeva, nimetati ümber administratiiv-kolonelleitnantideks. Koloneli kohtadel teenivad kaitseväeametni-

kud ei vastanud seaduses ettenähtud nõuetele, mille tõttu ka administratiiv-kolonelideks ümbernimetusi ei olnud.

Edaspidi administratiiv-ohvitseri astmes ülendatakse vastavalt ohvitseridele, kes teenivad staapides ja asutistes. **T.**

ITAALIA.

Itaalia sõjaajakiri „La Rivista di Artiglieria e Genio“ juunilkuu nr. 1931. a. on toodud mõningaid andmeid uue saksa Halger-Magnum süst. püssi kohta. Relva kal. 7 mm; padrun ja kuul on konstrueeritud niiviisi, et laskmisel saavutatakse algkiirus 1300 m; tabamise täpsus: laskmisel 100 m peale 5-kuul. vihu diameeter ei tõuse üle 3 kaliibri, s. o. 21 mm; löögi jõud on seevõrra tugev, et iga haav on surmav, ükskõik missugusesse kehaossa kuul satub. Kuuli terav ots on vasest; laskmisel 50 m peale Krupp'i terasest soomusplaadi pihta ta tungis sügavusse 8 mm, kusjuures kuuliaugu ümber 1 m raad. tekkisid praod; säärane suur läbitungimisvõime olenevat peamiselt erakordselt suurest algkiirusest. Kuul ei rikošetteru, ükskõik missugune on tema langnurk. Püssi raud on terasest, mis kannatab välja suure rõhumise; padrunite (laengute) valmistamiseks kasutatavat erilist püssirohtu. Püssi mõeldakse kasutada võitlemiseks soomusmasinate vastu. **K.**

Laupäevaõhtune hilline telefonikõne.

„Härra kas on see õige, et lahkute teenistusest?“

„Ei ole. Palusin vaid tervise tõttu vaiksemale ja rahulikumale kohale määramist.“

„Mis haigus Teil on?“

„Aah diagnoosi! . . . Selle annab juba kaitseministeerium.“

Kaitseväe elu.

VALIMISTE TULEMUSI OHVITSERIDEKOGUDES.

1. Pioneripataljoni ohv. kogu:

Juhatuse esimees — kapten R. Kerberg, teised liikmed — kaptenid Müller, Pedaja ja Trankmann. Kandidaadid — leitnandid Urbanovitsch ja Freimuth.

Revisjoni komisjoni liikmed — kapten Thar, kv. ametnik Silber ja leitnant Tomp. Kandidaadid — leitnant Freibach ja kv. ametnik Erdfeldt.

2. Piirivalve ohv. kogu:

Juhatuse esimees — kolonel A. Engmann, teised liikmed — majorid J. Paul, Lüüs ja F. Tõnso. Kandidaadid — kolonelleitnant Šervel ja major Sakkeus.

Revisjoni komisjoni liikmed — major Särev, kaptenmajor Pup, major Viilip, kapten Ginemann ja kapten Korkmann.

3. 2. soomusrongide rügemendi ohv. kogu:

Juhatuse esimees — kolonelleitnant Martinson, teised liikmed — kapten Zeemann, major Avotin ja kapten Drahenfels. Kandidaadid — leitnandid Raadik ja Grünberg.

Revisjoni komisjoni liikmed — leitnant Mangulson, majorid Reitel ja Lemvald. Kandidaadid — kapten Jalak ja leitnant Kuk.

4. I Diviisi staabi ohv. kogu:

Juhatuse esimees — sanit. major G. Michelson, teised liikmed — kaptenid E. Vilde, P. Kalman ja Polmann. Kandidaadid — kaptenid A. Kudevita ja Hiob.

Revisjoni komisjoni liikmed — sanit. leitnant N. Deseve ja kv. ametnikud A. Ernits ja J. Perk. Kandidaadid — prov. A. Pihu.

5. 5-da üksiku jal. pataljoni ohv. kogu:

Juhatuse esimees — kapten Narits, teised liikmed — kapten Kvasnik, leitnant Nuust ja kapten Intal. Kandidaadid — major Martin ja kapten Lembra.

Revisjoni komisjoni liikmed — leitnandid Poltan ja Lahke ja kv. ametnik Remma. Kandidaadid — leitnandid Pachla ja Sass.

Valimisi üleajateenijatekogudes.

1. soomusrongi rügemendis:

Juhatuse esimees — veltv. E. Jakustandt, abiesim. — veltv. V. Oomann, liikmed — van. allohvitserid A. Larionov ja K. Kümmel, kandidaadid — I. j. k. K. Luts ja v. a. o. A. Arbus.

Revisjonikomisjoni esimees — 2. j. k. A. Treial, liikmed — 1. j. k. J. Laats, 2. j. k. J. Punavend, van. allohvitserid E. Vaher ja A. Korol, kandidaadid — van. allohvitserid E. Moss ja A. Siimer.

Majavanemaks — v. a. o. A. Rebane.

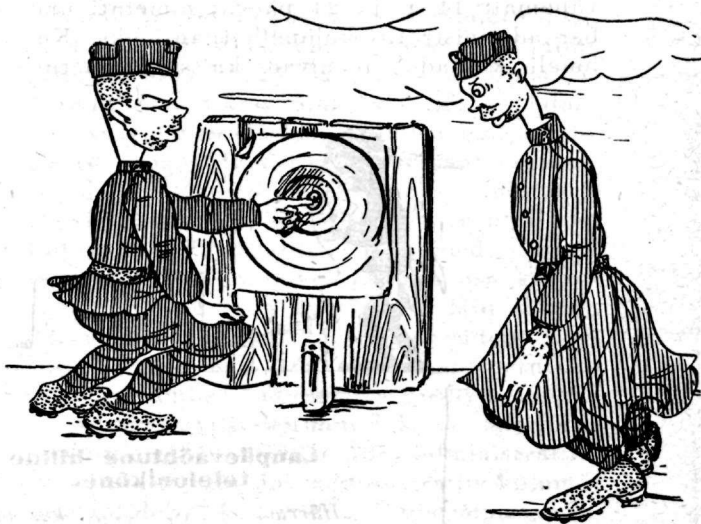
Laenuhoiukassa laekuriks — v. a. o. M. Baumann, asetäitja — v. a. o. A. Kivirähk.

Raamatukogu hoidjaks — veltv. K. Pormeister.

VABARIIGI OHVITSERIDE KESKKOGU TEGEVUSEKAVA APRILLIS 1932. A.

10. aprillil s. a. kell 1600	— Lastepidu.
12. „ „ kell 1800	— Daamide klubiõhtu.
13. „ „ kell 2000	— Garnisoni klubiõhtu.

S. Russ'i joon.

Reamees Marssmann lasketagajärgi näitamas.

Kapral: „Mis, Marssmann, näe, kus on kuuli auk ja sina teatasid — null!“

Marssmann: „Nojah, kuul on ju otse keset nulli.“

Valga garnisonist.

6. aprillil s. a. Valga garnisoni kasiinos kolonel G. Leets pidas loengu teemal: „Jalaväe suurtükivägi“. Lektor tõi ajaloolisi andmeid jalaväe suurtükiväe minevikust, andis ülihuvitava ülevaate jalaväe suurtükiasjandusest tänapäev tähtsamates euroopa sõjavägedes ja meie naabrite juures ning juhtis kuulajate tähelepanu meie tänapäevale ja tulevikuväljavaadetele sellel alal.

Kolonel Leets tarvitas ettekandel rikkalikult skeeme ja tabeleid. Ta oskas panna omad skeemid ja tabelid kaasakiskuvalt kõnelema. Kõigi teiste muljete hulgas kuulajat valitses imperatiivselt üks: Ole ettevaatlik! Ära ruttal Jalaväe suurtükide tüüpe on palju, pakkumine tehaselt suur, reklaam saalakaval ja osav. Siin võidakse kergesti sisse vedada neid, kes ei arvesta realisteeti. Kuna kaitseväes jalaväe suurtükide küsimus on aktuaalne, siis ohvitserkonnal on moraalne õigus otsida teid tutvumeda selle küsimusega põhjalikult. Sellest seisundist oli kolonel Leetsi loeng tervitatav.

Et kaitsevägede staabi VI osakond ja „Sõdur“ juba varem on püüdnud anda huvitavat informatsiooni jalaväe suurtükide ja

nende kasutamise kohta lahingus, siis loodame ka G. Leetsi huvitavat loengut ühel või teisel viisil näha trükis. Tunneme tõsist huvi selle küsimuse vastu ja ootame uudist.

Sniping.

Avalikkusele kantud mõtete järgi otsustades on Valga ohvitserkonnas ja üleajateenijaskonnas juba üle 5 aasta tõsiselt mõeldud snipingust (snaiping). Leitnant Rääk on avaldanud „Sõduris“ sellel teemal rea huvitavaid artikleid. Praegu kavatakse siin sõnadest minna tegudele ja luua kas või kostude summadega sniperrakukesele algrakukesi.

Praegu koostatakse 1932./1933. aasta peale säästsummade kasutamise eelarvet. Opeteabinõude ja laskeala arendamise summasse kavatakse üles võtta väike summa, et muretseda sniperrakukesele vajalikud optilised vahendid.

Diviisi juhatusele ei ole snipingu mõte enam uus. Sellele tuntakse tõsiselt kaasa, kui igale teisele meie kaitseväe väärtust tõstvate algatusele. Peatus seni oli peamiselt rahades, sest asjad peavad sündima tähtsuse järjekorras. Praegu loodetakse, et divül leiab võimaluse lubada pisikesegi summa snipingu algidude tekitamiseks garnisonis.

K.

Sõjakirjandust.

POOLA.

„Polska Zbrojna's“ nr. 92 — 3. apr. 1932. a. on ilmunud pikem kirjutis Eesti Poola sõbruspäevast Narvas, kus artikli lõpus on toodud kindralmajor A. Tõnissoni alljärgnev eestikeelne manuskript:

„Eesti rahvast ja Poola rahvast seovad haruldased õnnelikud vahekorrad. Eesti rahva ja Poola rahva huvid ei pörka kusagil kokku. Just ümberpöörduvalt: ühised huvid, ühised mured ja ühised rõõmud köidavad neid. Eesti mured on ka Poola mured, Eesti rõõmud — Poola rõõmud, Eesti sõbrad — Poola sõbrad, Eesti vaenlased — Poola vaenlased ja Poola saatus — Eesti saatus.

A. Tõnisson, kindralmajor.
Narvas, 20. III 32.“

ITAALIA.

ESERCITO E NAZIONE.

Jaanuar 1932.

1. R. Righi. Sissejuhatavaid märkmeid desarmeerimise probleemi juure. Käesoleval aastal Genfis peetava des-

armeerimise konverentsi ettevalmistavate tööde vaatlus. Autor kasutab juhust, et alla kriipsutada Itaalia tõsiseid püüdeid rahu poole relvasuse vähendamise teel.

2. Bahr. Merejõudude desarmeerimine. Lühikene ülevaade küsimuse arendamisest Maaüldasõjast tänapäevani. Autor loeb merejõudude vähendamist probleemiks, mida ei saa lahendada uisapäisa. Maaüldasõda ja sellele järgnevad aastad olevat korduvalt näidanud, milline suur tähtsus on merejõududel rahvaste ajaloos. Ainult see riik, kelle merejõud on tugevad ja laevastiku baasid hästi korraldatud, võib valitseda merd, s. o. kontrollida liiklemisteid, mis on kõige hõlpsamad oma saaduste väljaveoks ja nende tarbeainete sisseveoks, mida riik ise ei valmista. Seega merede valitsemine on teataval määral elu ja surma küsimus riikidele, kelle territoorium on ümbritsetud vetega. Siit ilmneb, mispärast sõjalaevastiku vähendamise küsimuses Itaalia on järeleandmatu ja veel siiani ei ole saavutanud kokkulepet Prantsusmaaga merejõudude küsimuses; sõja korral peab Itaalia paratamatult sisse vedama suuremal arvul tooraineid, eeskätt sõjatööstuse tarvis; see võiks sündida ainult tugeva sõjalaevastiku kätte all, mille kujundamist prantslased ei taha itaallastele lubada. Autor arvab siiski, et Genfis, kus arutatakse ka merejõudude küsimust, leitakse mingisugune tee kokkuleppele.

3. U. Businelli. Vanad traditsioonid ja uued kogemused: Kindral-

sutamine. Kuni viimaste aastateni mitmesuguste masinate kasutamine sõjaliseks otstarbeks oli raskendatud peamiselt sel põhjusel, et nad olid rasked ning mitte hõlpsasti transporteeritavad. Nüüd see pahe hakkab kõrvalduma, kuna mitmesugused tehnilised seadised on konstruktsioonilt muutumas lihtsamaks ning kergemaks. Artiklis vaadeldakse, milliseid masinaid saaks kasutada pioneri- ja miinitöödel, ühes tööedu väljaarvestamisega mitmesuguste tööde ja tööhendite alal.

6. A. V. Pellegrineschi. Tänapäeva Türgimaa. Lühikene sõjapolitiline ülevaade. Selgitatakse, mida on saavutanud Türgimaa kultuurilisel alal viimasel aastakümnel; autor arvab, et väga palju ja seda peamiselt tänu Mustafa Kemali raugematu energiale.

7. G. Zanghieri. Sõjaväe perspektiivvisand. Näpunäiteid perspektiivvisandi kasutamise kohta.

8. G. V. Mareri. Ärkamisaja inimesed ja teod. 1821. a. Napoli sündmuste kirjeldus ja Guglielmo Pepe osa selgitamine nende arenemiskäigus.

9. D. Deambrosis. Euroopa sõjalised piirid. X. Itaalia tsentraalne funktsioon Vahemeremaal. Huvitav sõjageograafiline kirjeldus; hulk skeeme ja statistilisi andmeid.

10. G. Bottai. Maapealse fotogrammeetria aparaat (mitte stereoskoopiline). Aparaaadi kirjeldus.

11. M. Pigli. Etiopia ja tema sõjapägi. Lühikene ülevaade küsimusest.

12. G. Chirico. Varustamine sõjas. Toiduainete keskladu. Küsimust käsitletakse Itaalia olude kohaselt.

13. Reservohvitseride elu. Mitmesugust. Sport. Välisriikide sõjavägedest. Bibliograafilised märkmed. V. K-ts.

SVEITS.

REVUE MILITAIRE SUISSE. Veebruar 1932.

Colonel A. Grasset „Sõda tegudes. Rossignol—St. Vincent (22. VIII 1914). Tuuakse väljavõte tuntud prantsuse sõjaajaloolase uuest samanimelisest teosest. Colonel A. Grasset on laialiselt tuntud uurija Maailmasõja ajaloo alal, kelle sulest on juba ilmunud terve rida huvitavaid teoseid. Autori üldiseks iseloomustavaks jooneks on ta püüe kirjeldada sõjalisi sündmusi võimalikult üksikasjaliselt, tungides kõige pisematesse detailidesse. Colonel A. Grasset kirjutusviis on kaasakiskuvalt huvitav. Võib olla, et ta, püüdes selgitada detaile, kaldub vahel veidi liialdustesse, sest mitte iga asjaolu ja sündmus lahinguväljal ei anna end hiljem põhjendada dokumentide varal. Colonel A. Grasset tööd senini käsitlevadki kõik üksikuid lahinguid, nagu: Neufchâteau, Etthe, Virton, Verdun j.n.e. Käesolev teos käsitleb 22. aug. 1914. a. Lääne rindel, kus piiriäärseis lahinguis Ardennides hävines prantsuse 3. Koloniaal diviis. Peab au andma prantsuse sõjaajaloo uurijatele, et nad Maailmasõja sündmusi käsitledes, ühesuguse objektiivsusega ja tõetruusega käsitlevad neile nii õnnelikke kui õnnetuid lahinguid. Rossignol—St. Vincent lahingud.

22. VIII kuulub vast kõige ebaõnnestunumate hulka Maailmasõja algul, ometi seda lahingut uuritakse kõigis detailides nii Pariisi Kõrgemas Sõjakoolis kui literatuuris. Oma erakordse arengu tõttu see lahing on niivõrra huvitav, et ta lähem käsitus oleks vast vajalik „Sõdurigi“ veergudel. Toimetus loodab, et tal selleks avaneb võimalus lähemal ajal.

Colonel A. Rilliet „Palgad ja teenistus sõjaväes.“ Artikkel käsitleb nende sõdurite palga küsimust, kes mitmesuguste ülesannete täitmiseks on jäänud teenima sõjaväkke. Küsimus iseendast omab vaid kitsama tähtsuse puht Šveitsi oludes, mispärast ta kommenteerimine ei tundu tarvilikuna.

Major D. Perret. Märkmeid jalaväe eeskirja kohta. Artikkel on huvitav ja nii mõneski suhtes sümptomaatiline. Šveitsi uus jalaväe eeskiri pandi maksma alles 1930. aastal. Kuid juba nüüd temale tehakse tõsiseid etteheiteid nii mõneski asjus — tõendus, et ta väljatöötamisel kõik küsimused pole läbi kaalutud küllalise põhjalikkusega. Oma eelmärkuse artiklile ajakirja toimetus seab üles kaks põhjapaneva tähtsusega nõuet jalaväe kohta. Nimelt:

a) lihtsustada jalaväe väljaõpet, milleks heita välja jalaväe tegevusest kõik, mis lahingus tundub liigsena. Ja liigsena toimetus leiab kõigepealt „helveetsia taktisammu“, nende vanade paraadide jäänuse, mis olevat võõrastav eriti romaani šveitslastele. Märgitakse, et selle taktisammu õpetamine käivat täiesti üle jõu lühikesel teenistuseajal, kuna olevat ühtlasi võimalik saada läbi ka ilma selleta. Võidetud aega olevat kasulikult kulutada laskeasjanduse arendamisele.

b) muuta jalaväes maksvat organisatsiooni. Teatavasti Šveitsi jalaväes on maksev enam-vähem täielikult saksa organisatsioon: Šveitsi jalaväe rühm jaguneb viite jakku, millest kolm laskuri- ja kaks kergetuulipilduja jagu. Toimetus loeb niisuguse organisatsiooni maksmapanemise jalaväes tõsiseks eksituseks. Tuuakse esile, et šveitsi miilitsa rühmil ei suuda juhtida viit jagu. Märgitakse, et igas olukorras jalaväe vähemate üksuste manööver kujuneb kolme osa tegevusena: üks osa kes tungib edasi (liikumine), teine osa kes liikumist toetab (tuli) ja kolmas osa — varu. Sellele vastavalt jalaväe rühm peaks ka jagunema kolme ühesugusesse ossa, milliste kasutamine koos ei tekitaks raskusi rühmilile. Käesoleva organisatsiooni ebapraktilisus olevat ilmnunud kujuvalt igal õppusel, pannes rühmilid, kes on sunnitud teotsema, väga raskesse seisukorda. Märkmed šveitsi rühma koosseisu kohta on kõigiti huvitavad ka meie juhtkonnale; sest ka meie õppustel on ilmnunud mõningaid raskusi meie praeguse rühma juhtimisel, kuigi see viimane koosneb ainult neljast jaost. Viiejäoline rühm teatavasti on veel N.-Vene sõjaväes ning uuemad andmed näitavad, et ka seal on juba asutud selle organisatsiooni ümberkujundamisele, moodustades kolmejäolised rühmad, kus kaks jagu on kk jäod ja üks — laskurijägu. Teatavasti jalaväe vähemate üksuste organisatsiooni muutmise on kaalumisel ka meie kaitseväes.

Kroonika. Õhukroonika. Kaks sõjalennukit välismaal. Tuuakse andmeid kahe uue sõjalennuki kohta:

1. Prantsuse kaheistmeline luurelennuk Potez 50 A2, „ekstrapoleeritud“ Potez 25 (viimane on varustusel ka meie kaitseväes). Mootor Lor-

N.-VENE.**VOINA I REVOLUUTSIA.**

Teine raamat — veebr. 1932.

I. Maloŝicki: Reaalse tankivastase kaitse põhielemendid.

Artiklis käsitletakse vaid aktiivseid tankivastaseid relvi (mitte passiivseid, s. o. looduslikke tõkkeid j.n.e.). Vaadeldakse milliseid tankivastaseid vahendeid tuleb tarvitada ühe kui teise tankitüübi (liikumiskiirus, soomuse paksus, relvastus j.n.e.) vastu. Tankid jaotatakse nelja põhigruppi: tanketid (luureks), kerged tankid (põhimass), keskmised tankid (mõlemad kasutatakse: läbimurdmiseks kindlustatud võõst, vastase suurtükiväe hävitamiseks, jälitamiseks ja iseseisvate ülesannete teostamiseks) ja rasked tankid (kasutatakse eriti raskeis tingimustes teotsemiseks).

Aktiivsed tankivastased relvad on: soomustlâbistava kuuliga vintpüss, suurekal. kuulipilduja, väiksekal. kahur, keskmine kahur, raske haubits, miinipilduja ja korpuse kahurid. Nende võimed on: Soomustlâbistav kuul on ohtlik tanketile; suurekal. kuulipilduja — tanketile ja kergetele tankile; väiksekal. kahur — tanketile, kergetele ja keskmisele tankile; keskmine kahur ja ülejäänud — kõigile tankidele (s. a. ka raske tank).

Ülaltähendatud tankivastased relvad asetatakse kaitse positsioonile järgustatult sügavusse vastavalt nende võimetele (laskekaugus, lâbistavus j.n.e.): vastupanupositsiooni eelservale väiksema võimega relvad ja teised vastavalt nende võime kasvule järkjärgult sügavusse.

Kerge tank ja väiksekal. kahur loetakse põhimassi relvadeks.

Keskmiseks suhteliseks vahekorraks tankide ja tankivastaste relvade vahel seel rinde osas, kus tungivad peale tankid, on võetud 4(3):1 (s. o. ühe tankivastase relva vastu on keskmiselt kolm kuni neli tanki).

Pihtavuse mõttes on võetud suhteliseks vahekorra ühe tanki pealetungil ühele tankivastasele relvale alates 1000 m distantstilt keskmiselt 0:3(4), s. o.: tank ei suuda anda ühtegi ohtlikku pihtavust tankivastasele relvale, kuna viimane neid suudab anda tanki pihta 3—4.

Tanki kasuks räägib siin vaid: nende massiline kallaletung, suurtükiväe toetus (eriti suitsukatete teostamisega) ja liikumiskiirus.

Kaitsja peab tõsiselt hindama kõiki olukorra elemente (vastase taktika, tankide omadused, maastiku reljeef j.n.e.) tankivastaste relvade teadlikuks kasutamiseks ning mitte baseeruda paljale riskile. Tähtis on ka juht- ja meeskonna vastav ettevalmistus ja kasvatus.

Lõpuks rõhutatakse tankivastaste vahendite varuvajadust — tarbekorral positsioonile paigutatud tankivastaste relvade täienduseks.

P. V.: Kes organiseerib tankivastase kaitse.

Autor täiendab alul eelmises artiklis toodud tankivastaseid relvi tankivastase eripüsi, rüg. kahuri ja divisjoni haubitsaga. Peale selle tulistamine vaatepilude pihta mürkainete kuulide ja kuulipilduja tavaliste kuulidega.

Autor leiab, et tankivastase kaitse põhialuse (koostöö aluse) paneb divül, kuna staap töötab välja plaani. Väljatöötatud plaani (maastikul või kaardi järgi — ajapuudusel) järgi teostub üksikasjalisem plaani koostamine eriala juhti-

delt ja rügüidelt. Tähtsam element kõige selle juures on maastik.

K. Berends: Divüli KP pealetungilahingus V. P. Dobrovolski valgustusel.

Vastuväiteid V. P. Dobrovolskile (Krasnaja Zvezda nr. 328 — 1931. a.). Korpüli ja divüli KP võimalikult lähemale rindele (umbes teise järgu varude joonel) pealöögi grupi raioonis, et juht isiklikult võiks KP jälgida lahingut peategevuse suunas.

KP tulevad valmistada ette inseneriliselt. See võimaldab koondada KP koosseisu. Mida vähem KP kindlustatud, seda rohkem tuleb hajutada nende koosseisusid.

Divül ja tema stabül juhisenä koos. Lahingu ajal KP järgustatakse kahte ossa: operatiivne ja tagala järk.

Parimäina sidevahendnä, eriti tegevusel vastase kaitse sügavuses, on ikkagi elavside. Saksa praktikas (muidugi vaid pos. sõjas), oli telefoniside rügementide staapides ja alla poole päris keelatud.

Staapide rändamine lahinguväljadel on kahjulik.

A. Gotovcev: Keemiline relv kaasaeagses lahingus. Autor artikli alul hoitab, et Genfi keemiliste ainete tarvitamise keeluprotokoll on vaid suitsukatteks. Kõik riigid valmistuvad keemilisele sõjale. N.-Venel tulevat panna sellele alale suuremat rõhku, kuigi ta võtvat keemilise relva tarvitusele vaid pärast seda, kui neid on kasutatud vastaselt.

Edasi selgitatakse keemilise relva arenemist ja tema baasi pärast Maailmasõda. Keemilise relva juhtimine sündivat kõigis Euroopa armee-des juhisenä divülit ja kõrgemäilt. Tuuakse ette kaheksa kasutamise põhimõtet.

G. Sadovoi: Moto-mehhan. osade rändaku juhtimine. Voina i revolutsias nr. 1. s. a. alatud samanimelise artikli lõpp. Käsitletakse üksikasjalikult liikumise reguleerimist, põhjalikult selgitades liikumise reguleerimise teenistuse (C/D) ülesandeid. Selgituseks on lisatud juurde palju skeeme.

Gr. Počter: Luureteenistuse küsimused. Vajeluse korras avaldatakse rida luureteenistuse küsimusi, kuna see tähtis ala olevat leidnud seni õige vähe käsitlemist sõja literatuuris.

Seniste lahingute ebaedu olevat peamiselt tingitud puudulikest luureteenistuste organiseerimistest.

Ei osata eraldada tähtsamat kõrvalisest. Liiga koormatakse luureorgane ülejõukäivate luureülesandega. Siin tuleb osata panna piiri. Samuti osata nõuda ja näha vaid seda, mida vajatakse.

Ka luureandmete läbitöötamise aparäadi töö peab olema teadlik, jaotades töö erialade kohaselt.

Luure jaotatakse: strateegiliseks, operatiivseks ja taktikaliseks. Strateegiline luure haarab oma alla sõjalise, ökonoomilise ja diplomaatilise ala, kuna operatiivne ja taktikaline luure taotleb vaid puht sõjalist külge.

Pea- ja rindestaap korraldavad strateegilist luuret; rinde-, armee- ja korpusestaap — operatiivset luuret, kuna taktikaline luure lasub korpuse ja väiksemate staapide peal.

Lõpuks juhitakse tähelepanu sellele, et luure objektide (vastane, maastik, elanikud ja kohalikud vahendid) hinne ei ole kõigile aegadele staabilne. See muutub vastavalt kõigi nende ele-

mentide arenemisele. Näiteks, on maastiku hindamine praegusel ajal võrreldes 1914. aastaga muutunud juba uute relvade (tankide, gaas j. t.) tekkimise tõttu j.n.e.

V. Hudakov: Kas Kluck oleks võinud purustada Pariisi armee ning kas selles ei seganud teda mitte Hentsch. Autor selgitades poolte tegevusi, resümeeerib: oberst Hentschilt õigeaegselt antud käsk päästis 1. Saksa armee hävitusest.

P. Eideman: Kodusõja õppimisele. Kriitika ja bibliograafia.

Piiritagusest sõjakirjandusest teeb ülevaate F. Gorodnikov, tuues ette mõned uued kirjatööd prantsuse ja saksa sõjakirjanduse ajal. Referent valgustab kokkuvõtlikult autoreilt esiletoodud iseloomustavaid jooni tuleviku sõja kohta, resümeeerides järgmist: uute sõjatehniliste vahendite intensiivne kasutamine, positsioonisõja tähtsuse langemine, aastategevuse tähtsuse vähenemine — tähtsama osa mängib tuleviku sõjas kvaliteetsus; liikuvuse tähtsuse kasvamine, läbimurde tähtsus haaramise kõrval ei vähene.

Lõpuks tähendatakse, et Lääne-Euroopas ei hinnatavat kõrgelt massi moraalil suurust, kuna aga N.-Venes pandavat just sellele erilist rõhku. N.-Venes olevat mitmemiljonilise massi moraalil tõukejõuks revolutsiooniline entusiasm. —a—

ARTILLERISKI ŽURNAL.

Nr. 1 — 1932.

Alates 1932. a. ilmub R. K. K. A. suurtükiväe inspeksiooni sõjanduslik kuukiri „Artilleriski Žurnal“. Samal ajal lõpetas „Vojennõi Vestnik“ „Artilleriski Sborniku“ väljaandmise. „Artilleriski Žurnali“ redaktsioon põhjendab iseseisva kuukirja väljaandmise vajadust suurtükiväeliste küsimuste laialtulatuseks käsitlemise tarvidusega. Kuukirja peamisteks ülesanneteks on suurtükiväe väljaõppe, laskeasjanduse, lahingulise kasutamise ja koostöö küsimuste valgustamine ja tehnika arenemise jälgimine. Kuukiri on määratud punaväe keskmise ja vanema juhtijaskonna tarvis. Vastutavaks toimetajaks on N. M. Rogovski. Kuukirja esimene number on trükitud 7000 eksemplaris.

Alates 1932. a. ilmub ka senise „Voina i Tehnika“ asemel uus tehniline kuukiri „Tehnika i Voozruženie“. Uue kuukirja üheks ülesandeks on suurtüki-tehniliste küsimuste selgitamine. Peale selle käsitlevat kuukiri veel sõjakeemia, sõjainseneriasjanduse ja sideasjanduse küsimusi.

„Artilleriski Žurnali“ esimene number ilmub märtsi alul 80-leheküljelisena ja sisaldab järgmist:

1. Juhtimise küsimus (B. U. A. II, ümbertöötamise puhul). S. Grida. Punaväes on ümbertöötamisel 1927. a. suurtükiväe lahingueeskiri. Autor on sel puhul tõstnud üles mõned suurtükiväe juhtimise puutuvad küsimused. Tema arvates otsetoetuse suurtükivägi peaks täitma igal juhul, eeskätt suurtükiväe juhatusel direktiive ja seejärgi jalaväe nõudeid. Pealetungilahingus tuleks DD. (kaugetegevuse) suurtükiväe koosseis moodustada arvestusega, et iga vastase patarei peale tuleks 1,5 patareid. Seejuures suurtükiväe vastu võitlemine peaks toimuma 2—4 patarei tulekoondisega. Patareile ei tule anda sektorit, vaid konkreetseid tuleülesanded. Patarei peaks saama vastutava tule-suuna ja kui tarvis, siis ka ühe või mitu kõrvalsuunda. Sektorid raskendavad ja tihti

teevad isegi võimatuks patarei töö, kuna patarei ei jõua organiseerida vaatlust nõutavas ulatuses. Ka grupil langeks ära vastutav sektor. Selle asemele jääks ülesanne — teatud jalaväe osa toetamine kindlas ribas või lõigus. Kõrvalsektorid on siin tarvilikud laskeandmete ettevalmistamiseks märkidele, kuhu juhatus kavatab koondada tuld. Eriti tähtis on see vähesed suurtükiväe juures.

Autor soovib kirjutada kirjalikud käsud lühidalt, tähendades vaid: jõudude jäotus, positsioonide raioonid, keda toetada, üldised tuleülesanded ja kõrvalsektorid, valmisoleku aeg, tuleavamise kord ja KP. Korraldused luureks, mõtetöödeks, sideks ja laskemoonaga varustamiseks tuleksid anda erikäskudega. Tulekava peaks sisaldama eellaskmise, ettevalmistusetule, ja toetusetule korra. Peale selle tuleks tulekavas tähendada tegevus edu puhul, märkide kättejuhatamise kord ja signaalid tuleüleviimiseks, samuti tule väljakutsumise ja lõpetamise signaalid jalaväelt.

Autor leiab, et pealetungilahing nõuab tulevaru. Ta soovib seepärast tulekavas teatud arvu patareide tuld ära kasutada osaliselt, et neid tarbeks rakendada mõne, tulekavas tähendamata märgi tulistamiseks. Igas PP. (jalaväe otsetoetuse) grupis peaks niisuguseid patareid olema 2—3.

2. Nikiforov. Tarvilikud täiendused B. U. A., I. Autor esitab terve rea parandusi lasketehnilisel alal, mis on tingitud uue laskeeskirja ilmumisest.

3. Zaikovski — Lukaševi süsteemiline õhuhüüde. Autorid, toetudes sellele, et topograafiline ettevalmistus maastikul, kus vähe kindlaksmääratud punkte, võtab väga palju aega, soovivad tarvitusele võtta uue meetodi, mille teoreetilised alused on avaldatud Djakonovi raamatus „Suurtükiväe laskemeetodid“. Autorid arvavad, et ka siis, kui on küllaldaselt kindlaksmääratud punkte, vältab mõttekomando töö suurtükiväe grupis umbes 6—8 tundi. Nendelt esitatav meetod lubavat aga sama töö ära teha 1—2 tunni jooksul.

Autoritelt esitatud meetod toetub põhijoonet sellele, et maastikul valitakse vabalt kaks punkti baasil ja ehitatakse vabas mõõtekavas plaanett. Valitud punktide järgi määratakse kõik teised punktid. Töö juures kasutatakse Zaikovski — Lukaševi kolmnurka.

4. A. Rõimarev. Laskmine mäges-tikus.

5. 1931. a. laske-eeskirja §§ 50 ja 51 juurde. A. Mihailovski. Autor selgitab õhutiheduse arvestamise meetodit. Seni on õhutihedus arvestatud alati suurtüki asukoha kõrgusel, kuid see ei ole õige, kuna õhutihedus kõrgemates kihtides on väiksem.

Tabelliliste laskekauguste leidmisel on õhutiheduse muutumise seaduse kindlaksmääramise aluseks võetud järgmine valem:

$$P_u = P_o \cdot e^{-h_u}$$

kus u on kõrgus suurtükiorisondist meetrites,

P_u — õhutihedus u kõrgusel,

P_o — õhutihedus suurtükiorisondi kõrgusel,

e — Nerepi log. alus ja

h — koeffitsient 0,000104.

Tegelikult see valem ei andvat õigeid andmeid, sest õhutihedus mitmesugustel kõrgustel ei jäävat alaliseks vaid muutuvat kuude järgi. Autor, kasutades Slutski (Leningradi lähedal) aeroloogilise observatooriumi vaatlusi tähendab, et

õhutiheduse muutumine mitmesugustel aastaagadel olevat sedavõrt seadusepärane, et seda võivat arvutada. Olevat selgunud, et näiteks jaanuaris on $h = 0,000118$ s. o. 14 miljondikku suurem tabelilisest. Vastavalt h erinevusele tabelilisest igal kuul on autor koostanud järgmise tabeli:

I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
+14	+12	+10	+7	+2	-2	-2	+1	+3	+7	+10	+12

Koeffitsient h suurenemisega õhutihedus kõrgenemisega väheneb kiiremini ja mürsu lennukaugus suureneb. Näib, et toodud arutlusel on välja suurtükiväe tarvis puht teoreetiline tähtsus, kuna õhutiheduse lisaparandus on väga väike.

Edasi autor peatub ballistilise tuule arvutamise juures.

6. N. Mironov. Diviisi suurtükiväe materjalosa arenemise sihid. Autor täheb, et praegu universaalsuurtüki konstrueerimisel on kolm töösuunda, mille poole pöütakse:

- 1) maa ja õhukaitse kahur,
- 2) kahur-haubits,
- 3) maa ja õhukaitse kahur-haubits.

Esimese kahuritüübi projekteerimise järgi on suurtükiväelased lõõnud kahte leeri, välja minnes küsimusest, kas kahur peab olema jalamaid valmis tulistamiseks või on lubatud teatud aeg lahinguvalmis seadmiseks. Vaadete lahkuminek olevat tekkinud seetõttu, et kahurit võib konstrueerida ka laskmiseks ratastelt kuna õhukaitseks on kahur kolme- või neljajarulisel alusel. Sedatüüpi kahureid on Ameerika T. Z., 75 mm „Schneider“ ja 75 mm „Vickers“.

Teise kahuritüübi põhimõttel on projekteeritud 90 mm „Bofors“ ja 85 mm „Schneider“ kahurid. Raskusi sünnitavat siin see, et kumeratule probleem ei ole lahutatav mürsu võimsuse probleemist. Autori arvates mürsu võimsuse ühes seega ka kahur-haubitsa küsimus võiks laheneda polügonaal-suurtüki*) tarvitusele võtmisega, mille kallal juba aastaid olevat töötanud prantslane Charbonier. Charbonier'1 olevat õnnestunud polügonaal-suurtükiga anda kindla liikumise õhus mürsul, mille pikkus üle 9 kaliibri ja raskus 2-korda suurem harilikust. Olevat teateid, et Charbonier'1 on korda läinud 152 mm kahurist lasta 32 km kaugusele 70 kg mürsu.

Kolmandama konstruktsiooni kohta avaldatavad mõtteid alles ajakirjanduse veergudel.

7. Juhtide lasketehniline ettevalmistamine. V. Gorodisski. Käesolevast õppeaastast alates sündivat punaväe suurtükiväes juhtide igapäevased õppused peamiselt lasketehnilisel alal. Patareitülem peavat pühendama igapäev umbes ühe tunni juhtijaskonna ettevalmistamiseks. Peale selle üks päev nädalas (7 tundi) olevat määratud juhtide ühisõppusteks. Neil õppustel pühendatavat laskeasjandusele 60—70%, materjalosale 15—20% ja käsirelvadele 10—15% ajast. Edasi autor annab meetoodilisi juhtnöore niisuguste õppuste korraldamiseks.

*) Polügonaal-suurtüki mürsul puudub juhtivvõ. Selle aset täidavad sooned mürsu külgedel, mis vastavad soontele (vintlõigetele) rauaõones.

8. Nooremate juhtide ettevalmistamise meetodid. Semenov. Autor toob rühmüli töökava taktikalise õppuse korraldamiseks ja määrab mõned lasketaktikalise iseloomuga õppeülesanded.

9. Lühilainelise raadioside kasutamine suurtükiväes. Rumeenia õp-

petsentrumi vaated küsimusele. Õppetsentrum olevat jõudnud veendumusele, et kindlamaks ja otstarbekohasemaks sidevahendiks suurtükiväes olevat raadiotelefon, mis töötab 15—16 laine pikustel. Patareis peaksid olema kaks jaama à 5 meest. Korpuse või diviisi rindel võivat ilma raskuseta töötada 12500 jaama.

10. Uued laskeõppuse meetodid jalaväe suurtükiga. Tuuakse Ameerika andmed.

11. Praegusaja märklauad. Artikkel käsitleb liikuvate märklauade küsimust Ameerika andmetel. Märklauadadel olevat kaks pahet: puumärklauad olevat rasked ja aeglaselt liikuvad, nende liikumissuund sirgjooneline. Ameeriklased olevat kõrvaldanud mõlemad pahet võttes tarvitusele puldanist märklauad ja korraldades nende liikumist erilise rataste süsteemi abil. Artiklis on selgitavad joonised.

12. Prantsuse suurtükiväe lahingueeskiri. I. Šeidemani tõlke puhul V. Grendal teeb lühida kokkuvõtte eeskirjast.

13. Imitatsioonabinõude konstrueerimise võistlused. Tuuakse võistluste reeglid.

N. Rg.

Bibliograafia.

Dr. Adolf Caspary. — *Majandustrateegia ja sõjapidamine.* (Wirtschaftsstrategie und Kriegsführung). Verlag E. S. Mittler & Sohn, Berlin 1932. X+165 lk. Hind 8 kr. (Kv. st. raamatukogu nr. 20441.)

Sõjapidamiseks on vajalikud mitte ainult inimesed, vaid siin tuleb kasutada ära terve riigi materjalsed jõud, s.o. tehnika, tööstus ja kaubandus. Viimastega koos sõda moodustab lahutamatu kolmiku.

Äsjailmunud teos näitab teadusliku põhjalikkusega lähemat kokkukuuluvust sõjapidamise ja riigi majanduse vahel, alates vanast ajast kuni Maailmasõjani.

Toetudes esmajärguliste allikatele, autor tahab anda selge ja ülevaatliku pildi sõjamajanduslikust probleemist, vaadatuna riigipoliitilisest vaatepunktist, — ja toestab majandusliikude teurite suurt mõju sõjapidamisele kõigis tähtsamais sõdades kuni kaasaja tehnikaajajärgu sõdadeni.

Loogiliste kaalutluste alusel autor on tulnud veendumisele, et riikide ebamajanduslikud meetodid sõjapidamises Maailmasõja ajal ja kestel on kaasajal tekkinud üldise majanduse kriisi üheks suureks põhjuseks. Sisult jaguneb teos:

1. Klassikaline vanaaeg.
2. Keskaeg kuni Vestfaalia rahuni.
3. Merkantilismi ajajärk.
4. Prantsuse revolutsioon ja Napoleon.
5. Ajajärk kuni Maailmasõjani
6. Tulevikusõda ja minevikusõda.

Jaapani jalaväe eeskiri (Japooni ustav pehhotõ.) Moskva, 1931. 110 lk. Hind 2.20 kr. (Kv. st. raamatukogu nr. 20439).

V. Leonovitš. — *Suurüksiväe võitlus tankidega.* (Borba artillerii s tankami.) Moskva, 1931. 88 lk. Hind 1.10 kr. (Kv. st. raamatukogu nr. 20434.)

Autor on koostanud teose välisriikide allikate ja osalt N. Vene sõjaväes saavutatud kogemuste alusel ja annab suurüksiväe kasutamises üldise iseloomu ja vormi tankide vastu võitlemisel, kuivõrt võimaldab seda praegusaja punaarmee seisukord.

Ameerika juht keemiavastases kaitses. (Amerikanskoje rukovodstvo po protivohimitseskoji zaštite). Tõlge inglise keelest vene keelde. Moskva, 1931. 99 lk. Hind 1.65 kr. (Kv. st. raamatukogu nr. 20438.)

K. Kr.

Sport.

1932. a. suusatamisvõistlused Võrus.

5. ja 6. märtsil s. a. korraldati Võrus 7. jalaväerügemendi poolt Võru ja Petseri garnisonide suusatamisvõistlused, millest võttis osa 7. jalaväerügement, 8. üksik jalaväepataljon, Võru kaitseleit ja noorkotkad.

Võistluste päeval oli ilm ja lumi võistlusteks väga hea, temperatuur —6, —7 pügalat ning selle tõttu ka tulemused head. Võistlusest võttis osa 86 kaitsevälalast, 12 kaitseleitlast ja 12 noorkotkast; kokku 110 osavõtjat.

Võistlused viidi läbi kahes klassis: kaadriale ja ajateenijatele, kuna kaitseleitlased ja noorkotkad võistlesid omavahel.

Võistluste esimesel päeval 9,5 km suusatamisel kaadriale, ajateenijatele ja kaitseleitlastele, tulid kohtadele ja omandasid auhindu:

A. kaadrist:

- 1) n.-lt. Jaan Raudson, II/7. r., aeg 35:27, auhind — hõbe pokaal.
- 2) v. a. o. Al-der Kadaja, I/7. r., aeg 35:47, auhind — täitesulepea.
- 3) v. a. o. Eduard Zilmer, III/7. r., aeg 37:16, auhind — rahakott.

B. ajateenijatest:

- 1) rms. Paul Raig, II/7. r., aeg 37:30, auhind — soome-puss.
 - 2) rms. Rudolf Sarapuu, I/7. r., aeg 39:11, auhind — tindipott.
 - 3) rms. Leonhard Peltser, s.-jalgr. k-do/7. r., aeg 39:31, auhind — suusatamise kindad.
- 9,5 km oli osavõtjaid 61 kaitsevälalast ja 9 kaitseleitlast.

Samal päeval õhtu poole oli pataljonide vaheline 9,5 km patrullsuusatamine, millest võtsid osa 7. jalaväerügemendi I, II ja III pataljon.

Esimesele kohale tuli III pataljon, koosseis: n.-lt. Ots, v. a. o. Zilmer ja rms. Jesse, Suits, Jaanus, aeg 45:45, auhind — diplom.

Osavõtjaid — 15 kaitsevälalast.

Võistluste tõmbenumbriks oli 30 km suusatamine, mida peeti võistluste teisel päeval, s. o. 6. märtsil.

Kohtadele tulid ja omandasid auhindu:

A. kaadrist:

- 1) n. a. o. August Kirbits, I/7. r., aeg 2:14:27, auhind — võitja kuu.
- 2) n.-lt. Jaan Raudson, II/7. r., aeg 2:14:58, auhind — album hõbeplaadiga.
- 3) v. a. o. Al-der Kadaja, I/7. r., aeg 2:18:47, auhind — šoppen.
- 4) n. a. o. Lembit Kõva, III/7. r., aeg 2:23:48, auhind — suhkrukusikas.
- 5) n. a. o. Eduard Terna, I/7. r., aeg 2:24:55, auhind — paberinuga.

B. ajateenijatest:

- 1) rms. Johannes Laaber, II/7. r., aeg 2:27:55, auhind — šoppen.
- 2) rms. Al-der Kuninglik, III/7. r., aeg 2:29:25, auhind — paberinuga.

Võru-Petseri garnisonide vahelistel suusatamisvõistlustel kohtadele tulnud kaitsevälalased.

Istuvad (vasakult paremale): Reamehed Laaber, Raig, n. a. o. Kirbits, lt. Lang (vahekohtunik), kolonel Kruus Võru garnisoni ülema, n.-lt. Harju (vahekohtunik), n.-lt. Raudson, v. a. o. Kadaja, n. a. o. Terna. Seisavad: Reamehed Sarapuu, Peltser, Ortikov, n. a. o. Kõva, lt. Mühlman (vahekohtunik), v. a. o. Zilmer, reamehed Ilumägi, Kuninglik ja Mustkikkas.

- 3) rms. Mihail Ortikov, III/7. r., aeg 2:36,12, auhind — täitesulepea.
 - 4) rms. Boris Mustikas, III/7. r., aeg 2:36:59, auhind — suhkrulusikas.
 - 5) rms. Theodor Ilumägi, III/7. r., aeg 2:37:01, auhind — soomepuss.
- 30 km osavõtjaid oli 7. jalaväerügemendist 55, 8. üksikust jalaväe pataljonist 5 kaitsevälalast ja 7 kaitseleitlast Võru malevast.

7. jalaväerügemendi pataljonid omandasid punkte kõigil võistlusealadel kokku:

1. III pataljon — 1112 punkti.
2. I pataljon — 954 punkti.
3. II pataljon — 822 punkti.

Rügemendi rändauhinna — „Suusataja kaju“ parimale pataljonile kõigil aladel kokku — omandas kolmandat korda järgimööda ja sellega ka jäädavalt III pataljon.

Pärast võistluste lõppu oli Võru garnisoni ohv. kasiino saalis pidulik auhindade väljaandmine 7. jalaväerügemendi ülema kolonel Kruusi poolt.

K. Ü. Ö. ohvitseridekogu suusata- misvõistlused.

K. Ü. Ö. ohvitseridekogu spordikomisjon korraldas 19. märtsil Tondi-Mustamäe vahelisel maaalal kogu liigetele ja väljaõppe teostamiseks K. Ü. Ö. läkitatud ohvitseridele suusatamisvõistlused. Võistlused peeti kolmes klassis (A. B. C. kl.).

K. Ü. Ö. ohvitseridekogu „C“ kl. võistlejad lähtel. Vasakult: major Margusson, kpt. Grossberger, major Metstak ja kpt. Köhler.

„A“ kl. võistlesid need kogu liikmed, kes varem võistelnud garnisoni või üleriiklikkudel võistlustel ja I—X kohale tulnud. Võistlusmaa pikkus 12 km.

„B“ kl. — need kogu liikmed, kes varem ei ole võistelnud, või võistelnud ja kohtadele ei ole tulnud. Võistlusmaa pikkus 8 km.

„C“ kl. — need kogu liikmed, kes üle 30 a. vanad. Võistlusmaa pikkus 4 km. Riietus kõigil vaba.

Kohtadele tulid.

„A“ klassis: 1 n.-lt. Kümnik, aeg 56:04,8;

2. n.-lt. Kiidemann, aeg 56:50,4; 3. n.-lt. Herm, aeg 59:10,2.

„B“ klassis: 1. n.-lt. Paul, aeg 43:31,8; 2. ltn. Rosenthal, aeg 44:00; 3. n.-lt. Martinson, aeg 44:50,1.

„C“ klassis: 1. major Margusson, aeg 25:22,9; 2. kapten Grossberger, aeg 26:00; 3. kapten Köhler, aeg 26:15,0.

Kohtadele tulijatele anti väärtuslikud auhinnad.

3. diviisi suusatamisvõistlused.

3.—6. märtsini s. a. korraldati Nõmmel diviisi väeosade vahelised suusatamisvõistlused, millest võttis osa 86 kaitsevälalast, neist 59 kaadrist. Võistlusrada läbis Nõmme-Harku küngastikke, mis pakkus endast vaheldusriikast murdmaastikku.

Võistluste tehnilised tagajärjed:

10 km suusatamine: 1. Kprl. Kiil, Meinhard — Pioneripat. — 44.47; 2. Rms. Näks, Eino — Pioneripat. — 45.05; 3. Kprl. Kiili, Konrad — Sidepat. — 46.47; 4. Ltn. Loodla, Voldemar — Pioneripat. — 47.05; 5. N. a. o. Siinor, Sergei — 10. üks. jal. pat. — 47.32; 6. N. a. o. Martens, Aleksander — Sidepat. — 47.44.

30 km suusatamine: 1. Kpr. Kiil, Meinhard — Pioneripat. — 1.59.32; 2. Rms. Näks, Eino — Pioneripat. — 2.01.32; 3. Leitn. Loodla, Voldemar — Pioneripat. 2.05.16; 4. Kprl. Kruusmann, Paul — 5. srtv. gr. — 2.08.15; 5. N. a. o. Martens, Aleksander — Sidepat. — 2.08.41; 6. Rms. Orgo, Viktor — Pioneripat. — 2.08.47; 7. N. ltn. Lossman, Mihkel — Skouts üks. jal. pat. — 2.11.04; 8. N. a. o. Siinor, Sergei — 10. üks. jal. pat. — 2.11.11; 9. N. ltn. Multer, Johan — 5. srtv. gr. — 2.12.29; 10. N. a. o. Bergman, Peeter — Pioneripat. — 2.13.11.

Orienteerumissuusatamine — millest võttis osa 8 jagu à 5 meest, kus võitjaks tuli möödunud aasta diviisi võitja Sakala üksik jalaväe pataljoni meeskond ja omandas seega jäädavalt diviisiülema poolt väljapandud rändauhinna.

1. Sakala üksiku jalaväe pataljoni meeskond (ltn. Mikk, Georg, n. ltn. Kõlu, Elamr, n.-lt. Kohk, Edgar, v. a. o. Saar, Alfred ja n. a. o. Raudsepp, Kristjan) — 0.55.32; 2. Pioneripataljoni meeskond — 1.00.16; 3. Sidepataljoni meeskond — 1.06.04; 4. Kalevi üks. jalaväepataljoni meeskond — 1.06.10; 5. 10. üks. jalaväepataljoni meeskond — 1.07.44 ja 6. 5. suurtükiväe grupi meeskond — 1.08.21.

Individuaal võistlustel anti auhindu 10 km — 6 auhinda ja 30 km — 10 auhinda.

Auhinnad jagas välja diviisiülema kindralmajor G. Jonson, millele järgnes Pioneripataljoni söögisaalis kõigile võistlejatele ja korraldajatele ühine teelaud.

Väeosad omandasid punkte 10 ja 30 km suusatamises:

1. Pioneripataljon — 164 punkti; 2. Sidepataljon — 56 punkti; 3. 5. Srtkv. grupp — 47 punkti; 4. Skouts üks. jal. pataljon — 43 punkti; 5. 10. üks. jal. pataljon — 40 punkti ja 6. Sakala üks. jal. pataljon — 10 punkti.

Diviisiülema väljapandud rändauhinna omandas Pioneripataljon. —Y.

Jalgpalli maavõistlusi eeloleval suvel.

Eesti jalgpalliliidu juhatause poolt on kiinitatud eelolevaks hooajaks järgmised jalgpalli maavõistluste tähtajad:

1. juunil — Eesti—Läti maavõistlus Tallinnas;
15. juulil — Eesti—Rootsi maavõistlus Tallinnas;
17. augustil — Eesti—Soome maavõistlus Tallinnas;
- 28.—30. aug. Balti turniir Riias.

L—ks.

Sõjakooli 1. asp. kompani võistlusjao koosseis. Vas. esimene kompül. major Margusson.

K. Ü. Õ. üksuste vaheline jao suusatamisvõistlus rakmetes

peeti 20. märtsil Tondi-Mustamäe vahelisel maalal. Võistlusmaa pikkus 5 km. Jao koosseis: 1 ohvitser, 1 allohvitser ja 8 õpilast. Iga üksus pani välja ühe jao. Jaod startisid liisu järjekorras. Jooksu kestel võis üks õpilane maha jääda. Aeg arvestati viimase jao koosseisu kuuluva kaitsevälilase lõppu jõudmisel, kusjuures jao sügavus ei tohtinud olla üle 100 m.

Kohtadele tulid: 1. Sõjakooli 2. asp. komp., aeg 32:50,4; 2. Sõjakooli klp. komp., aeg 33:03,6; 3. Sõjakooli 1. asp. komp., aeg 33:23,3.

Esimesele kohale tulija jagu omandas K.Ü.Õ. ülema rändauhinna.

K. Ü. Õ. poksivõistlused.

K. Ü. Õ. spordikomisjon korraldas 21. ja 22. märtsil K. Ü. Õ. võimlas allüksuste vahelised poksivõistlused järgmistes kaaludes: kergekaal, kergeteskaal, keskkaal ja poolraskekaal. Igasse kaalu võis allüksus välja panna ühe võistleja.

Kohtadele tulid:

Kergekaal. 1. asp. kpr. Blovus — 2. asp. komp.; 2. asp. kpr. Vesterstein — klp. asp. komp.

Kergeteskaal. 1. asp. n. a. o. Trevor — 2. asp. komp.; 2. asp. kpr. Öbervelthut — 1. asp. komp.; 3. asp. kpr. Sutt — klp. asp. komp.

Keskkaal. 1. asp. kpr. Ränk — 1. asp. komp.; 2. asp. kpr. Tiivin — sk. patarei; 3. asp. kpr. Heindrikson — 2. asp. komp.

Poolraskekaal. 1. asp. kpr. Kuuskmann — 2. asp. komp.; 2. asp. n. a. o. Lohuaru — 1. asp. komp.; 3. asp. kpr. Tannebaum klp. asp. komp.

Kolm esimest omandasid auhinna ja allüksused vastavalt punkte.

Punkte omandasid: 2. asp. komp. — 10 punkti; 1. asp. komp. — 7 punkti; klp. asp. komp. — 4 punkti; patarei — 2 punkti.

—hler.

SISUSTIK: A. Traksmann. Väekoondis ja operatiivgrupp. Mõtteid organisatsiooni ja juhtimise alalt. — Georg Meri. Inglismaa uue ajajärgu lävel. — K. M. Raskekuulipildujate kasutamine lahingus. — Eesti-Poola sõpruspäev Narvas. — -i- Kokkuvõte 1931. aastal korraldatud kaitseväge kehaliste võimete katsetest. — Taktika alalt. — -a- Sõdur rindelt jutustab . . . — O. J. Kunst ja Vabadusesõda. — Sõjaväelisi teateid välisriigest. — Kaitseväge elu. — Sõjakirjandust. — Bibliograafia. — Sport.

Vastutav toimetaja kolonel A. TRAKSMANN. Väljaandja „Sõdur“, Tallinn, Toompeal, Toomkooli tän. 7.

Toimetus ja talitus Toompeal, Toomkooli tän. 7. Kõnetr.: Sõjaväe 163.

A.-S. „ÜHISELU“ trükk, Tallinn, Pikk tän. nr. 42.

Kerged, tugevad
meeste, poeg- ja
tütarlaste

jalanõud

ja elegantsed
naisterahva

RINGAD

mehaanilisest vabrikust

„Flamingo”

Müük oma kauplustes:

Tallinn, Vanaturukael 3.

„ Öllepruuli 2. Praakaupl.

Tartu, Kaubahoov 3. Pärnu, Rütüli 29.

Viljandi, Tartu 7. Valga, Kesk 23.

Narva, Suur 20. Petseri, Ladupl. 10

Tõrva Berenstrauch.

Café ja kondiitriäri

H. Feischner

Tallinnas, Harju tän. 45.

Kõnetraat 445-00.

Hotell-restoran

„Du Nord”

Rataskaevu tän. nr. 3.

Telefon 433-45.

Kõige parem Tallinnas.

Puusärgiäri ja matusetalitus
A. Meldorf

Tallinn, V. Tartu maantee nr. 1.

Telefon 463-33, 460-92.

Müügil alaliselt:

puusärke (puust ja metallist),

riste,

pärgi,

hauaaedu,

hauakaste j. n. e.

Ilustamine kõikide soovide kohaselt.

Antakse juhatusi. Vane-
maid kogemusi oma alal.

Alaline side välismaa matusetalit. büroodega.

Surnute saatmise korral-
dus kõikides riikides.

Taimevõitehas

„Eesti Kokovar”

Ostke ainult

kõrges headuses

taimevõid „ASTA”

Tallinnas, Volta tän. nr. 3.

Telefoni nr. nr. 439-53 ja 441-96.